

NAJSTAREJŠA SLOVENSKA REVIJA, KI ŠE IZHAJA

PLANINSKI

U E S T N I K

6
2019

SPD
1893
PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE

9 177 035 0 14 3 4 0 0 8

3,90 €

TEMA MESECA

Soteskanje

Z NAMI NA POT

Visoke Ture

IZ PLANINSKE ZALOŽBE – AKCIJA

MENTOR PLANINSKE SKUPINE, učbenik, skupina avtorjev

Knjiga je nastala na podlagi dolgoletnih izkušenj z izobraževanjem vodnikov in na temeljih planinske šole. Učbenik MPS je temeljno strokovno delo za planinsko usposabljanje. S sistematičnostjo in povezanostjo vsebin je ob nazorni in preprosti predstavitvi svojevrsten prvenec v zakladnici slovenske planinske literature. Knjiga bo dobrodošel sopotnik vseh, ki utirajo prve planinske poti najmlajšim in mladim, pa tudi tistim, ki so jim gore stalna učilnica življenja.

Format: 140 x 210 mm; 216 strani, šivano, broširano

CENA: V času od 15. 6. 2019 do 15. 7. 2019 lahko učbenik kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 1,50 €* (redna cena: 3,00 €*).

*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.

KMALU V PRODAJI

LISCA IN SEVNICA Z OKOLICO, 1 : 30 000

Skupaj s Planinskim društvom Lisca Sevnica bo PZS izdala novo planinsko karto Lisca in Sevnica z okolico v merilu 1 : 30 000. Karta bo pokrivala območje občine Sevnica. Poleg planinskih vsebin bodo vključene tudi tamkajšnje pohodne poti.

Na hrbtni strani se bodo predstavili turistični in drugi ponudniki s svojimi zanimivostmi.

Format: 70 cm x 100 cm

INFORMACIJE · NAKUP · NAROČILA

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>.

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana · telefon: 08 380 67 30 · faks: 04 589 10 35 · e-naročila: info@planinskimuzej.si

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke,

ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

119. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Ob železnici 30a, p. p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinskivestnik.com

www.pvkazalo.si

www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl,

Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate,

Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Steinbuch

ZUNANJI SODELAVEC:

Peter Šilak

LEKTORIRANJE:

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško,

Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

OBLIKOVANJE:

Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

NAKLADA: 4500 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslani prispevki ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,

Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana,

po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali

po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu:

<https://clanarina.pzs.si/vestnik.php>.

MODRA ŠTEVILKA

080 18 93

Transakcijski račun PZS:

IBAN: SI56 6100 0001 6522 551

SWIFT: HDLSI22

DELAVSKA HRANILNICA D.D. LJUBLJANA

Naročnina 39 EUR, 63 EUR za tujino, posamezna številka 3,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25% popusta na letno naročnino Planinskega vestnika. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Izdajanje revije sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS), št. pog. 630-183/2017-1.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FS Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Slap Virje potoka Glijun

Foto: Franc Horvat

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v ure. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Kogar bogovi ljubijo, umre mlad

"Poznam vsa dejstva o nevarnosti plazov, toda dostikrat moje odločitve temeljijo na občutku," mi je povedal Hansjörg Auer februarja med intervjujem. Kaj se je zgodilo z njegovim občutkom manj kot dva meseca pozneje, ko ga je v Kanadi skupaj z Davidom Lamo in Jessom Roskelleyjem zasul plaz? Je mogoče, da prisotnost drugih deluje moteče in je zato manj zanesljiv? Morda pa enostavno niso imeli stoodstotne sreče, ki je potrebna za preživetje, kot je v intervjuju pred sedmimi leti poudaril Chris Bonington. Njihova smrt je bila povod za ta zapis.

Ne verjamem, da sem sposoben telepatije, verjamem pa v naključja. Ne vem, kako naj si tisti torek, 16. aprila, na pobočju visoko nad Kamrico razložim svoj občutek, ki mi je ustavil korak in me prisilil v razmislek, ali naj se obrnem ali nadaljujem. Nad seboj sem videl plaz, za katerega se je zdelo, kot da se je ustavil na pol poti. Ko sem cincal med za in proti, sem se počutil, kot da me neka sila vleče nazaj dol. Počutil sem se neumno, vendar mi je nenavadno topel zrak dal misliti, kako vroče bo šele, ko se bom vračal. K optimizmu gotovo ni pripomogel tudi prvi plaz, ki se je že ob desetih dopoldne utrgal v Brani. Odločitev je bila težka. Morda je k njej pripomoglo dejstvo, da sem imel na tej poti s plazom že dve bližnji srečanja, eno je bilo v Spielbergovem smislu tretje vrste. Nerad obračam, ampak ta neprijetni, močni občutek, naj odneham ... Ko sem začel sestopati, sem se nenadoma počutil sproščeno in dobre volje. Ni mi bilo nerodno ne pred samim seboj ne pred drugimi. Zakaj sploh to omenjam? Zato, ker se je po naključju tega dne v Skalnem gorovju zgodila tragedija, v kateri so umrli omenjeni trije alpinisti. Naključje je bilo, da sem se čez dva dni zvečer sprehajal po TV kanalih in sem na ekranu avstrijskega programa zagledal obraz Hansjörga Auerja. Zastrigel sem z ušesi in slišal, da pogrešajo njega, Lamo in Roskelleyja. V želodcu slab občutek, v glavi upanje. Auer ni bil samo nekdo, pri katerem sem izkoristil priložnost in ga intervjuval. Postal mi je precej bližji, ko sem prebral njegovo knjigo *Südwand*, v kateri odprto in pogumno pripoveduje o sebi, svoji družini in razlogih za ekstremno plezanje. Dva dni pozneje je šibko upanje dokončno usahnilo. Zato je Plavtov rek iz naslova presneto slaba tolažba, v takih trenutkih se mi zdi celo nesmiselna. Obstaja junaška smrt? Mislim, da za žalujoče gotovo ne. Zanje je samo nepotrebna. Toda mož je bil komediograf, morda se je le pošalil.

O smrti kot tabu temi piše Maria Coffey v knjigi *Where the Mountain Casts Its Shadow*. Mediji se ne ukvarjajo z užaloščenimi družinami, ki so ostale brez očeta in moža – redkeje brez matere in žene – oziroma brez sina ali hčere, brata ali sestre. O njihovi žalosti se javno ne piše niti ne govori. Potem ko je ostala brez življenjskega partnerja Joeja Taskerja, ki je s Petom Bordmanom ostal nekje na Severovzhodnem grebenu Everesta, je Coffeyjeva na podlagi pogovorov s svojci alpinistov, ki so ostali brez ljubljene osebe, v svoji knjigi s pretresljivim in pronicljivim uvidom skušala dognati, kaj neustavljivo žene avanturiste v gore, kakšne so posledice njihove smrti, in prebila ledeni zid molka. Ko smo nekoč odhajali s pogreba alpinista, ki ga je zasul plaz, smo se že menili, kam bomo šli v soboto plezat. Smo zato neobčutljivi, neodgovorni norci?

Morda smo enostavno sprejeli življenjsko dejstvo, da je smrt del igre, ki se jo gremo v gorah. Možnost, ki jo moraš vzeti v zakup. Ali pa zgolj nočemo biti "mrliči na dopustu", kot piše Reinhold Messner v knjigi *Na meji smrti*. Posamezniki, ki nočejo še živi biti mrtvi, rabijo ekstremne dejavnosti. Eni se npr. (z)najdejo v alpinizmu, drugi v kriminalu. Messnerjevo knjigo sem nekoč posodil znanki, katere mož se je ponesrečil v hribih. Ko jo je vrnila, sem v njej našel listič z zahvalo, da je njej in njenima sinovoma pomagala preseči nekatera boleča vprašanja, ki se pojavijo ob takem dogodku. Naj se vrnem k sreči, potrebni za preživetje. Tudi najboljšim in najizkušenejšim je lahko zmanjka. Neuničljivi - nam se je zdel večni - Šrauf je naredil napako, pred katero je svaril nas, pripravnike: fantje, ko se temperature dvignejo nad ničlo, nimate v grapah kaj iskati. Nauk, ki sem si ga zapomnil tudi zaradi njegovega odhoda v slogu, primernem njegovemu slovesu in dejanjem. Ko je storil samomor prijatelj in soplezalec Rifle, sem bil sprva jezen nanj. Najprej sem moral dojeti, da alpinizem ni čudežno zdravilo, da ne ozdravi depresije. Šele nato sem se sprijaznil z njegovim dejanjem. Prijatelj Iztok je padel v slapu in umrl po tednu dni. Imela sva veliko skupnih pogledov. Ostala sva prijatelja, čeprav me je *zajebal* pod Aconcagua. Imel je tako edinstven značaj, da mu nisem mogel zameriti in se skregati z njim. Konec koncev je alpinizem šport individualistov, vsak ima pravico do izbire svoje odločitve. To razumem in spoštujem. Naj zaključim z verzi Salvatoreja Quasimoda:

*Vsakdo sam stoji na srcu zemlje,
s sončnim žarkom preboden,
in je takoj večer.*

Mire Steinbuch

UVODNIK

1 Kogar bogovi ljubijo, umre mlad

Mire Steinbuch

TEMA MESECA

4 Zgodovina soteskanja

Bogdan Kladnik in Žiga Humar

TEMA MESECA

9 Naj bodo stopinje edina sled za vami

Žiga Humar

TEMA MESECA

13 Prepovedani biseri

Žiga Humar

KOLUMNNA

16 Sodobni izzivi soteskanja

Žiga Humar

FRANCE ZUPAN

18 Bogato življenje razumnega moža

Kazimir Drašlar

PLANINSKI VESTNIK, 1952

22 Jugov steber

France Zupan

INTERJUJ

24 Poletno praznino sem zapolnil s plezanjem

Mire Steinbuch

PLANINSKI HUMOR

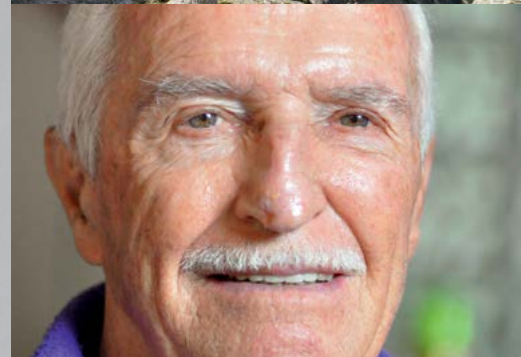
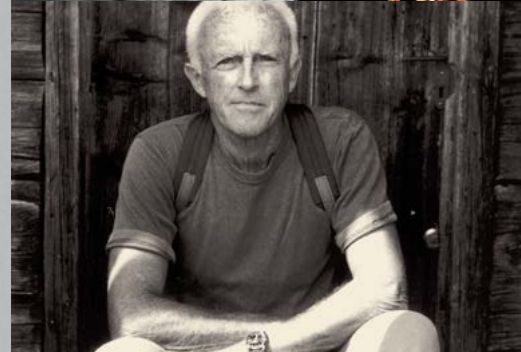
28 Planinske težave v REM

Olga Kolenc

MINIATURA

30 Dama v belem

Oton Naglost

KOLUMNA

32 **Glas ljudstva**

Anka Rudolf

Z NAMI NA POT

34 **U kraljestvu ledenikov**

Iskra Jovanović

REFLEKSIJE

43 **Beli stolpi kipijo v nebo**

Miha Lamprecht

ODMEV

46 **Nebodigatreba svedrovec je prišel celo prav**

Darko Juhant

PLANINČKOV KOTIČEK

48 **Povodni mož v Krnskem jezeru**

Zalka Uršič

ŠVEDSKA

50 **S pohodnimi smučmi**

Mateja Peternel

LEDENIKI

53 **Kastor med bogovi in smrtniki**

Damir Šantek

TERMINOLOGIJA

56 **Ime Triglav – kdaj, kje, kako**

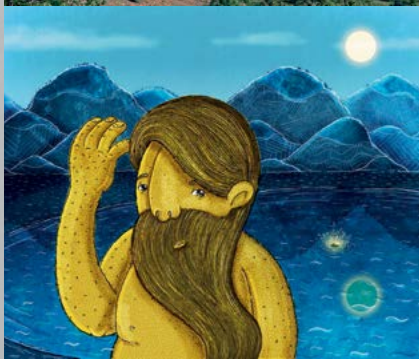
Milka Bokal

OBLETNICA

58 **Eden za vse, vsi za enega**

Po sporočilih za javnost pripravila Zdenka Mihelič

**USEBINE USEH
PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DALJE NA
WWW.PUKAZALO.SI.**

NARAVA

61 **Penavadni pomočniki**

Ivan Premrl

ALPSKA KONVENCIJA

62 **Slovenija podpira Smerkoljevo**

Zdenka Mihelič

KOČE

64 **Planinski praznik v Bohinju**

Martin Šolar

UREME

66 **Ko s severa zapiha topel in suh zrak**

Veronika Hladnik

GORSKO REŠEVANJE

68 **Analiza reševalnega dela 2018**

Jani Bele

70 **NOVICE IZ VERTIKALE**

72 **ŠPORTNOPLEZALNE NOVICE**

73 **LITERATURA**

76 **PLANINSKA ORGANIZACIJA**

79 **NOVICE**

80 **TRIGLAUSKI NARODNI PARK**

**POŠLJITE SPOROČILO
SMS S KLJUČNO BESEDO GR55
NA ŠTEVILKO 1919 IN PRISPEVALI
BOSTE 5 € ZA GRADNJO NOVIH
PROSTOROV DGRS KAMNIK.**

Že od leta 1815

Zgodovina soteskanja

Zmotno je prepričanje, da je soteskanje precej nova športnorekreacijska dejavnost. V soteskarski literaturi lahko zasledimo, da naj bi bil začetnik soteskanja Francoz Edouard Alfred Martel. Martel, po katerem je poimenovana tudi največja podzemna dvorana v Škocjanskih jamah, je bil vodilni speleolog in krasoslovec konec 19. stoletja. Leta 1888 se je resneje lotil raziskovanja podzemne soteske Bramabiau, v kateri je desetmetrski slap. A literatura molči o dosežkih, ki so se mnogo pred tem zgodili na slovenskih tleh.

Preprosta oprema

Soteskanje je bilo v pionirskih časih izredno zahtevna in nevarna dejavnost. Ker neoprenskih oblek še niso poznali, so se raziskovalci za obrambo pred mrzlo vodo mazali s svinjsko mastjo in čezno navlekli oblačila. Vodi so se izogibali, mnogokrat pa so za spust skozi sotesko uporabljali kar čolne. Precej drugačna je bila tudi tehnika spuščanja čez slapove. Plezalni pas je bil tržišču predstavljen šele mnogo kasneje. Zato so pionirji za spust čez slapove uporabili jamarske lestvice, nemalokrat pa so jih tovariši z vrha spustili sedeče na kosu lesa, navezanem na vrv. Pogumni možje velikokrat niso vedeli, kaj jih čaka za naslednjim vogalom. Tako je Robert de Joly o raziskovanju dela francoske soteske Verdon zapisal: "Naposled se je pred

menoj pojavila stena. Ali to pomeni, da iz soteske ni izhoda in da voda izgine v sifon? Okamenel sem bil od strahu, saj sem vedel, da poti nazaj, proti toku, ni več."

V prvih dveh tretjinah 20. stoletja se je na soteskarskem področju zgodil le tu in tam kakšen dosežek. Čeprav se je plezalna oprema razvijala, tega ni bilo mogoče trditi za primerna oblačila. A hkrati s plezalnim pasom je v 60. letih luč sveta ugledala tudi neoprenska obleka, ki je omogočila mnogo prijaznejše soteskanje. Zato se je v 60. in 70. letih zgodila prava revolucija, v kateri so blesteli Španci in Francozi. Ti so s pomočjo prilagojenih jamarskih vravnih tehnik redno odkrivali nove soteske. V tem času je bila zibelka soteskanja španska Sierra de Guara, za katero so leta

Prvi spust po koritih Mlinarice so opravili Igor Krevelj, Miha Meško, Iztok Vilič in Bogdan Kladnik junija 1989.

Foto: Bogdan Kladnik

1981 izdali tudi prvi soteskarski vodnik. Zaradi nje-gove izdaje je postala dejavnost še zanimivejša. Špancem in Francozom so se pridružili še Italijani, pozneje pa tudi Švicarji in Portugalci.

Novodobno soteskanje

Novi val soteskanja je temeljil na alpinistih in gorskih vodnikih, ki so kar tekmovali v odkrivanju novih sotesk. Tako so v 90. letih raziskovali kulturne soteske v okolici jezera Como, Val d'Ossole in Ticina. Hkrati pa so sem in tja soteskarji zašli tudi v italijanske Dolomite ter Karnijske in Julijske Alpe.

Neodvisno od razvoja na stari celini pa se je razvijala ameriška različica soteskanja. Če Evropejci pravimo soteskanju *canyoning*, Američani uporabljajo besedo *canyoneering*. Korenine ameriškega soteskanja najdemo v zvezni državi Utah, v pritokih rek kanjona Grand Canyon. Tam so od začetka 20. stoletja dalje redno raziskovali nove soteske. Večinoma so bile te suhega značaja, zato je šport postal popularen že pred

Skrivnostna korita Mlinarice v Trenti so za prvi spust po njih zahtevala tri poskuse.

Foto: Bogdan Kladnik

izumom neoprenskih oblek. V soteske so se podajali pohodniki, plezalci in kajakaši. Neodvisen razvoj na kontinentih se odraža v različnih tehnikah in opre- mi, ki jo uporabljamo. Tudi etika je nekoliko drugač- na. Evropejci prisegamo na umetno narejena sidrišča, zavrtana v skale, Američani pa raje uporabijo zanke, ki jih zavežejo okoli dreves, zagozde, platna, na katera nasujejo pesek, ali pa človeška sidrišča. Vsaka izmed filozofij ima svoje prednosti in slabosti.

Oktobra 1989 sta Bogdan Kladnik in Boštjan Veber opravila prvi spust v Ribnici v Bohinju. Ugotovila sta, da se s čolni po soteski ne da napredovati dovolj hitro.
Foto: Bogdan Kladnik

Revolucionarni dosežki na domačih tleh

Tudi Slovenci ves ta čas nismo sedeli križem rok. Pravzaprav smo celo prehiteli Martela. Za prvo dejavnost, ki jo lahko poimenujemo soteskanje na naših tleh, bi lahko šteli plavanje Jožeta Eggenhofnerja v reki Reki v Škocjanskih jamah že leta 1815. Jakob

Svetina, mojster za vodnjake iz Trsta, pa se je leta 1839 v Škocjanskih jamah z lesenim čolnom in baklo spustil v podzemski kanjon reke Reke in dosegel tretji slap. To dejanje je bilo doslej v svetovni soteskarski literaturi spregledano, zato moramo na to stvar opozoriti. V letih 1851 in 1852 je Adolf Schmidl s skupino idrijskih rudarjev z Ivanom Rudolfom na čelu prodrl približno petsto metrov daleč do četrtega slapu. Leta 1884 so Anton Hanke, Josip Marinitsch in Friedrich Mueller z domačini začeli s sistematičnim prodiranjem ob reki in leta 1890 dosegli Martelovo dvorano. Med začetnike soteskanja bi lahko šteli tudi Henrika Tumo, ki je leta 1881 pri sestopu z avstrijske gore Schafberg končal v grapi s slapovi in tolmuni, zato mu ni preostalo drugega, kot da se je po soteski spustil do dna.

Zlata doba odkrivanja sotesk v Sloveniji

Kolikor je znano, sta bila prva, ki sta se soteskanja lotila tako, kot si ga predstavljamo danes, biologa Rado Smerdu in Peter Skoberne. Leta 1983 sta prva soteskala v koritih Mostnice. Nekaj časa sta si Mostnico le ogledovala, nato pa sta v sušnem poletju zbrala pogum in jo v dobrih dveh urah preplavala. Leto pozneje sta si zadala, da preplavata sotesko Predaselj v Kamniški Bistrici. Žal se je Smerdu pri spustu smrtno ponesrečil.

Novica o nesreči je ustavila raziskovalno vneto. Sodeč po javno dostopnih zapisih je bil naslednji večji podvig odkrivanje skrivnostnih korit Mlinarice v Trenti. Prvi spust so opravili Igor Krevelj, Miha Meško, Iztok Vilič in Bogdan Kladnik junija 1989. Zaradi nezadostne opreme so morali izstopiti pred najožjim

delom soteske. Kladnik in Krevelj sta se teden pozneje vrnila, a tudi tokrat jima zaradi nevihte ni uspelo priti do dna soteske. Prvi uspešni spust skozi Mlinarico sta opravila šele mesec pozneje. V tretje gre očitno res rado tudi pri soteskanju.

Oktobra 1989 sta Bogdan Kladnik in Boštjan Veber opravila še prva spusta v Grmečici in Ribnici v Bohinju. Pri zadnji sta se precej uštela glede potrebnega časa, zato sta iz soteske izstopila v trdi temi. Ugotovila sta tudi, da se s čolni po soteski ne da napredovati dovolj hitro. Izkušnje so se tako počasi nabirale in tudi naši pionirji so se začeli ustrezno opremljati. Spoznali so, da brez neoprenskih oblek ne bo šlo, za pomoč pri plavanju so uporabili rešilni jopič in potapljaške plavuti. Začeli so tudi trenirati in spoznavati obnašanje telesa v tokovih in protitokovih. Kladnik je pri tem

*Kolikor je znano, sta bila prva, ki sta se soteskanja lotila tako, kot si ga predstavljamo danes, biologa Rado Smerdu in Peter Skoberne. Leta 1983 sta prva soteskala v koritih Mostnice.
Foto: Bogdan Kladnik*

Jeseni leta 1991 sta Bogdan Kladnik in Andrej Narobe opravila prvi spust skozi Globoški potok – serijo slapov, ki pritečejo izpod Skutnika in se izlivajo v reko Učjo.
Foto: Bogdan Kladnik

zapisal: "Najpomembnejša izkušnja, ki sem jo pri tem dobil: nikoli ne podcenjuj moči vode in ne precenjuj lastnega znanja. Brezskrbnost se lahko hitro maščuje in sorazmerno majhen pretok vode te lahko med pol metra širokimi stenami stisne z nesluteno močjo in ves potolčen, ponižan moraš priznati nemoč močnejšemu nasprotniku."

Jeseni leta 1991 sta Kladnik in Andrej Narobe opravila prvi spust skozi Globoški potok – serijo slapov, ki pritečejo izpod Skutnika in se izlivajo v reko Učjo, ki sta jo pozneje tudi preplavala.

S tem se zaključí dokumentirano pionirsko raziskovanje slovenskih sotesk. Pozneje so Slovenijo obiskali francoski soteskarji, ki so si želeli raziskati še naše soteske. Med njimi sta bila tudi Franck Jourdan in Jean-Francois Fiorina. Kot rezultat obiska je leta 2002 izšla knjiga *Canyons Slovenes*, ki je vodnik po večini slovenskih sotesk. Po letu 1995 je na naših tleh soteskanje postalo tudi zanimiva turistična ponudba, zato so vodniki začeli sistematično opremljati soteske. Ta zanos je zaradi prepovedi soteskanja žal zamrl, še vedno pa se seveda opremljajo soteske, kjer je dejavnost dovoljena. ●

Naj bodo stopinje edina sled za vami

Varno in odgovorno soteskanje

Vas je vedno mamila žuboreča voda, ki išče svojo pot proti dolini? Njeni atomi si privoščijo zabavo v zraku, ko frčijo čez visoke slapove. Vedo, da se jim pri pristanku ne bo nič pripetilo in bodo lahko nadaljevali svojo pot. Resda je človek sestavljen iz sedemdesetih odstotkov vode, a zaradi tega v soteskah nismo varni. Če želimo varno soteskati, moramo poznati opremo, zakonitosti vode, vremena, vrвне tehnike in navsezadnje tudi etiko soteskanja. Na vsako izmed naštetih tem bi lahko napisali celo številko *Planinskega vestnika*. V prispevku bomo predstavili osnove, ki jih moramo poznati pred svojim prvim soteskanjem.

Ureme

Kot pri večini dejavnosti v naravi moramo vedeti, kakšno vreme nas čaka. S to razliko, da nas zanima tudi, kakšno vreme je bilo v preteklih dneh na vodozbirnem območju soteske. Dolgotrajno deževje ali pomladansko taljenje snega močno povečata pretoke. Veliki pretoki otežujejo spuščanje po slapovih, kjer voda prši po nas, lahko pa nam s horizontalnim ali vertikalnim kroženjem vode v bazenih celo

preprečijo izstop iz vode. Zato običajno za soteskanje izbiramo pretežno suhe dni ali izberemo kakšen drug cilj, kjer ni pričakovanih padavin. Obstajajo pa tudi soteske, ki so večino časa suhe, zato se vanje podajamo ob deževnih dneh – a pri tem sta nujni skrajna previdnost in razsodnost.

V poletnem času je zlato pravilo, da naj bi sotesko zapustili pred 17. uro, saj je pozneje mnogo večje tveganje za srečanje s poplavnim valom, ki je posledica

*Kljubovanje mrzli vodi in nepričakovanim situacijam terja veliko količino težke opreme.
Foto: Žiga Humar*

*Neizkušenosť ali
lahkomiselnosť
nas hitro lahko
pripeljeta do
nezaželenih posledic.
Najpogostejše
so poškodbe nog
in hrbtenice. In
reševanje iz sotesk je
resnično težaško in
dolgotrajno delo.
Foto: Žiga Humar*

popoldanskih neviht. Poplavni val je naš največji sovražnik – skozi sotesko prihrumi v nekaj sekundah in v ozkih delih se mu ni mogoče umakniti. Na tak način je v švicarski soteski Saxetenbach leta 1999 ugasnilo enaindvajset življenj. Zato je poznavanje vremenske napovedi, vodozbirnega območja in možnih zasilnih izhodov podlaga, brez katere ne smemo stopiti v sotesko!

Poznavanje soteske

Obisk kanjona, ki ga skupina pozna, je nekoliko preprostejša naloga. Vemo, kakšen je dostop, preučili smo možnost zasilnega izhoda in ostale značilnosti. Če pa smo namenjeni v sotesko, ki je doslej še nihče iz skupine ni obiskal, nam na pomoč priskočijo knjige – vodniki. Ti vsebujejo oceno soteske (težavnost spustov po vrvi, vodnatost in možnosti zasilnega izhoda), informacijo o dolžini, potrebnem času, višinski razliki, potrebni dolžini vrvi, kamnini, včasih pa tudi koordinate. Posebej so poudarjeni opisi, s katerimi avtorji opisujejo dostop do soteske ter njene značilnosti. Najpomembnejši del opisa je skica prečnega prereza soteske – tako za vsak slap vnaprej vemo, kako visok je in katero tehniko je priporočljivo uporabiti (skok, drsenje po zadnjici, spust po vrvi, plezanje, tirolska žičnica). Žal za slovenske soteske takšnega vodnika ni.

Pred šestnajstimi leti je bil sicer izdan francoski *Canyons Slovenes*, a ga ni več mogoče kupiti v prosti prodaji. Zato si za domače soteske pomagamo s spletnim portalom *canyon.carto.net*. Za našo pokrajino toplo priporočam knjigo *Canyoning in the Alps* založbe Cicerone, ki opisuje najlepše soteske v Italiji, Avstriji, Švici, na seznamu pa je celo slovenska Mlinarica.

Oprema

Izbrali smo torej lokacijo in sotesko, primerno svojim izkušnjam. Sledi nabiranje opreme. V Sloveniji nimamo specializiranih trgovin, ki bi prodajale vse potrebno, zato nas čaka popotovanje od trgovine do trgovine, kakšno stvar pa bomo morali naročiti preko spleta.

Soteskanja si ne moremo predstavljati brez neoprenske obleke. Običajno posežemo po najmanj pet milimetrov debelem neoprenu z dolgimi rokavi in kapuco. Kapuca je pomemben del, saj pripomore k ohranjanju toplote telesa v hladnih soteskah. Obstajajo proizvajalci neoprenskih oblek, ki so namenjene prav soteskanju – te imajo na mestih, kjer pride največkrat do stika s skalami, odebeljene površine (kolena, komolci, zadnjica). Običajno takšne obleke zdržijo dlje kot npr. surferske neoprenske obleke.

K udobju pripomorejo tudi neoprenske nogavice in namenska obutev. Kanjoni slovijo po tem, da so precej spolzki. Zato je ameriško inovativno podjetje pred leti začelo izdelovati posebne čevlje z izredno prožnim podplatom in gumo, ki neverjetno drži tudi na skali, prekriti z algami. Dandanes na trgu najdemo vsaj štiri proizvajalce takšnih čevljev. V primeru, da soteskarskih čevljev nimamo, za začetek uporabimo kar športne copate.

Poskrbeli smo torej za noge in telo. Ne smemo pa pozabiti na glavo. Nanjo sodi alpinistična čelada, ki nas ščiti pred padajočim kamenjem in morebitnim bližnjim srečanjem glave s skalami, če smo nerodni.

Za spuste po vrvi uporabljamo posebej prilagojene plezalne pasove, ki imajo zaščito za zadnjico, saj tako bistveno zmanjšamo obrabo materiala. Pas opremimo z dvema popkovinama, nekaj vponkami z matico za pripravo sidrišč, pa tudi kakšna neskončna zanka ne škodi. Za spust po vrvi uporabimo osmico ali posežemo po namenskih soteskarskih pripomočkih za spuščanje. A v vsakem primeru moramo pripomoček znati uporabljati in vrvi nikakor ne smemo izpustiti iz rok. Z začetniki običajno treniramo na suhem strmem pobočju, in ko tehniko spuščanja osvojijo, so pripravljene za vajo v lažji soteski. Če pri plezanju velja, da se uporabljajo dinamične vrvi, imamo pri soteskanju opraviti s statičnimi vrvmi. Prvič zato, ker je spust po statični vrvi bistveno prijetnejši, saj ne občutimo tako močno nihanja, drugič pa zato, ker statična vrv utrpi manj poškodb, ko ustvarja trenje na ostrih skalnih robovih. Kakšno dolžino vrvi potrebujemo? Običajno se v sotesko odpravimo s trikratnikom dolžine vrvi, potrebne za najvišji spust. Dvakratno dolžino najvišjega spusta potrebujemo zato, da

Varujmo naravo in še bomo lahko
priča takšnim prizorom.
Foto: Žiga Humar

vrv potegnemo za seboj, eno dolžino pa imamo še za rezervo, če vrv poškodujemo ali kam zatakamo. Potem pa je tu še dodatna oprema, brez katere si življenje težko predstavljamo. Vso opremo nosimo v naluknjanih nahrbtnikih, iz katerih voda hitro odteče. V njem imamo poleg vrvi obvezno vodoodporna posodo s prvo pomočjo. V primeru, da gremo v sotesko, v kateri že dolgo ni nihče bil, ali pa so bile pred kratkim poplave, je nepogrešljiva tudi oprema za izdelavo sidrišč – nabijalni komplet, svedrovci in ušesa, saj je kakšno od obstoječih lahko poškodovano.

Pred soteskanjem

Pred odhodom obvezno ponovno preverimo, ali imamo vso opremo – ob njeni obilici se namreč hitro zgodi, da pozabimo kakšnega izmed nujnih predmetov. Pred vstopom v sotesko obvestimo koga od svojih bližnjih, v katero sotesko smo namenjeni, koliko časa predvidevamo, da bo spust trajal, in s kom smo v družbi. Po soteskanju pa tej osebi javimo, da smo sotesko varno zapustili. V kanjonih velikokrat ni telefonskega signala, zato je še kako pomembno, da vsaj kdo ve, kje smo in kdaj naj bi se vrnili.

Urvne tehnike za spuščanje

Učinkovite in varne vrvne tehnike za spuščanje so drugačne kot pri alpinizmu ali jamarstvu. Opravka imamo z vodo, ki nas škropi ali celo vleče nazaj pod slap. Običajno se spuščamo po enojni vrvi. Poskrbimo, da na koncu vrvi ni vozlov, vrv pa naj bo odmerjena tako, da prosti konec sega do gladine vode ali nekaj deset centimetrov nad njo. Na sidrišču vrv aretiramo z različnimi tehnikami, ki omogočajo sprostitev (npr. polbičev vozal v kombinaciji z mulinim vozlom ali blokiranje z osmico). Takšen pristop nam omogoča, da so-soteskarja, ki se je iz takšnih ali drugačnih razlogov zagozdil na vrvi, spustimo do dna slapu, kjer se nato osvobodi. Hkrati pa lahko med spuščanjem premikamo vrv, da na ostre robove nalega na različnih točkah. Za spuščanje ne uporabljamo dodatnega varovanja (npr. prusikovega vozla), saj nam to utegne povzročiti težave pri stiku z vodo. V primeru uporabe polbičevega in mulinega vozla za blokado vrvi na sidrišču pa zadnji soteskar podre oba vozla in se čez slap spusti po dvojni vrvi.

O soteskarskih vrvnih tehnikah so sicer napisani priročniki in knjige. Vsako od tehnik je smiselno preizkusiti v varnem okolju, jo dobro razumeti in šele nato uporabiti v soteski. Priporočam, da se prvih nekaj soteskanj pridružite izkušenim soteskarjem, ki vedo,

Na prvem mestu naj bo skrb za lastno varnost, na drugem pa varovanje narave. Fotografija prikazuje žalosten prizor v grški soteski Arvi, kjer so smeti dobile "stalno prebivališče".
Foto: Žiga Humar

Poznavanje vravnih tehnik in divje vode sta ključna za varno soteskanje.

Kadar imamo opravka z vodo, vedno poskrbimo za pripravo sidrišč tako, da jih lahko kontrolirano sprostimo, tudi ko je vrv že obremenjena.

Foto: Žiga Humar

kako se stvarjem streže. Bodite radovedni, znanja ni nikoli preveč.

Divja voda, skoki in drsenje

Nekako velja zmotno mišljenje, da je pri soteskanju najpomembnejše poznavanje vravnih tehnik. Mnogi pozabljajo na divjo vodo, ki lahko prijetno sotesko spremeni v strašen kraj. Če želimo v soteske z višjiimi vodostaji, nam plavanje z lovljenjem protitokov ne sme biti tuje, oceniti pa moramo tudi znati, kdaj je vertikalno kroženje vode pod slapom tako močno, da nas utegne povleči nazaj pod slap. Prav tako moramo biti sposobni prepoznati skalne izpodjede in sifone.

Najbolj zabaven in adrenalinski del soteskanja so običajno skoki in drsenje po zadnji plati. Globino bazena, kamor želimo skočiti ali oddrseti, je treba vsakič preveriti. Po večjem deževju se lahko namreč spremeni. Običajno skacemo na noge, pri tem aktiviramo mišice trupa, pokrčimo noge in poskrbimo, da roke ostanejo ob telesu. Kadar drsimo po zadnjici, se uležemo, pokrčimo noge, prekrizamo zapetjji, iztegnemo roke in tako komolce varno skrijemo pred morebitnimi udarci.

Trening vravnih tehnik izvajamo v varnem in kontroliranem okolju. Foto: Žiga Humar

Etika soteskanja

Soteske niso človekovo naravno okolje. V soteskah smo le občasni gostje, zato je prav, da se temu primer-no obnašamo. Dosledno upoštevamo naslednja pri-poročila.

- Kjer je mogoče, uporabljamo že obstoječe poti ter eno vstopno in izstopno mesto.
- Iz sotesk odnašamo svoje smeti in vse smeti, ki jih v njih najdemo.
- V soteskah ne puščamo opreme, neskončnih zank, vrvi ali drugih pripomočkov.
- Izogibamo se izdelavi novih sidrišč, če so stara še primerna in varna za uporabo.
- Težimo k najmanjšemu mogočemu vplivu na živalstvo in rastlinstvo. Soteske so habitat najrazličnejših rastlinskih in živalskih vrst.
- Izogibamo se hoji po mehkih podlagah in rastju, za hojo zato raje uporabljamo skale in pesek. Hodimo v gosjem redu.
- Ne vpijemo in ne povzročamo drugih zvokov, ki bi plašili živali. Za sporazumevanje uporabljamo vizualne znake.
- Iz sotesk odnašamo svoje iztrebke, saj tja ne sodijo.
- Pred soteskanjem na drugi lokaciji opremo dobro operemo in posušimo, da med soteskami ne prenašamo patogenih bakterij.
- Upoštevamo vodilo "Naj bodo stopinje edina sled, ki jo pustiš za seboj." 📍

Prepovedani biseri

Najlepše slovenske soteske

Slovenija se ponaša s prenekatero čudovito stvaritvijo narave. To lahko v večji meri pripišemo legi na presečišču alpskega in dinarskokraškega sveta, kar je kot nalašč za nastanek sotesk. Ti čudeži narave so se pri nas izoblikovali v apnencu, kamnini, ki je nastala z odlaganjem ostankov morskih organizmov na dnu oceanov. Ko se je morsko dno sčasoma dvignilo na površje in izoblikovalo gore, je voda iskala najhitrejšo pot proti morju. In našla jo je skozi različne doline, jame in soteske.

K nastanku sotesk je torej pripomogla voda, ki odteče v razpoke in se v zimskem času ob zmrzovanju razširi. Razpoka se posledično poveča, sčasoma se deli sten odkrušijo in padejo v sotesko. Voda jih ob visokih vodostajih premešča po soteski in ob tem z brušenjem ustvarja gladke oblike. Ta pojav imenujemo erozija. Na pomoč pa priskočita tudi raztapljanje in preperevanje, ki soteske še dodatno poglobita.

Pomembna značilnost sotesk, poleg njihovih globin, so slapovi. Ti nastanejo na več načinov, a v glavnem so posledica različnih trdot kamnin. Ob ustju slapu je trša kamnina, na dnu pa najdemo mehkejšo, ki jo voda spodjeda ali raztaplja, dokler trša ne obvisi v zraku in se zlomi.

Za nastanek sotesk je pomembna tudi makro lokacija. V Alpah kraljujejo alpinisti, pohodniki in smučarji, soteskarji pa se večinoma skrivamo na obronkih Alp. Alpe namreč povzročijo ohlajevanje toplih vlažnih zračnih mas, ki jih nad celino prinesejo vetrovi. Posledica ohlajanja so padavine, ki skrbijo, da se soteske poglobljajo. Teh je največ na obronkih Alp. V osrčju Alp pa sicer prevladujejo ledeniške soteske, ki so zaradi prenehanja taljenja ledenikov za obisk primerne v poznem jesenskem in zimskem času, zato jih obiskuje le peščica najbolj srčnih ljubiteljev "navpične vode".

V Sloveniji je več kot štirideset sotesk, primernih za soteskanje. Težko je opredeliti najlepše ture, saj imajo vsake oči svojega malarja, a vseeno bomo v nadaljevanju predstavili nekaj sotesk, o katerih večina soteskarjev soglaša, da so vredne obiska.

Žal marsikatera soteska leži v enem izmed varstvenih območij Triglavskega narodnega parka, kjer je soteskanje prepovedano. Druga ovira za soteskanje je *Odlok o razglasitvi kulturnih in zgodovinskih spomenikov ter naravnih znamenitosti na območju občine Tolmin*. Ta na definiranih naravnih vrednotah prepoveduje športne dejavnosti, ki imajo na naravno dediščino škodljiv vpliv (npr. plezanje po skalnih stenah). Velja omeniti, da so na seznamu tudi npr. Loška stena ter skali v Trenti pri Plajerju, vendar s tem

širša javnost ni seznanjena, zato v Trenti redno vidimo športne plezalce, ki vadijo svoje veščine na tamkajšnjih balvanih.

Predelica

Edina na seznamu najlepših slovenskih sotesk, kjer je soteskanje pogojno dovoljeno, je Predelica. Za dovoljenje je treba nekaj dni pred vstopom zaprositi

Narava poskrbi tudi za pranje opreme. Sobotno žehto lahko opravite v spodnjem delu Predelice.
Foto: Žiga Humar

Občasno se zgodi, da ob slapu najdemo erozijske lonce, v katerih so ujeti prodniki in pesek. Voda jih s svojo energijo vrtinči in s tem pogloblja erozijske lonce.

Foto: Žiga Humar

Triglavski narodni park in plačati upravno takso. Vstopimo pod predelsko trdnjavo in za bližnjico do Loga pod Mangartom uporabimo kar Predelico. No, trajalo bo res nekoliko dlje, a izkušnja bo ustvarila močne nevronske vezi v vaših možganih in še dolgo ne bo zapustila vašega spomina. Zgornji del soteske je precej neokrnjen, začnemo s skoki v smaragdne bazene, nato pa se še nekajkrat spustimo po vrvi in že smo v spodnjem delu soteske, kjer se nam pridruži Mangartski potok. Znajdemo se na mestu, kjer je leta 2000 prihrumel plaz in opustošil celo sotesko ter poskrbel za urbanistično preurejanje vasi Log pod Mangartom. A narava zna poskrbeti zase in vzpostaviti normalno stanje, zato je nadaljevanje soteskanja mogoče. V spodnjem delu lahko še nekajkrat zanimivo skočimo in se spustimo po vrvi ter soteskarsko turo zaključimo pod Poševnim slapom, ki jemlje dih. Soteskanje v Predelici je ob normalnih vodostajih primerno tudi za manj izkušene soteskarje – a ne neizkušene!, lahko pa najamete tudi vodnika, ki vas bo varno popeljal skozi sotesko.

Gačnik

"Tam nekje na obronkih Idrijskega hribovja je. Zlovesča soteska, za katero potrebuješ dva dni, da prideš skozi. Ni ravno za vsakogar. Mi smo šli, pa nam je zmanjkalo dnevne svetlobe in potem se nas je pet spravilo skozi kanjon z eno čelko." To so besede, ki sem jih kot soteskarski zelenec slišal od izkušenejših soteskarjev. No, pozneje se je izkazalo, da so imeli le za ščepec več izkušenj in precej sreče ... A vendar, Gačnik je še dolgo ostajal na mojem seznamu kot večdnevna avantura, za katero se nikoli nisem počutil

ustrezno pripravljen. Trajalo je celih osem let, da sem nabral dovolj izkušenj in se ji upal "zoperstaviti". In verjemite mi, je kaj videti. Na razdalji kakšnih petih kilometrov in višinski razliki osemsto metrov se med Vojskim in Trebuščico vije najdaljša slovenska soteska. Voda se proti dolini spušča čez sedeminštirideset slapov (od tega vsaj trideset, po katerih se moramo spustiti po vrvi), najvišji med njimi je visok petinštirideset metrov. Gačnik ni poseben samo zaradi svoje dolžine, temveč tudi zaradi svoje lepote. Edinstveno je obdan z mahom, ki soteski dodaja mističen pridih. A slabost takšnega rastlinja je, da je soteska spolzka, kot da bi hodil po žajfnici. Zato so modrice na kolenih ali zadnjici kar običajen okras po obisku. Krila pri dekletih torej odpadejo za kak teden ali dva. A v kanjonu niso le hoja in spusti po vrvi, temveč najdemo kar nekaj privlačnih in visokih priložnosti za skok. Adrenalina torej ne bo manjkalo! Omeniti velja, da spada Gačnik v območje Natura 2000, hkrati pa je varovan tudi z občinskim odlokom, zato je soteskanje v njem prepovedano. Še nedavno je pod sotesko stala tabla, ki je to naznanjala in opozarjala, da je globa 100.000 SIT. A tako kot naša nekdanja denarna enota je tudi tabla končala nekje na smetišču zgodovine. Plačevanje kazni v tolarjih bi bil dandanes svojevrsten podvig – le kje jih nabrati toliko?

Možnica

Naslednja na seznamu presežkov je Možnica, eden izmed treh največjih kraških izvirov, kjer voda s kaniškega pogorja najde svojo pot na površje. To muhasto gospo najdemo v dolini Možnice med Logom

V soteskah z velikimi pretoki so skale precej obdelane in na njih ne najdemo veliko mahu in ostalega rasti. V teh kanjonih soteskamo v sušnih obdobjih leta.

Foto: Žiga Humar

pod Mangartom in Bovcem. Z veliko količino vode, naravnim mostom in ledeno mrzlo, kristalno čisto vodo naravnost jemlje dih. Žal je v drugem varstvenem območju Triglavskega narodnega parka, zato je soteskanje v Možnici prepovedano.

Koritnica

Baje so najboljše stvari v življenju nemoralne, redijo ali pa so prepovedane. Tudi Koritnica pri tem ni izjema, soteskanje je zaradi načrta upravljanja TNP tudi tam prepovedano. Mala Koritnica leži malce za vasjo Log pod Mangartom proti Bovcu, v korita lahko pokukamo z mostu. Vkllesana je v večdesetmetrsko sotesko, ki je na dnu kar nekoliko mračna, a kristalno čista voda daje občutek, kot da bi se človek gibal po sterilnem okolju kakšnega laboratorija fantastične

Barva vode je odvisna od različnih dejavnikov, med katere lahko štejemo vrsto kamnine, pretok, rastlinstvo v okolici, temperaturo in onesnaženost.

Foto: Žiga Humar

oblike. Mala Koritnica postane "velika" ob večdnev-
nem deževju, takrat se prod premešča po soteski, kot
da bi bil peresno lahek. Zato soteska vsako leto znova
preseneti z različno globokimi tolmun. Pod trdnjavo
Kluže je še en del Koritnice, kjer nas po strmem spu-
stu pričaka prava pravcata reka, ki je izdolblja sedem-
deset metrov globoka korita.

*Poleg doživetja
čudovite narave,
nas pri soteskanju
spremlja še ščepec
adrenalina. A pri tem
moramo preveriti
globino vade, v
katero skačemo. Dno
soteske se zaradi
premeščanja proda
in skal veskozi
spreminja.
Foto: Žiga Humar*

Kozjak

Seznamna najlepših slovenskih soteskarskih tur ne mo-
remo sestaviti brez soteske Kozjak. Večina vas je verje-
tno vsaj uzrla fotografijo slapu Kozjak, ki pada v zelen
amfiteater, poln gledalcev. A le malokateri obiskovalec
slapu ve, da se za njim skriva še cela soteska, z več kot
desetimi slapovi, če upoštevamo še pritok Murhek. In
kakšna je? Atmosfera kot iz filma *Avatar*. Zelena bar-
va in čudovite oblike. Sanjsko! Kozjak ni samo lep, slo-
vi tudi po mnogih visokih skokih. Žal je soteskanje v
soteski Kozjak prepovedano z občinskim odlokom. ◉

Sodobni izzivi soteskanja

Pogosto se mi zgodi, da me ljudje vprašajo, s čim
se ukvarjam v življenju. Ko jim povem, da prosti
čas namenim soteskanju, ne vedo čisto dobro, o
čem govorim. Ko jim začnem razlagati, da se spu-
ščam po soteskah, hitro pride do vprašanja, kak-
šen čoln za to uporabljam. Nato sledi šok, ko poja-
snim, da smo oblečeni samo v neoprenske obleke,
za spuste pa uporabljamo vrv ali pa kar skočimo v
naslednji tolmun. Takšna je prepoznavnost naše
dejavnosti. A to niti ni presenetljivo, saj se z njo re-
kreativno ukvarja le peščica posameznikov.

Razloga za tako slabo prepoznavnost sta po mo-
jem mnenju dva, med seboj zelo povezana. Kot
prvi razlog bi navedel prepoved soteskanja v več-
jem delu Triglavskega narodnega parka. Ta je s
sprejetjem upravljalških smernic močno zmanj-
šal število sotesk, v katerih lahko izvajamo dejavnost.
Davno pred tem pa je število dovoljenih sotesk
zmanjšal občinski odlok občine Tolmin. Tako
lahko danes legalno soteskamo le v dvanajstih slo-
venskih soteskah od skupno dvainštiridesetih.

Prepoved nas pripelje še do drugega razloga –
odsotnosti organiziranega usposabljanja rekrea-
tivnih soteskarjev. Ker nam primanjkuje ustrez-
nih sotesk, v katerih bi bilo soteskanje dovoljeno,
ni zanimanja za ustanovitev organizacije, ki bi iz-
vorno skrbela za usposabljanje rekreativnih sotes-
karjev. Obstajajo sicer poskusi posameznih po-
slovnih subjektov, a ti doslej niso obrodili zelenih
sadox.

Stranski učinek prepovedi pa je viden tudi v sotes-
kah. Soteske, v katerih je dejavnost prepovedana,
narava počasi "jemlje nazaj". Sidrišča, ki so bila do
prepovedi redno vzdrževana, so že nekaj let ne-
varna za uporabo. Drugi stranski učinek pa je pre-
obljudenost dovoljenih sotesk, ki jih obiskujejo
komercialne skupine. Od sotesk, v katerih je de-
javnost dovoljena, so za turistično dejavnost naj-
bolj zanimive soteske Sušec, Fratarica, Grmečica

in Jerečica. V teh soteskah je treba zaradi velikih skupin v poletnem času pogosto čakati po več deset minut, da se lahko spustimo po slapu. Posledično gostje ne dobijo prave predstave o soteskanju, pri katerem naj bi poleg adrenalina prednjačil prvinski stik z naravo.

Soteskanje je v Sloveniji še najbolj razvito kot komercialna dejavnost. Obstaja več deset agencij, ki nudijo turistično soteskanje. Zato se je že pred več kot desetletjem pri nas oblikovala Soteskarska zveza Slovenije, ki je sprva organizirala tečaje za vodnike skupaj z Mednarodno komisijo za soteskanje, zadnjih nekaj let pa jih izvaja sama. Pozneje se je pojavila še Kanjoning zveza Slovenije, ki tudi izvaja usposabljanja za vodnike soteskanja. Obe zvezi sta imeli programe, ki jih je overil Olimpijski komite, kandidati pa so po uspešnem zaključku prejeli potrdilo o ustrezni strokovni usposobljenosti. To je bila zakonska zahteva za vodnike, ki so vodili soteskanje za slovenske agencije. S sprejemom novega zakona o športu to ni več potrebno. Še vedno pa je za vodenje komercialnega soteskanja potrebna licenca za reševalca iz divje vode (C-program), udeležba na tečaju ene izmed zvez pa je vsekakor več kot priporočljiva.

Na svetovni ravni je soteskanje, tudi s pomočjo družabnih omrežij, prešlo v fazo zrelosti. Soteskarji se na nepoklicni ravni medsebojno povezujejo in obiskujemo. Tako ni soteskarskega cilja, kjer ne bi našli vsaj enega dobrodušnega soteskarskega guruja, ki bi nam ne hotel razkazati biserov v svoji okolici. Na tak način smo nekateri začeli potovati in spoznavati lokalno kulturo.

Ker število soteskarjev narašča, se širi tudi trg soteskarske opreme. To je vidno že pri oblekah – poznamo najmanj deset proizvajalcev neoprenskih oblek, primernih za soteskanje. Proizvajalci izdelujejo tudi namenske suhe obleke, ki so primerne za zimski čas. Tudi vrst neoprena je več – trd, mehak, izjemno raztegljiv in ekološko prijaznejši. Vse je odvisno od osebnih želja in potreb. Na trgu obutve se vsako leto pojavljajo novi proizvajalci. Prav tako je s pripomočki za spuščanje, saj vsako leto na trg prodre kakšen nov. Največji splošni izziv za prihodnja leta pa je zmanjševanje teže opreme, ne da bi trpeli uporabnost in udobnost.

Na domačih tleh nas čakata dva velika premika, če želimo stanje glede soteskanja urediti. Poskrbeti moramo za poglobljeno in ustrezno znanstveno študijo vpliva soteskanja na okolje in jasno določiti pogoje, pod katerimi se dejavnost lahko izvaja. Brez takšne študije bodo soteske ostale prepovedane, v najslabšem primeru pa se bo na seznamu znašla še kakšna. Naslednji izziv pa je usposabljanje rekreativnih soteskarjev. Po mojih izkušnjah je soteskanje priložnostna dejavnost, ki se je ni mogoče priučiti v nekaj dneh, temveč je za to potrebnih več let. Zato bi za varno in odgovorno soteskanje morali razviti model, podoben alpinistični ali jamarski šoli, v kateri bi se zainteresirani sistematično skozi daljše obdobje spoznavali s soteskanjem. ●

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

V nasprotju z vse bolj zglodno opremljenimi plezališči sidrišča v soteskah počasi najeda zob časa. Ko se podajamo v neturistične soteske, zato ne smemo pozabiti na opremo za prenovo sidrišč. Foto: Žiga Humar

Bogato življenje razumnega moža

France Zupan (1929–2019) je alpinistična legenda. Pripada generaciji, ki je začela svojo gorniško in alpinistično pot po drugi svetovni vojni, v svobodnih gorah. Bili so drugačni časi, težko jih podoživimo in razumemo, leta pomanjkanja hrane, obleke, da o plezalni opremi sploh ne govorimo.

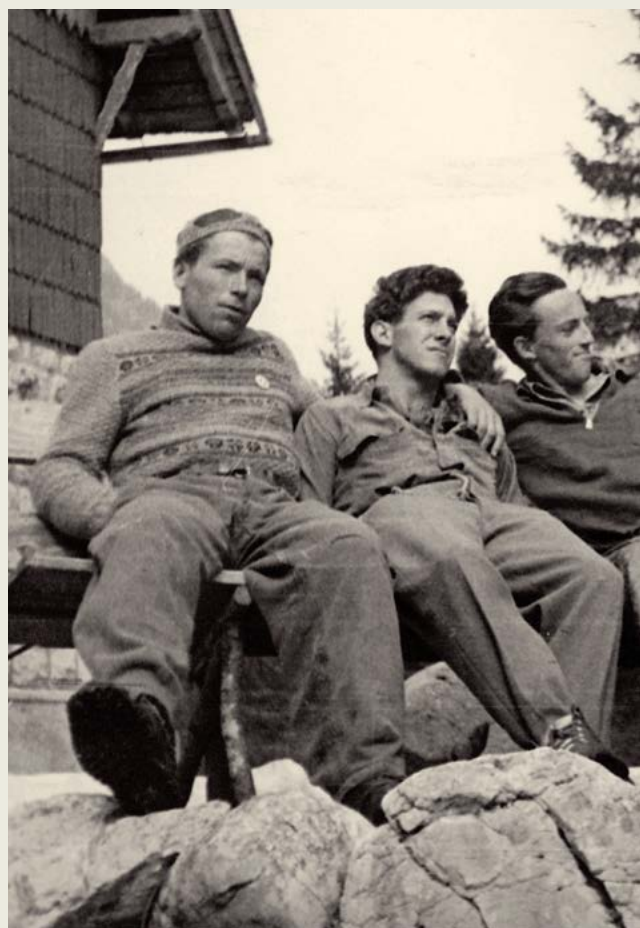
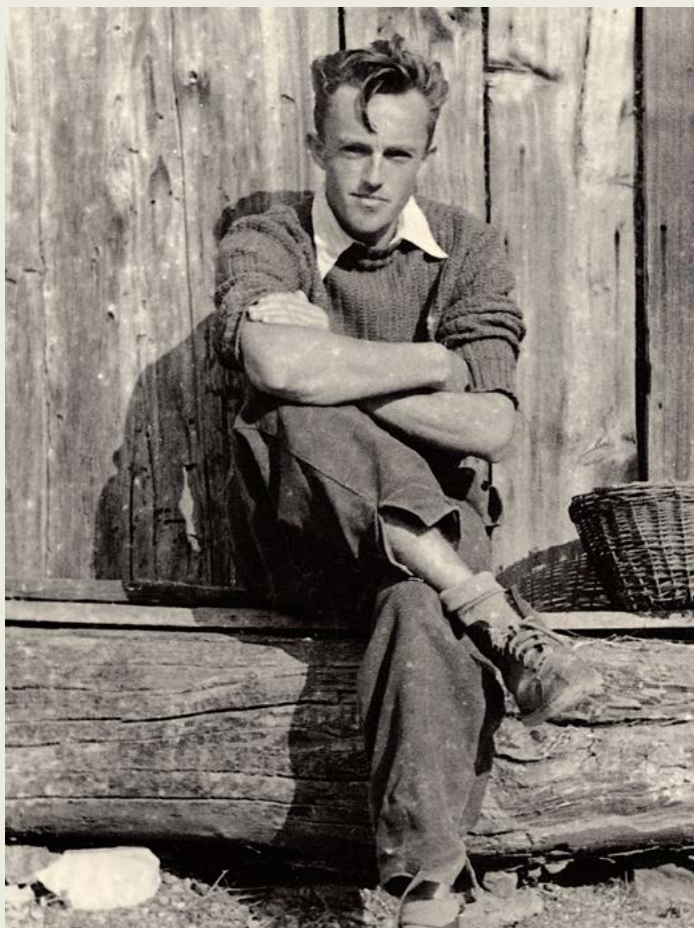
Nekaterih predvojnih plezalcev ni bilo več, potrgane so bile osebne in generacijske vezi, razvoj alpinizma je med vojno zastal in skoraj vse je bilo treba začeti na novo in povsem drugače.

Njegova zgodovina se je začela približno tako: "Trije sošolci s tedanje realke, Rado Kočevar, Srečo Pogačar in jaz, smo se v zgodnjem poletju 1946 znašli na grebenu Rinka–Skuta, trije zelenci, ki so do tedaj hodili po markiranih poteh. Šlo nam je lepo, a nazadnje se je pred nami pojavil velikanski in popolnoma gladek stolp. Na obeh straneh pa samo zrak tja dol do melišč! To je bil tisti strašni Konj, s katerega je njega dni padel nesrečni Petrič prav dol v ledeniško razpoko na severni strani. Seveda me je bilo strah, a kaj sem hotel, lotil sem se plezanja in hitro sem bil čez, pravzaprav je bilo lažje, kot sem pričakoval. Zato sem stopil

še malo naprej pogledat in do vrha Skute se je kazalo samo prav prijazno skalovje. Onih dveh ni bilo za mano, zato sem šel nazaj na Konja pogledat, kaj se dogaja. Spodaj je bilo veliko govorjenja. Srečo je na vso moč prepričeval Rada, naj vendarle zleze čez Konja. A obzirni Rado je samo ponavljal: "Ne bom vama pokvaril ture in bom šel sam nazaj ..." Kaj zdaj?

Tu nastopi, kot je običajno v takih zgodbah, dobra vila, v tem primeru moja stara mama Nežka, pri kateri sem živel. Imela je travnik v Črni vasi in vsako leto je prodala kisko konjsko mrvo Posavcem, ostanek pa smo z vrvo in škripcem spravili pod streho. In to

France
Zupan
Arhiv
Planinskega
vestnika

staro, obrabljeno vrvi mi je dala v nahrbtnik. Torej sem vrgel en konec dol, Srečo je privezal Rada nanj in ena, dva, tri je bil Rado pri meni. Opravljeno." Nadaljevanje je zgodovina – zgodovina slovenskega alpinizma. Obledela kartoteka št. 48 odkrije, da je bil France Zupan, dijak gradbene tehnike, član AO in GRS Ljubljana že leta 1946. Dodeljene so mu bile hlače, srajca, nogavice ... V naslednjih letih se je razvil v prepoznavnega plezalca generacije, ki je zaorala ledino novega slovenskega alpinizma. Udeležil se je prvega povojnega plezalnega tečaja na Kamniškem sedlu in prve povojne odprave v Zahodne Alpe – v času, ko se je v Chamonix še hodilo z odpravo.

Do leta 1950 je France s prijatelji preplezal prvenstveno smer v steni Kogla, smer Belač–Zupan v Šitah, Jugov steber pozimi, Čopov steber brez bivaka, Peharja in še kaj bi se dalo naštet. V dobrih štirih letih so od jahanja Konja dosegli in preseгли dosežke predvojnega generacije. France je sam o tem suhoparno zapisal: "Mogoče se komu zdi čas po vojni celo romantičen. Seveda ni bil. Prav gotovo pa je bilo življenje kljub pomanjkanju brezskrbno in poceni in preprosto – bili smo mladi."

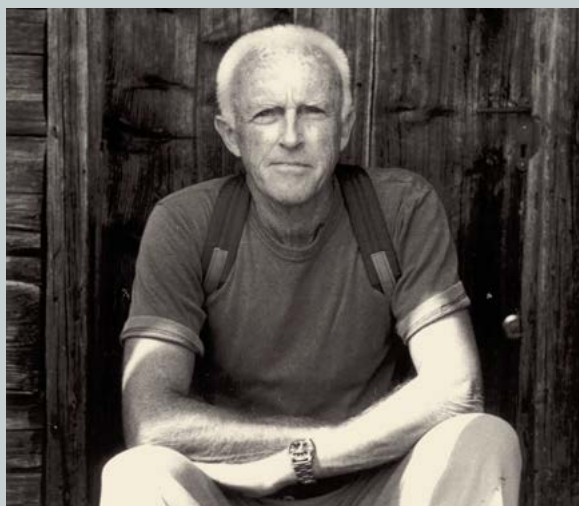
Ko je končal aktivno plezalsko obdobje, je poleg drugih dolžnosti največ časa in energije posvetil

Po neuspelem poskusu v Bavarski smeri pozimi leta 1948. Od leve: Rado Kočevar, Sandi Blažina, France Zupan in Marjan Keršič - Belač. Vir: Kočevar, Volkar Trobevshek, Tista lepa leta, Planinska založba, 2019

Mož, vreden dolgega spomina

Naš prijatelj France je bil blag in moder mož, vreden dolgega spomina. Zdaj, ko ga je čas vzel vase, vemo to še toliko bolj. Za vsakogar si je zmeraj vzel čas, kar so zelo hitro vedeli vsi kulturniki in so se nanj kot na visokega uradnika nekdanjega komiteja (ministrstva) za kulturo zmeraj spet zaupno obračali. Pazljivo in prijazno jih je poslušal, potem pa postoril vse, kar je bilo v njegovi moči. Ker je bil tudi pravičen, tega ni bilo malo. Da ni bilo vse prepatetično in usodno, patetike pač ni maral, je najprej dodal kakšno šegavo pripombo. Svojim "strankam" je rad obljubil, da bo problem rešen takoj, če je težaven, če je nerešljiv, pa bo treba pač nekaj dni počakati. In je potem z vso resnobo vzel reč v roke.

France Zupan
Arhiv
Planinskega
vestnika

Bil je gorniška duša, zato je vsake toliko zbral vse kolegice in kolege in nas popeljal na "osvojenozemlje", kot smo radi rekli hribom. Tam je bil sredi ene svojih največjih ljubezni, tam smo bili vsi skupaj prijatelji pod macesni – in tam je potrpežljivo in prijateljsko čakal tudi na zadnjo onemoglo dušo, če ji je pot delala težave.

Boljšega in prijaznejšega prijatelja si ni bilo mogoče misliti, ne nam uradnikom ne slovenskim kulturnikom. To bodo zagotovo potrdili tudi njegovi alpinistični tovariši – iz znamenite mlade povojne generacije. O njej in njenih peripetijah je sijajno pisal. Mnogi smo ga prepričevali, naj ta svoja pisanja, ki so za povrh dokumentarno bogata, nujno izda knjižno, da ne bodo samo raztresena v sicer odličnem Planinskem vestniku, toda v skladu s svojim visoko moralnim in zahtevnim značajem je kar naprej okleval – nikoli se mu njegovo pisanje ni zdelo dovolj dobro. Tako je ostala današnji generaciji planincev dolžnost, da za to poskrbi, poskrbi za enega najzanimivejših in najboljših planinskih piscev, da ne potone v molku in pozabi.

Matjaž Kmecl

gorskemu reševanju. Član GRS Ljubljana od leta 1946 je bil priča težkih, usodnih nesreč, ki so izzvale reorganizacijo Gorske reševalne službe. Zaradi znanj, ki jih nudi mesto, je ljubljanska postaja postala organizacijsko, kadrovsko in strokovno najmočnejša reševalna enota v Sloveniji. Razmere so se s časom spreminjale, postaje ob vznožju gora so same prevzemale reševanja, Ljubljana je ostala brez dela, v akcijo je vstopila samo, kadar je bila potrebna pomoč. V teh, za delovanje postaje prelomnih razmerah je bil zaradi ugleda in organizacijskih sposobnosti France izvoljen za načelnika z nesporno avtoriteto. Odlikoval ga je prefinjen občutek za ljudi, prostor, čas in stvari. Ni bil ljubitelj dolgih brezplodnih razprav, trdovratnim

je znal pojasniti, "da je sicer v vsaki stvari vgrajena določena mera *kretenizma*, obstaja pa meja, ki je ni pametno prekoračiti." Med dolgoletnim načelništvom je poskrbel za nova področja dejavnosti in vzgojo novega roda gorskih reševalcev. S podporo Janeza Milčinskega je bil v Kranjski Gori opravljen pionirski poskus preživetja zasutega v plaz. Zasnoval in vodil je ambiciozno zastavljeno vajo reševanja iz velike stene, iz Aschenbrennerjeve smeri v Travniku. Po vremenskem obratu je vaja potekala v pravih reševalnih

razmerah. Ugotovitev, ki je sledila: "Vse, razen vremena, deluje, kot je treba." Ob dramatičnem zimskem vzponu v Severni steni Triglava leta 1968, ki se je kljub večdnevemu sneženju srečno končal, je uspešno vodil reševalno akcijo in koordiniral delo reševalnih skupin, ki so utrle rešilno gaz. V tistih razmerah se je pokazala potreba po helikopterskem reševanju in tudi tu je France zastavil besedo in zoral ledino. Lahko naštevamo, kje vse je v dolgih letih pustil svoje odtise. Njegove sledi vedno najdemo tam, kjer so

Zadnje pismo prijatelju

Gledam fotografije, na katerih sva skupaj, in obujam spomine. Spomladi, pred petinsedemdesetimi leti, sva tedaj še gimnazijca na realki v Vegovi ulici v Ljubljani začela skupno pot v gore. Seveda v kamniške, ki sva jih štiri leta prej za bodočo žico le od daleč občudovala z Ljubljanskega gradu. Prvi vzponi na vrhove, še delno zasnežene, brez izkušenj in ustrezne opreme. Še danes sem hvaležen za nepozabno vrh, ki si mi jo vrgel na Konju, ko smo plezali po grebenu z Rink na Skuto.

Tisti, za nas takrat fenomenalni plezalni tečaj na Kamniškem sedlu je vse spremenil, in začelo se je zares. Najprej gradnja bivaka pod Skuto, za katerega sva znosila kar zajeten kup gradbenega materiala. Potem pa prvi malo resnejši vzponi. Bili smo že člani AO Ljubljana - Matica, kjer smo dobili konopljene vrvi in nekaj klinov. Avgusta smo odšli in prvič na Triglav, seveda po Slovenski smeri čez Severno steno. Potem pa v lepi jeseni Kogel, Skuta in nekaj lažjih smeri. Kalili smo se za težke izzive, ki so kmalu sledili.

Prve resne preizkušnje so se dogajale pozimi leta 1949 v Triglavski severni steni. Dva zimska poskusa. Iz Bavarske smeri smo se še uspeli srečno vrniti. V drugi pa sva bila s Francetom že nad najtežjimi mesti, ko sta naju zajela hladna zimska noč in sneženje. Bilo je konec februarja 1949 v Jugovem stebru. Brez kakršne koli zimske opreme sva prestala noč, zjutraj sva s sebe

stresla kakšnih dvajset centimetrov novozapadlega snega in potem še do noči prišla v kočico na Doliču. Šele naslednji dan sva se lačna, premražena in dodobra prekaljena oddahnila pri Brojanu v Mojstrani. To je bila zares peklena noč. Najtežja od šestnajstih skupnih plezalnih vzponov.

Povezana sva ostala tudi v zadnjih letih. Ko smo postali veterani in se vsako leto jeseni družili v eni izmed planinskih postojank, si našo skupnost nekaj časa zelo predano vodil. Organiziral si razne izlete in na vsakem si pripravil kakšno presenečenje. Nekoč smo v Bolzanu obiskali Messnerjev muzej in Ötzijska. Sprehajala sva se po mestu in mimo so pritekli rekreativci. Brez besed si se jim nenadoma priključil in nekaj časa tekkel z njimi.

Rad si kolesaril in smučal, in to naju je povezovalo tudi na stara leta. Skupaj sva smučala na Višarjah in Kaninu ter očarana opazovala vršace, ki sva jih nekoč preplezala. Ko sva kolesarila v Glinščici, si se naenkrat ustavil, stopil s kolesa in se pognal v najbližjo steno. Za hip si se prelevil v plezalca in preizkusil skalo. V svojem značilno lepem slogu si preplezal za skok višine. Uspelo te mi je ujeti na film, za večni spomin.

Kolesarjenje po Parenzani sva lepo obogatila, ko sva na tvojo pobudo z obiskom presenetila stara prijatelja, zakonca Blažina. V trenutku smo se vrnili nazaj v naša mladostna leta in skupaj obujali nepozabne spomine na našo prvo povojno generacijo.

Rado Kočevar

France Zupan, Danica Blažina, Sandi Blažina, Rado Kočevar
Arhiv Franceta Zupana

Stara prijatelja, Rado in France
Arhiv Franceta Zupana

naloge zahtevale delo, razum in zdravo presojo. France je bil navdušen smučar. Prijateljem alpinistom, so-vražnikom smučanja, je odkrival čar in koristnost smuči. Postal je pobudnik, organizator in vodnik turnih smukov, ki so se začeli razvijati pod okriljem Planinske zveze Slovenije. S smučmi je planincem omogočil zimsko pohodništvo in jih seznanjal z varnim obiskovanjem zasneženih gora. Sam se, ko so postali koraki težji, edino smučem nikoli ni zares odrekel. Kot izkušen alpinist, reševalec in turni smučar se je zavedal, da je gorniška dejavnost lahko tudi nevarna, da se obisk gora povečuje in da razmere terjajo ustrezno ukrepanje. Zato je podpiral zamisel o vodništvu ter aktivno sodeloval pri zasnovi in ustanovitvi Združenja gorskih vodnikov Slovenije. Močan Francetov pečat nosi tudi organizacija alpinistov veteranov. V osemdesetih letih preteklega stoletja je nekaj predvojnih alpinistov in naslednikov, ki

so iz sten počasi prestopali v zrela leta, zasnovalo veteransko bratovščino. France je bil zraven od samega začetka, najmlajši med petimi ustanovnimi člani. V družbo so vabili tiste, ki so v svojem času v alpinizmu pustili sled. Kot predsednik je z jasno vizijo začrtal smer in vtisnil svoj pečat veteranstvu ter "izgubljene starce" ponovno pripeljal nazaj pod okrilje PZS. Naloga veteranske organizacije danes je, da goji spomin in prijateljstvo ter v PZS povezuje generacije. Tudi v boleznih, ki ni dovoljevala upanja, je ostal France zvest sebi in svojim načelom. Ni se vdal. Trezno in brez pomilovanja ter z zanj tako značilnimi uglajenim cinizmom, ironijo in jedkim humorjem je označil: "Menim, da dostojni možakarji po devetdesetem letu lahko počasi odidejo, ker postanemo tečni, pozblijivi in vsi so nas po malem že siti." Redki so taki možje. Tak je bil France Zupan, France, ki smo ga spoštovali in imeli radi. ●

France Zupan kot predsednik alpinistov veteranov na Koči na Gozdu (2010)
Foto: Vladimir Habjan

Pohodniški nahrbtniki.

Vsi letni časi, vse poti.

Na voljo v:

Annapurna (Ljubljana), Elan (Begunje), Extreme Vital (Ljubljana, Škofja Loka, Radovljica), Izlu Šport (Ljubljana Vič, Ljubljana BTC, Ljubljana PCL, Maribor, Lesce, Tolmin), Kibuba (Ljubljana BTC, Ljubljana Šiška, Ljubljana Supernova, Celje, Kranj, Nova Gorica), Outdoor Galaxy (Bovec), Pod skalco (Bohinj).

www.factorystore.si

Jugov steber

Prvi zimski vzpon¹

Oblačnega jutra v aprilu leta 1948 smo težko obloženi gazili sneg proti vzponu v Gorenjsko smer v Triglavski steni. Stena je bila do polovice v megli. Vstopili smo kljub temu, bila je zadnja priložnost za zimski vzpon. Opoldne nas je dobil snežni vihar pod Črnim grabnom. Stena je oživela, nad nami so iz Črnega grabna začeli bobneti plazovi. Brez nepotrebnih besed smo se obrnili. V mečavi smo sestopali do trde teme. Premočeni do kože smo se utegnili razvezati šele v Aljaževem domu, na varnem. Za borih 400 m poledenele stene smo rabili 13 ur in ko sem v kuhinji slačil premočene cunje, sem se v jezi zarekel, da me stena pozimi ne bo videla zlepa.

Leto nato sva nekega februarkega večera sedela v Ljubljani s Kočevarjem v živahnem pogovoru. Po stari navadi mi je pripovedoval o svojih zimskih vzponih in jaz, ki to zimo še nisem bil višje kot na Bukovniku v Kranjski Gori, sem ga z zanimanjem poslušal. Pravil mi je o Skalaški, ki jo mislita z Debeljakom preplezati še to zimo. Nazadnje mi je predlagal, da skupaj poizkusiva preplezati Jugov steber v Triglavski steni, ki se ga pozimi še nihče ni lotil. Steber sam je nekaj krajši od smeri v centralnem delu stene. Doseže približno 800 m relativne višine. Strnjen se vidi le od daleč. Poleti je plezalsko zanimiva spodnja polovica, kjer najdeš nekaj zelo težavnih raztežajev. Zdelo se mi je, da bo vzpon v snegu in ledu zanimiv in stisnil sem mu desnico.

Dan po tem pogovoru sva v soboto 26. januarja 1949 kuhala kavo na gašperčku v starem Aljaževem domu. Nisva bila sama: štirje jeseniški plezalci so v medlem soju petrolejke pripravljali vrvi in kline za drugi dan. Mimogrede sva slišala, da so namenjeni v Skalaško in Kočevar je v duhu že videl, kako mu je šla prvenstvena po vodi.

Že pred četrto uro zjutraj smo v nedeljo vstali. Jeseničani so odšli pred nama, midva sva se pa najedla, kolikor sva mogla spraviti vase. S seboj sva na turo vzela le nekaj kosov kruha in sladkor, ker sva računala, da bova v 8 ali 10 urah skozi steber. Tako trdno sva bila v tem prepričana, da sva bila brez nahrbtnika, rezervnega perila in šotorske vreče.

V svojih vibramkah sva tiho stopala skozi noč. Sneg je držal in ob sedmih sva se že navezovala pri vstopu. Naveza najinih tovarišev je pravkar vstopala 400 m levo od naju v Skalaško smer. Ko sva midva začela s plezanjem, se je danilo. Bil je težko in nevarno plezanje. Težave, na katere sva naletela, se ne dajo primerjati z nobeno še tako težavno smerjo, ki sva jih plezala poleti. Lahek, skrotast teren se je izkazal zaledenel in

zasnežen nevarnejši od marsikaterega previsa. S klini nisva mogla štediti, zabijala sva v vsakem raztežaju. Kmalu sva uvidela, da plezava veliko bolj počasi, kot sva računala v dolini. Ob treh popoldne sva prišla šele na zasnežen glavič v prvi petini stebra. Tu sva si na zloznm privoščila kratek počitek in se ozrla za tovariši, ki sva jih med plezanjem izgubila z oči. Zagledala sva jih globoko pod nama pri sestopu. Kasneje sva izvedela, da jih ledeni skok ni pustil naprej. Verjetno bi bilo tudi za naju bolj zdravo, če bi bila tisti trenutek že na varnem. Dan se je nagibal in uvidela sva, da do noči ne bova iz stene. Pobrala sva vrv in plezala naprej. Če sva že morala bivakirati, sva hotela čim višje. Ob šestih se je popolnoma stemnilo in v zavetju velikega previsa sva si izbrala prostor za bivač. Pojedla sva zadnje kocke sladkorja in se pripravila za mrzlo noč. Sede na zviti vrvi sva čakala jutra. Ker sem imel nogavice premočene, sem sezul čevlje in bose noge zavil v srajco. Dvanajst dolgih ur sva sedela v mrazu pod ničlo in čakala, da se zdani. Ob štirih zjutraj je začelo snežiti. S skrbjo sva gledala, kako se je kopičil sneg na najinih vetrovkah. Snežilo je do šestih, ko se je pokazala v tuljenju vetra sveže pobeljena stena. Snežni vrtinci so plesali po vesmah. Prizor je bil veličasten, toda ta čas sva imela druge skrbi. Duh otrpne in lepote se zaveš šele kasneje, ko zbledi v spominu kruta neposrednost dogajanja. Prav dobro sva vedela, da je nad nama še 500 m sveže zasnežene stene. Brez hrane in šotorske vreče si nisva smela privoščiti v strahotnem mrazu nobenega bivača več. V takem stanju bi pomenil najino usodo. Hitela sva. Brez konca se je dvigala stena nad nama. Prsti so se lepili na skalo, toda rokavic nisva mogla rabiti. Šele ob treh popoldne sva stala po 33 urah bivanja v steni na Plemenicah. Odločila sva se za sestop preko Doliča, ker Bambergova pot, ledena in zasnežena, zaradi pozne ure ni prišla več v poštev. Do noči sva prišla ravno do zaprte kočice na Doliču. Sprijazniti sva se morala z dejstvom, da ta večer še ne bova jedla, niti sedela v topli izbi. Noč na prostem naju ni mikala, v kočico sva prišla skozi okno. V zasneženi kuhinji sva našla staro moko. Od nedelje sva bila tešča, zato sva si skuhalo iz

¹ Opomba: Članek je izšel v Planinskem vestniku januarja leta 1952 in je lektoriran in prilagojen najnovejšemu pravopisu.

nje nekaj lepilu podobnega. Bilo je ogabnega okusa, toda vsaj toplo. Kočevar je pojedel tri žlice, meni se je po prvi uprlo. V dremavici sva preživela noč. V kuhinji je bilo mraz, da so nama ponoči zmrznili čevlji.

Lačna, da sva se kar opotekala, sva sekala drugo jutro stopinje po poti na Luknjo. Torek opoldne sva stala na prelazu. Vedela sva, da sva igro dobila, saj naju je od ljudi in hrane ločila le še zložna pot po dolini Vrat. Po tridnevnem bivanju med ledom in snegom

Tehnični opis

Jugov steber sta leta 1932 poleti prvič preplezala Pavla Jesih in Gostiša Milan, ki sta mu dala tudi ime. Smer sta ocenila kot izredno težavno. Do najinega zimskega vzpona je bil steber v sedemnajstih letih le trikrat ponovljen. Midva sva rabila zanj 33 ur plezanja, vključno z bivakom, poleti rabiš za isto smer 5–6 ur. Klinov sva zabila okoli 50. Od teh sva jih okoli 16 pustila v steni. Plezala sva z enojno vrvjo in v

sva se vračala spet med ljudi. Sonce je toplo sijalo in tu, v dolini Vrat, so sredi ovele gorske trave poganjale prve pomladne rožice. Svetlikale so se luže na blatni poti, midva pa sva šla molče in srečna. Na Turkovi planini sva se zadnjič ozrla nazaj.

Ob štirih popoldne sva kar padla v stanovanje gorskega vodnika Janeza Brojana v Mojstrani. Bil je ravno pustni torek in na mizi je stala skleda krofov ...

Slednjič sva vstala od mize. Bila sva druga človeka, od dveh zgaranih alpinistov, ki sta pred urami od lakote zobala borove iglice, je ostal le spomin. Prijatelju Janezu in njegovi soprogi sva še danes hvaležna.

Ponoči sva bila že v Ljubljani. Kočevar je zaspal kar na klopi pred kolodvorom, sam sem pa doma sila pobožno lezel v svojo posteljo.

vibramkah, ki so po najinem mnenju za take ture najprimernejše obuvalo v kombinaciji z derezami. Steber so najini tovariši z odseka v letošnjem poletju ponovili 16-krat. Eno ponovitev so izvedli kranjski alpinisti, ki so se smatrali za upravičene, da poberejo kline, ki sva jih pustila pozimi v stebru. Najin vzpon je silno otežkočil nov sneg v noči od 27.–28. II. Ocenjena težavnosti v razmerah, kot sva jih imela midva, izredno težavno s skrajno težavnimi mesti ter ogromen napor in tveganje, ki se ne da primerjati z nobeno poletno smerjo.

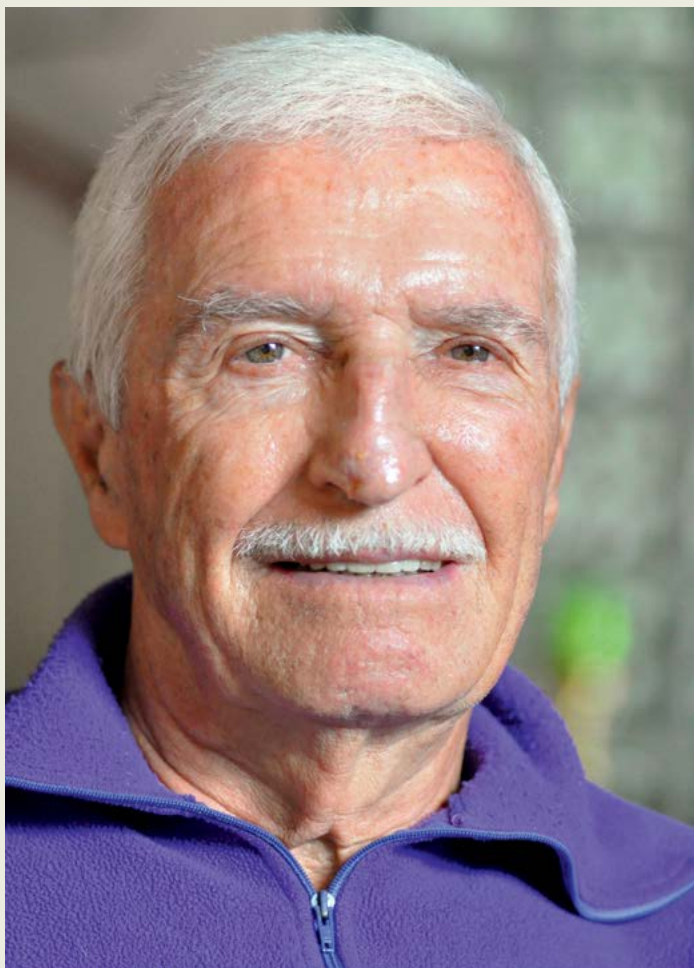
Plezala dne 27. in 28. februarja člana AO Ljubljane Zupan France in Kočevar Radivoj. ●

Severna stena Triglava; Jugov steber je v desnem delu fotografije
Foto: Peter Strgar

Poletno praznino sem zapolnil s plezanjem

Pogovor s Tomažem Jamnikom – Mišem

Tomaž Jamnik (1938) je bil pobudnik zahtevnejših turnih smukov v Julijcih, avstrijskih Visokih Turah in Alpah. Preplezal več zimskih in kopnih prvenstvenih smeri. Visokoteče načrte kranjskega alpinističnega odseka o odpravi v Karakorum so preprečile pakistanske oblasti, ki niso izdale dovoljenja, zato so se kot prva slovenska odprava, v kateri so bili tudi alpinisti iz drugih odsekov, odločili za Hindukuš. Tja so se odpravili s poltovornjakom in tremi osebnimi avti, Jamnik je vozil spačka. Kot član ali vodja se je udeležil enajstih odprav, leta 1983 je v Pamirju smučal s 6900 m visokega Dušanbeja čez severno steno Pik Komunizma po smeri Borodkin. Leta 1986 dosegel vrh Broad Peaka, 8051 m.

Tomaž Jamnik
Arhiv
Tomaža Jamnika

O odpravah je za *Planinski vestnik* pisal zanimive članke, tudi etnografske o posameznih ljudstvih, ki jih je srečal na poteh do gora. Bil je načelnik AO Kranj, podpredsednik PD Kranj in načelnik postaje GRS Kranj. Ima zasluge pri gradnji novega zavetišča GRS na Krvavcu, ki so ga raketirali piloti JLA. Govori preudarno in skrbno izbira besede.

Sta vas starša, navdušena planinca, vpeljala v gorski svet?

V hribe sem zahajal z obema, vendar na daljše ture, od kočice do kočice, predvsem z očetom.

Kdaj ste se vpisali v planinsko društvo in kako ste začeli plezati?

Ne vem več, kdaj sem se vpisal v planinsko društvo. Že od mladih nog sem predvsem smučal. Temu športu sem bil tako predan, da sem prišel v reprezentanco. Ko se je zimska sezona končala, je nastopilo mrtvilo. Poleti so to praznino zapolnili hribi. Sorazmerno pozno sem začel plezati. Smučal sem približno do leta 1961 ali 1962. V Iskri, kjer sem delal diplomsko nalogo, sta dva sodelavca plezala. Eden je bil Branko Jaklič, drugi Franci Ekar. Povabila sta me na prva plezanja. Tako sem prišel v alpinizem. Leta 1968, ko sem bil star 30 let, smo začeli razmišljati o prvi odpravi. Želeli smo v Karakorum.

Med plezanjem prvenstvene smeri Ekar-Jamnik v Dolški škrbini ste v prvem raztežaju padli petnajst metrov. Že po dveh raztežajih plezanja kot drugi ste spet izmenično plezali v vodstvu. Kaj se je pravzaprav zgodilo?

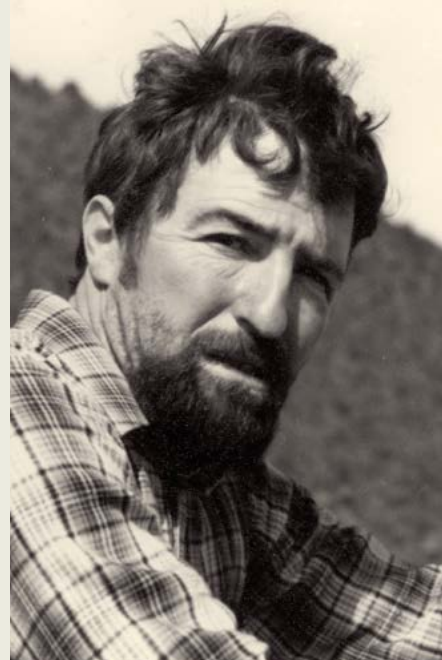
Pravzaprav se to ni zgodilo v prvem *cigu*, ampak na začetku drugega, kjer je gladka plošča. Nad njo se mi je izpulil klin in odletel sem. Ko sem padal proti Franciju, priznam, da sem si mislil: ko bi vsaj padel nanj, bo manj bolelo. K sreči me je naslednji klin zadržal in nisem padel nanj, pa tudi poškodovan se nisem.

Leta 1973 sta z Ekarjem zmagala na prvem državnem tekmovanju z akia reševalnimi čolni. Lahko kaj poveste o tem tekmovanju?

Tekmovanje je bilo vsako leto, vsakič drugje, tudi pravila so se spreminjala. Na začetku je bila to prava divja jaga. Najprej so merili samo čas, nato so dodali prvo pomoč in ocenjevali oskrbo poškodovanca. Če se

Prva slovenska alpinistična odprava Kilimandžaro - Mawenzi 1972. Tomaž Jamnik na skrajni desni, Nejc Zaplotnik na skrajni levi. Arhiv Francija Ekarja

Tomaž Jamnik, na odpravi na Kilimandžaro - Mawenzi, oktober 1972
Arhiv Francija Ekarja

prav spomnim, na prvi tekmi nismo imeli človeka v čolnu, zgodilo se je, da so v divji dirki polomili čoln. Tudi v kasnejših letih sva bila sorazmerno uspešna.

Bili ste član slovenske naveze, ki je leta 1969 prva preplezala smer Sentinelles Rouge v Mont Blancu. Koliko ste bili v tistem času na tekočem z dosežki in dogajanjem v Zahodnih Alpah?

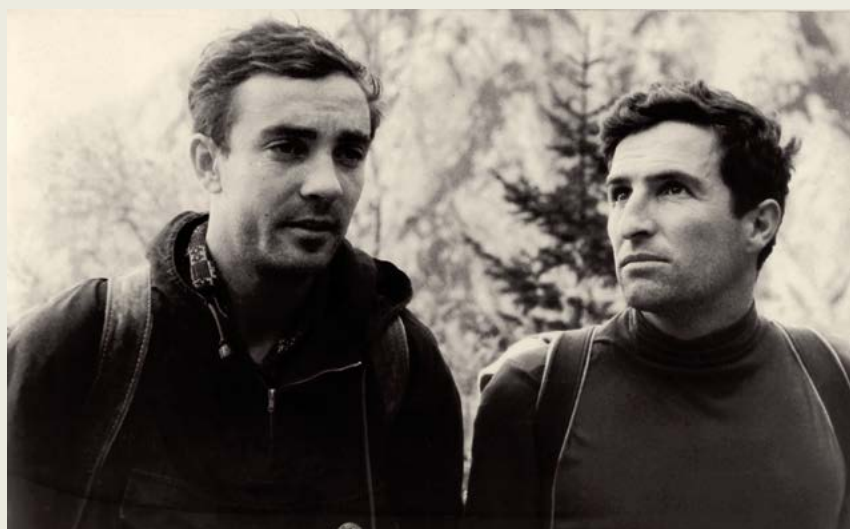
Nekaj smo zvedeli iz pripovedovanj, nekaj iz opisov v *Planinskem vestniku*. V Chamonixu je urad gorskih vodnikov, kjer smo dobili večdnevno vremensko napoved. Kakšne so razmere in ali je pametno iti ... s tem je bilo pa bolj tako, ocenjevali smo na oko, na licu mesta.

Če primerjate alpinizem iz 70-ih, 80-ih let z današnjim, katere razlike bi izpostavili?

Takrat smo Slovenci iskali stik s svetovnim alpinizmom in ga skušali dohiteti. Vse informacije so bile zanimive in potrebne. Značilno za tisti čas je, da so ta zaostanek lovili ljudje, ki so imeli dobre izkušnje v domačih gorah, vendar pomanjkljive v tujih visokogorjih. Sneg v domačih gorah, poleti ali pozimi, se razlikuje od snega v Zahodnih Alpah. Takrat so bile v Alpe organizirane odprave, danes tega nihče ne imenuje tako. Dva prijatelja se zmenita, sedeta v avto in se odpeljeta. Po Alpah je prišel na vrsto Kavkaz in druge, še višje gore, na koncu Himalaja.

Kakšna je po vašem mnenju prihodnost vrhunskega alpinizma v visokih gorah? Nekateri menijo, da stagnira.

Morda postaja za koga nezanimiv, a če si malce bolj razgledan, je možnosti za alpinizem neskončno in ni razloga za stagniranje. Ko so preplezali vse osemstisočake, so se spraševali, kaj bomo pa zdaj? Vidimo, kaj je bilo. Na osemstisočak je možno priti po eni smeri ali po desetih. Obstaja nešteto malce nižjih gora, za katere se niso dosti zmenili, dokler niso bili vsi osemstisočaki preplezani. Šele nato so pogledali proti nižjim

vrhovom. Tako se dogaja tudi s slovenskim alpinizmom. Še vedno obstajajo nižji cilji, na katerih so dosežki ravno tako občudovanja vredni kot tisti na osemstisočakah. Skratka, alpinizem se da še naprej gojiti, res pa je, da si ljudje postavljajo vedno nove cilje, variante teh ciljev in tako prideš do tega, da v kopni skali plezajo z derezami in cepini – to so samo neke variante, v katerih vsak najde svojo obliko dejavnosti. Danes so umetne stene in športno plezanje, ampak tudi včasih se je treniralo v kratkih steninah.

Leta 1971 ste bili član prve kranjsko-slovenske alpinistične odprave v Hindukuš, ki je po prvenstveni smeri čez južno steno dosegla glavni vrh Istor-o-Nāla, 7403 m. Ko sta bila z Ekarjem že v taboru II, se je navezi Ažman-Kofler zgodila nesreča in vsi člani ste se vključili v reševanje. Kako je to potekalo?

Dobili smo dovoljenje za Istor-o-Nāl, ki so ga prvi preplezali Španci leto prej. Smer smo izbrali in naredili po dosegljivih podatkih. Kofler in Ažman sta

Po preplezani prvenstveni smeri Zajeda Ekar-Jamnik v Dolški Škrbini, 1967
Arhiv Francija Ekarja

Slovenski alpinisti prvič v pakistanskem Hindukušu, odprava na Istor-O-Nal, 1971. Z leve Tomaž Jamnik, Iztok Belehar, Franci Ekar. Arhiv Francija Ekarja

bila prva vršna naveza. Dosegla sta vrh, med sesto-
pom zdrsnila in se kotalila, a se nista hudo poško-
dovala. Kljub temu sta pretresena in zdelana le do-
segla tabor 2. Kofler, ki jo je bolje odnesel, je zmogel
sam, Ažman je rabil pomoč. S Francijem sva bila tak-
rat še sama, skušala sva ga vleči po snegu in ledu,
nato so prišli še drugi, tudi vodja in zdravnik odpra-
ve dr. Valič, ki je obema pomagal s tabletami. Noč
sta preživela v šotoru, zjutraj sta se počutila malo
bolje. Ko se spuščas, ti vsak meter pomaga, da mal-
ce bolj zaživiš.

**Med vožnjo te odprave domov je v prometni ne-
sreči umrl njen član Zvone Kofler. Leta 1993 ste
bili na odpravi na K2, ko je na gori ostal Boštjan
Kekec. V Planinskem vestniku ste v njegov spom-
in zapisali: "Ob smrti vsakega človeka je mene
manj, zakaj vključen sem v človeštvo. Kolikšen del
odhaja ob smrti prijatelja, je odvisno od tega, kaj
nam je ta prijatelj pomenil. Tokrat je odšel velik
del." Ste ob smrti prijateljev vsaj za hip pomislili,
da bi opustili alpinizem?**

(Premišljuje.) Vse te izgube se v človeku nakladajo.
Ko si mlajši, jih v sebi hitreje predelaš, z leti jih težje.
Ko zdaj včasih razmišljam o tem, se mi zdi, da so bile
te smrti nepotrebne. Druga stvar je, da smo optimisti
in mislimo, da se to na naslednji odpravi ne bo po-
novilo. Na Everestu smo izgubili sirdarja. Kot šerpa je
bil del moštva, to je bil hud udarec. Na Jalung Kangu
Berganta, na K2 Kekca. Potem je tu še nesrečni Slav-
ko Svetičič. Šel sem z njim, formalno kot vodja, ker
sem skrbel za transport, dovoljenja in podobno. Slavc

si je sam zadal cilj, Gašerbrum 4, se zanj pripravljaj ter
ga skušal uresničiti. In ostal gori. Na K2 sem bil vodja
odprave, občutek odgovornosti je malo drugačen, a v
bitstvu gre za prijatelja, ki si ga izgubil, žalost je popol-
noma enaka.

**V knjigi Pot je kar nekaj vaših fotografij. Ste dosti
plezali z Nejcem Zaplotnikom?**

Ja. Čeprav je bil Nejc mlajši od mene, sva šla rada sku-
paj. Pravzaprav je bolj Nejc postavljaj cilje kot jaz, ki
sem samo prikihal: 'Fino, greva.' Kako sva sodelova-
la, lepo pokaže plezanje Aschenbrennerja. Spala sva v
Tamarju. No, spal je samo Nejc, jaz zaradi skrbi, kako
bo, vso noč nisem zaprl oči. On si je mislil, Mišo je
starejši in izkušenejši, in se ni dosti brigal, jaz pa sem
imel polno glavo tistega Aschenbrennerja in *tuhtal* o
njem. Sicer sem vedel, da bo Nejc plezal težke razte-
žaje naprej – kar se je potem tudi zgodilo – vendar
kljub temu nisem bil prav nič miren. Tudi Makalu je
bila njegova pobuda: 'A ne bi bilo zanimivo, če bi šla?'
Prijaviva se. Pa sva se in so naju izbrali. To je bil njegov
prvi osemtisočak.

**V Poti je Nejc zapisal, da ste rekli: "Če bi mi Maku-
lu vzel mojega Nejkca, bi šel gor in ves hrib podrli!"
Morala sta biti dobra prijatelja. Ste bili morda na
začetku tudi njegov mentor?**

Ja, bila sva prijatelja, mentor pa prav gotovo nisem
bil. Nekaj moram omeniti – da sem prinesel nekaj v
kranjski alpinizem, česar prej na odseku ni bilo – smu-
čarijo. Kot smučarskemu tekmovalcu mi je bila smuka
v hribih zanimiva. Nejc si je želel v hribih tudi ekstre-
mih spustov, oba sva se skušala ukvarjati s tem. Tudi
to je bil element, ki naju je povezal. Sicer pa sem hitro
ugotovil, da je Nejcovo plezanje na zelo visoki ravni,
zato ni mogoče reči, da sem bil jaz vodilni. Bila sva ui-
grana. Mislim, da je nekje celo napisal, da je čudo, da
se pri tej razliki v letih tako ujameva. O podrtem hribu
sem ravno včeraj premišljeval, ko sem zbiral slike. To
je bila izjava, ki se mi zdaj zdi hecna, prisična.

*Prisedla je Tomaževa žena Mojca Zaplotnik Jamnik,
ki je medtem našla prosto parkirno mesto.*

**Po tragediji na Manasluju aprila 1983 ste družini
precej pomagali. Kdaj se je rodila ljubezen med
vami in Mojco Zaplotnik?**

(Pomolči.) To je težek odgovor. Jasno, da sem Mojco
poznal kot Nejcovo ženo. Res je tudi, da smo Nejc,
Mojca in jaz včasih ob čaju skupaj debatirali. Kdaj se
je med nama zgodil ta preskok, vam ne znam pove-
dati. Zdaj sva trdno povezana med seboj (*obrne se
proti ženi*), kako si že rekla: 'Še za sto let'. (*smehljaj*)

**Ni tako redko, da žena pokojnega alpinista, če se
ponovno poroči, spet vzame alpinista. Morda ve-
ste, zakaj ravno človeka, ki se ukvarja s tako nevar-
no dejavnostjo?**

Hm, pravzaprav je odgovor čisto preprost. Eno je sla-
ba izkušnja, ko se ti moč ubije, drugo pa poznanstva.

V alpinističnem svetu so gotovo boljša kot izven nje-
ga. Če je bila žena z možem res povezana, je z njim
doživljala hribe. Jaz si to tako razlagam. Ne vem, kaj bi
pa vi rekli. (*Pogleda ženo in se zasmeje.*)

Mojca Zaplotnik Jamnik: Mislim, da je to čisto
praktična in logična posledica samega druženja, kot
si ti rekel. Ko si z nekom, se skladno z njegovimi inte-
resi družiš tudi z ljudmi, ki podobno razmišljajo, de-
lujejo, in kot je Mišo že prej povedal, ne glede s čim
se ukvarjaš in ne glede na to, kaj ta dejavnost lahko
prinese – nenazadnje je smrt včasih posledica neke-
ga dejanja, ki se lahko zgodi kjerkoli, v avtu na pri-
mer. Mislim, da se ljudje z ozirom na to, v kakšnih
skupnostih so živeli prej, tudi kasneje povezujejo. Jaz
na primer nisem poznala motoristične družčine, ker
sem se družila s fanti, ki so se ukvarjali z isto dejav-
nostjo, s katero se je Nejc. Verjetno je naravna posle-
dica, da se v taki sredini pojavi nekaj globljega. Ljudi
iste sredine zanimajo podobne stvari, imajo podo-
ben odnos do narave, do življenja, do prijateljstva. In
če je tako, kje se naj rodi čustvo, če ne tam, kjer je
seme že posejano.

Hvala. Tomaž, kakšno je vaše mnenje o večni temi alpinizma – egoizmu? Je oseba, ki se ukvarja z vr- hunskim alpinizmom, večji egoist od povprečne- ga alpinista?

Hja, ne vem, če sem najbolj pristojen, da bi to oce-
njeval. Gotovo je egoizem specifična lastnost, ki se
pri vsakem človeku izraža drugače. Če govoriva o
alpinistih amaterjih in o vrhunskih alpinistih ... ho-
tel sem že reči, da je pri vrhunskih bolj izražen, ven-
dar mislim, da to ne drži. Navaden, povprečen alpi-
nist je lahko tak egoist, da mu ni para, in ta egoizem
pride do izraza ravno pri njegovi aktivnosti. Mislim,
da je to odvisno od človekovega značaja. Čeprav ne
poznam sedanjih razmer in dogodkov, povezanih z
egoizmom, mislim, da se ta lahko kaže tudi v tem, da
ne govoriš o svojih načrtih. O tem smo veliko brali in
slišali. Ko sem začel z alpinizmom, so ljudje, ki smo
jih občudovali, svoje namere skrivali drug pred dru-
gim, prišlo je celo do preprirov. Sam česa takega ni-
sem doživel, niti na odpravah ne, čeprav so se v bazi
menda tudi stekli. Mislim, da je to odvisno predvsem
od človeka.

Kaj vam je alpinizem dal in čemu ste se zaradi nje- ga morali odreči – če sploh čemu? Kakšno je raz- merje med dobil in dal?

Jaz sem zelo srečen človek. Če pogledam nazaj, kako
so se stvari razvijale, sem vedno nekaj dobil. Ne mo-
rem reči, da bi se čemu odpovedoval. Konkretno – ko
sem diplomiral, sem hotel delati še magisterij; začel
sem ga in nato opustil. Zazdelo se mi je, da se bom
moral v alpinizmu čemu odpovedati. Opustil sem na-
daljnji študij, pa kaj. Ne morem reči, da sem se odp-
vedal ne vem kako visokim naslovom v znanosti na
račun alpinizma. Ne. Več so se bili primorani odp-
vedovali tisti, ki so ostajali doma, svojci in podobni.
Pri njih je bila odpoved zaradi luknje, ker te ni bilo.

Bili ste dober alpinist in odličen smučar. Tisto, kar ste počeli na smučeh, ni bila več turna smuka, am- pak alpinistično smučanje.

Ja, denimo, Nejcova ideja je bila: 'Pojdiva smučat z Ja-
lovca.' Pa sva šla. Bilo nas je pet, šest, midva sva gor ne-
sla smučiči in z vrha odsmučala dol po ozebniku, osta-
li so sestopili peš. To se mi je zdelo nekaj običajnega.
Kadar zdaj gledam te slike, si rečem bedak. Ko grem
zdaj po stopnicah, se moram včasih prijeti za ograjo.

Pa še plezate in smučate?

Ne, plezam ne več, hodim pa še. Turno smučam le še
v okolici Bašlja, na bolj resno turno smuko že dve ali
tri leta ne grem več.

Kakšna je vaša definicija alpinizma?

O tem, ali je šport ali ni, ali je več kot šport, je veliko
ljudi govorilo, veliko ljudi pisalo. Jaz sem bolj tehni-
čen človek, v ta šport sem prišel, kot sem že povedal,
ker mi je pri primarnem športu po koncu kariere ne-
kaj manjkalo. Pri smučanju o tem nismo govorili,
ko sem prišel v alpinistične kroge, sem pa dostikrat slišal,
da je alpinizem nekaj več. Ja, je nekaj več, jasno, da je.
Človek je v neki družini, v kateri je vsak posameznik
precej odvisen od drugega. To sodelovanje dodaja ne-
kaj več; spodbudi ljudi, da o tem razmišljajo, pišejo,
govorijo. Kar zadeva pisanje, se stvari zelo spreminja-
jo. Nekdaj so o svojih vzponih in doživetjih pisali vsi,
tudi pohodniki, sedaj je enako tudi v športu. Vsi špor-
tniki, ki so malo boljši, po koncu kariere izdajo knji-
go. Zdaj bi lahko tudi vsak športnik rekel, da je njegov
šport nekaj več. ●

*Na izstopu iz snežno-
ledne smeri Sentinelle
Rouge v vzhodni steni
Brenve v Mont Blancu.
Z leve Iztok Belehar,
Franci Ekar, Polde Taler,
Tomaž Jamnik, 1969.
Arhiv Francija Ekarja*

Planinske težave v REM

Trinajstič na Triglav

Dvignila je pogled in videla, da proti njej sestopa vidno razburjen pohodnik: "Kar samo vas je pustil?" "Oh, ne, moj Miha poka od energije, zato se mu mudi naprej," je odvrnila z umirjenim glasom. Dodala je še, naj ga ne skrbi, ima namreč izkušnje. Ni prvič v visokogorju, to bo njen že trinajsti "solo" vzpon na Triglav. Izmenjala sta si še nekaj besed, nato je možakar, ki še vedno ni bil popolnoma pomirjen, izginil med rušjem.

Ni ji bilo vseeno. Tako zelo si je želela te ture, Miha pa je pospešil navzgor kot gorski tekač, ki se bori za medaljo. Četrto stoletja je star, pa se ji včasih zazdi, kot da stoji pred njo odrasel otrok. Leze kot živo srebro in čeprav ona ne zaostaja daleč za njim, jo to včasih utruja. Bil je že daleč pred njo in nad gozdno mejo ga je še zadnjič ujela s pogledom. Poskakoval je malo po eni, malo po drugi nogi. Velik nahrbtnik, ki mu je segal čez glavo, mu je opletal z leve na desno. Ne, ne, ona že ne bo Francka, ki teče za vozom. Le kako se je lahko znova zapletla z *mladcem*? Obenem pa si prizna, da za svoj mladostni videz res ni kriva sama.

Popila je požirek vode in se počasi umirila. Zopet si je nekaj domišljala in klicala strahove. Na tak način ji ne bo nikoli uspelo. Prišla je do točke, kjer se del Severne triglavske stene prvič popolnoma razgali. Veličastje jo je prevzelo. Vzdolž doline Vrata se je razlivala mehka zelena svetloba in zaželela si je, da bi se Miha znašel ob njej. Njen pogled bi se sprehajal po njegovih mišicah, napetih kot lok, in takoj bi laže hodila. A njega ni bilo več. Izginil je v skalah nad njo in zavedla se je, da je sama.

Hitela je čez strmino, poraslo z rušjem, in kmalu dosegla prelom, ko se steza obrne ostro na levo. Pogled ji je segel v Hudičev žleb. Malce srhljiv je, če nisi stabilen, predvsem pa, če si sam. Skoraj navpična skalna zarez, nabita z ostanki snežnih plazov, ki so segali vse do doline, je bila gladka kot steklo. Sneg je prehajal v led, njegovi modrozeleni odtenki so se zlovesče bleščali. Čeznjo mora, na drugo stran gore, a nima derez. Sredi poletja tukaj ni še nikoli potrebovala derez, vedno je kdo pred njo s cepinom nadelal stopinje.

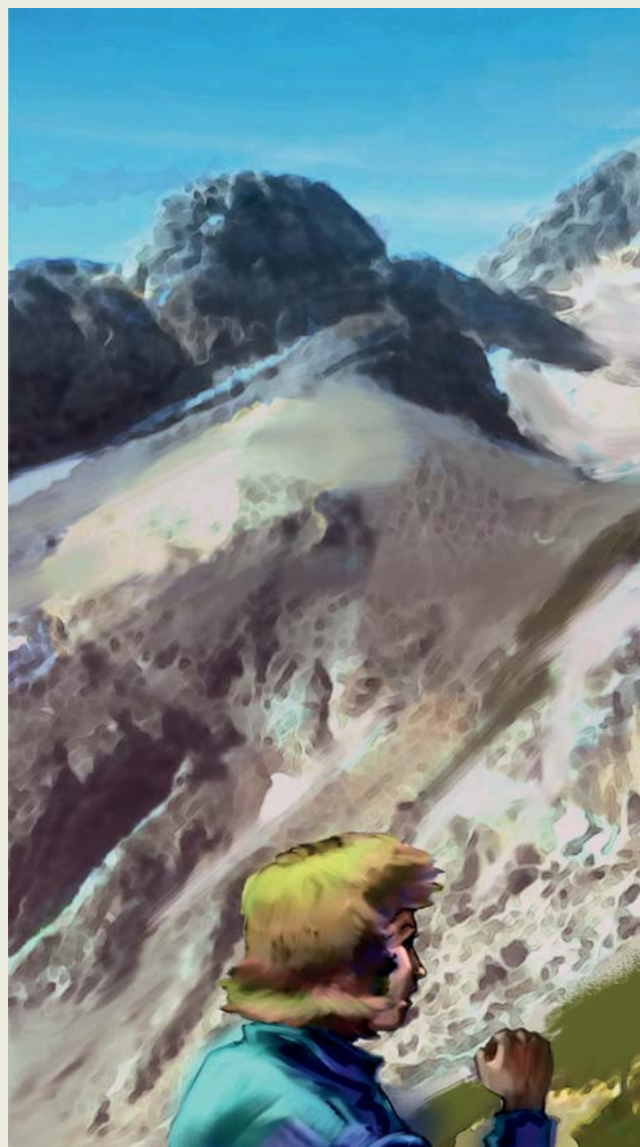
Nemočna se je sesedla in kmalu jo je stresel mraz. Hlad, ki se je širil iznad žleba, ji je lezel za moko srajco in ohlajal od hoje pregreto telo. Desna noga z dokolenko, povlečeno vse do kolena, je bila topla, v razgaljeno levo nogo pa jo je zeblo. Nima leve dokolenke. Le kako, da tega ni opazila že prej? Kako tudi Miha, ki sicer vidi vse, tega ni opazil? S prsti je drsela po močnem volnenem pletivu iz levih in desnih zank, ki ga je lepšal rižev vzorec. Pred leti, ko ji je *bivši* obljubil prvi vzpon na Triglav, je razparala star rdeč pulover in spletla dokolenke. Ker je preveč zagnano vihtela

pletilke, jo je pomiril, naj ne hiti, saj jo bo odpeljal šele v naslednjem poznem poletju.

"Kako za hudiča me je Miha danes pustil samo?" ji je znova prešinilo skozi zavest.

"Mihaaaaaaaaaa!"

Mišice v grlu so se ji napele, v glavi ji je bobnelo, ustnice pa so iztisnile komaj rahel šepet. Bil je tako šibak, da ga je slišala le ona. Čez steno na drugi strani skalne zareze se je razvlekla puhasta megla. Ko bi se vsaj razjasnilo! Videla bi, kje jo čaka. Mahal bi ji in se igrivo

smejal. V zavest ji je šinila nova senca dvoma. Se bo tudi tokrat sama vrnila domov?

Enkrat je to že doživela. V hribe je odšla v dvojini, vrnila se je v ednini. Lepa reč in še sreča, da se je princ še pravočasno spremenil v žabca. Kako naj torej zau- pa vihrovemu *mladcu* Mihu, s katerim tako ali druga- če nima skupne poti. Naivnežu je nedavno ušlo, da so mu vseč črnolasko, ona pa je naravna plavolaska. Kot majhna punčka si je tudi ona želela imeti črne lase. Stala je pred ogledalom in razmišljala, kako bi rešila težavo. V vaški trgovinici sta bili na voljo samo dve vr- sti šampona za umivanje las, na enem zavitku je bila slika plavolaske, na drugem pa slika črnolasko. Bili sta kot noč in dan. Mamo je vedno prosila, naj ji kupi pla- stenko s črnolasko, kajti upala je, da se bo s tem šam- ponom kaj spremenilo.

Meglina gmota nad njo se je rahlo razvlekla in zdelo se je, da svetloba že sili čez rob. Že v naslednjem tren- utku se je za sivo zaveso razgalil del stene. Ni mo- gla verjeti svojim očem. Njen dragi Miha in nezna- no dekle sta stala tik nad robom prepada in snemala *selfije*. Miha je desno roko, v kateri je držal telefon, dvigal in spuščal pod vsemi zornimi koti, in če ne bi imela ostrega vida, bi mislila, da ji maha v pozdrav. Z levo roko je čvrsto stiskal k sebi mlado žensko. Ve- ter ji je kuštral lase, dolge, vranje črne lase in ona se je

smejala. Pramen las si je navila na prste in se z njimi igrala. Neja je že drugič brez pomena napela glasilke, kajti bile so popolnoma suhe in toge. Naprej mora. Če sta onadva prečila žleb, ga bo zmogla tudi sama. Sto- pila je do ledene pregrade in videla, da čeznjo vodijo čisto ozke, komaj opazne stopnice. vzdolž gladkega belega marmorja se je kot za okras razpredalo temno ožilje. "Rada bi vedela, kdo je to financiral", se je vpra- šala Neja.

Na to novost je znanka, ki je pred dnevi hodila tu čez, očitno popolnoma pozabila. Ni pa ji pozabila pove- dati, da jo ob izstopu iz stene čaka nova, mala trgo- vica. Pohodnik si tako lahko nabavi vsa potrebna živi- la in kakšen pozabljen kos planinske opreme.

Da ne umaže snežno belih stopnic, si je podplate do- datno očistila v snegu. Lahkotno, kot da so ji pravkar zrasla krila, se je zavihtela navzgor in na drugi strani "počene" gore zgrabila jeklenico. Z enako lahkoto je nadaljevala po klinih navzgor in pomislila je, da konč- no lahko občuti, kako je v breztežnem prostoru. Ko je navpičnica končno le popustila, je pred seboj zagle- dala velika, s staro pločevino zaščitena vrata. Vstopila je v mali kletni prostor in vanjo je butnil postan zrak z blagim vonjem po plesni. Nikogar ni bilo, ne prodaj- jalca ne kupcev.

"Pa saj to ni res?!"

Miha je v eni roki držal telefon, z drugo pa čvrsto stiskal k sebi mlado žensko, ki ji je veter kuštral dolge, vranje črne lase.

Ilustracija: Milan Plužarev

Znašla se je v mali vaški trgovinici iz otroških dni. Na mestu, kjer so stali veliki pokončni leseni predali s kozruznim zdrobom in moko, so bili prislonjeni zaboji s sadjem. Zaman je na njih iskala oznaki "bio" in "eko". Na vseh lističih je pisalo Made in Španija, Made in Nizozemska, Made in Ciper ter Made in Peru, tega sadja pa ona zagotovo ne bo kupila.

"Le kam smo prišli?!" je majala z glavo.

Čisto na koncu vrste je bil mali zabojček z lešniki, na lističu pa je prebrala, da so z domačih planin. Na vrhu teh drobnih *frnikul* je bilo položeno eno samo veliko jabolko. Bil je sočno in rdeče kot kri, le ob muhi in ob peclju je imelo razpršenega nekaj svetlozelenega okrasja. Bil je jabolko iz njenega otroštva. Zaradi visoke nadmorske višine so v pozni jeseni takšno barvo in velikost dosegli le dva ali trije plodovi. Če si sadež rahlo potresel, si slišal, kako v njegovem drobovju ropotajo male, žametne pečke. Zaobjela ga je v dlan, da še enkrat zazna ta vonj, a je na njem opazila sveže od-tise človeških sekalcev.

"Le kdo je to storil!?"

Stopila je še do drugih polic, da si kupi nove dokolenke. Ni jih bilo. Cenena oblačila za vsak dan so bila razvlečena in pomešana med seboj kot v kakšnem zakonem diskontu. V tistem trenutku je k njej pristopilo mlado dekletko, ki jo je brž prepoznala. Ni imela le vrane črne las, kot jih je še pred slabo uro videla v steni med snemanjem *selfijev*, imela je pravo konjsko grivo. Pod tanko bombažno majico sta ji v hladu izstopali dve čvrsti bunki. V rokah je držala moško srajco, ki jo je v valu navdušenja Neji brž pomolila pod nos.

"Poglejte, gospa, kaj sem našla! Kajne, da je lepa, pa še znižana je!"

Vznemirjena Neja je prijela srajco in jo dvignila v zrak. Bila je enake živordeče barve kot tisto jabolko in obenem še mehka kot žamet. Iz levega zgornjega žepa je kukal košček belega, čipkastega robčka. To pa še ni bilo vse, zapestnike sta krasila dva velika zlata gumba v obliki cveta planike.

"Ja..., gospodična, zelo lepa je, ni pa primerno, da *punica* fantu kupuje srajco, še preden sta mož in žena!" Dekle je svojo razkošno črno konjsko grivo igrivo vrglo čez ramo in se zasmejalo: "Dajte no, gospa, svet gre naprej in danes je vse čisto drugače!"

V tistih nekaj trenutkih, še preden ji je mladenka izginila izpred oči, ni bilo nobenega dvoma več, kdo je zagrizel v prepovedani sad. Stopila je na plano, da končno ujame Miho. Ne more biti daleč in ne misli več naprezati glasilk. Iz oči v oči mu bo jasno povedala vse, kar mu pripada. Čeprav je zračne Triglavske pode že oblivalo sonce, ga je zaman iskala s pogledom. Ko sta njena žalost in bolečina zaradi izdaje dosegali dno, je v skalah nad njo zarohnel vrtalni stroj. Pod nogami je začutila, kako vibrira celoten triglavski masiv.

"Pišuka, a zdaj pa še tu zgoraj ne bo več miru! Vse bo šlo v *maloro*!"

Odprla je oči in zaznala, da pri zgornjih sosedih že navsezgodaj jutraj menjavajo okna. ●

Dama v belem

Prišla je tiho. Zelo počasi se je sočasno z mrazom in snegom obarvala. V zimskih dneh jo bo bela preobleka varovala in naredila nevidno za morebitne plenilce in radovedneže. Življenjske razmere nad dva tisoč metrov nadmorske višine so že same po sebi naporne, ostre. Preživijo le tisti z „naj“ močjo, prilagodljivostjo, vztrajnostjo ... in srečo.

Belka (*Lagopus mutus*), ki ji posvečam ta zapis, ima nekaj naštetih lastnosti. Navdušujoče za opazovalce je predvsem njeno perje, ki se, glede na spreminjanje okolice skozi letne čase, spremeni od grahaste peščeno rjave do popolnoma bele. Tudi zato jo je zelo težko opaziti. Poleg tega je zelo plašna, tiha in previdna. Zna se neverjetno potuhniti in pritisniti k tlam. Nemogoče jo je opaziti, razen če jo ogrozimo ali skoraj stopimo nanjo. Spada med ogrožene vrste in živi tudi v našem visokogorju. Imel sem srečo, da sem jo v nekaj desetletjih poleti večkrat opazil in pozimi opazoval. Pri srcu mi je predvsem njena bela, kot puh rahla zimsko preobleka. V marcu jo grem poiskati v njeno visokogorsko domovanje. Letos sem s prvimi primernimi dnevi že ponoči odšel dogodivščini naproti. Rana ura, zlata ura – to je nujen pogoj, da nas kaj živega doleti ali preleti. V soju čelne svetilke sem korak za korakom pridobival višino. Trd sneg je škripal pod čevlji. Gaz je bila vedno plitvejša, snežna odeja z vsakim prehojenim višinskim metrom debelejša in trša.

Nad gozdno mejo se je pričelo daniti. Sončna svetloba je zarisala obrise gora na nasprotni strani. Korak mi je zastal. V teh trenutkih tišine sem se okrepčal in naužil sicer vsakodnevnega čudeža narave, ki je vedno enkrat in kot tak neponovljiv. Notranje nasičen in potešen sem si navezal dereze in se s cepinom v roki vzpenjal po rebri. Nastajal je čudovit dan. Po dokaj izpostavljenem prečenju sem po uri hoje prišel v območje domovanja bele gospe. Izbral sem dan sredi tedna, da bi bilo dovolj samotno in mirno za srečanje s plaho koconogo kuro. Kljub temu sem bil nervozen.

„Ali jo bom videl?“ Bil sem tiho.

Dva požirka, grizljaj v usta. Umiril sem se. Ogrnil sem si belo kopreno, da bi bil tudi jaz neopazen in je ne bi vznemirjal. „Mogoče je kje v bližini,“ mi je predlo po glavi. Izpustil sem nekaj klicev ..., čakal ..., nič. Čez nekaj časa sem ponovil klic. Od gluhe tišine me je bolelo v ušesih. Mir je bil vse naokrog. Dvomil sem, da sploh še živi na tem pobočju. Obmiroval sem, čakal. Otrpnil sem od dolge nepremičnosti in previdnega opreznja za kakšnim znakom življenja v tej belini, v kateri je bilo modro le nebo. Izpustil sem še en klic. Zazdelo se mi je, da se je v daljavi premaknila bela, kot pest velika kepa. Ta se je dvignila in poletela naravnost proti meni, naravnost vame. Zaslišal sem utrip svojega srca. „Saj ne more biti res, še zadela me bo,“ sem pomislil, ko sem nemirno stiskal fotoaparata v premraženih rokah. Ni me zadela. Lepo je zaokrožila nad mano in pristala skoraj na dosegu roke. Osvojila me je. Nerodno sem mencial, gledal. „Kaj naj storim?“

Bila je dobra dva metra od mojega stojišča, a jaz kljub sreči, da jo vidim, nisem vedel, kako jo „spraviti“ v fotografski okvir! Bila je preblizu. „Kaj zdaj?“ Objektiv sem res počasi zasukal v največji pregled, da bi jo zjel v celoti. Usmeril sem se nanjo. Pomirilo me je, da me kljub tem manevrom ni opazila. Naredil sem prvi posnetek. Bil sem opogumljen, saj je zvok sprožilca ni odgnal, čeprav ga je gotovo slišala. Lahko bi slišala tudi utrip mojega razbijajočega srca. Počakal sem nekaj sekund. Po drugem pritisku na sprožilec je postala nemirna. Oba sva bila istih misli. Preden je odletela, mi je uspelo narediti še nekaj posnetkov, zabeležil sem njen odhod, in že je odjadrala v daljavo. Bil sem zelo vesel, da sva se srečala tako od blizu. V slovo mi je pustila svoj portret.

Zadovoljen in vedrih misli, da mi je bilo dano videti skrivnostno koconogo kuro, belko, sem se ta dan vračal v dolino. ●

Belka (Lagopus mutus)
Foto: Oton Naglost

Glas ljudstva

Glas ljudstva nam kaže strinjanje ali nestrinjanje večine na zastavljeno vprašanje. Da se z večino manipulira z lahkoto, se ve, odkar svet stoji. *Mobinga* si ni izmislil kapitalizem v zadnjih dvajsetih letih, morda je novo le spretno manipuliranje z besedo samo. Ker običajno sodim po sebi, se mi postavlja vprašanje, kako naj vprašani glasujemo, ko pa na svetu obstaja neskončna množica vprašanj, sama (in prepričana sem, da še kdo) pa se spoznam na tako malo stvari! Bom glasovala tako, kot me bo uspešno zmanipuliralo okolje? Je to prav?

Svoboda govora z možnostjo odločanja, ki nam jo je prineslo razsvetljenje, ni le težko priborjena pravica, je dolžnost in zelo velika odgovornost. Glasovala bom le v primeru, da bom vsebino dileme dobro poznala. Veliko večino vprašanj pa dandanes rešujemo demokratično, tako da odgovornost preložimo na naše izvoljene zastopnike. A glas ljudstva do neke mere še ostaja in prav je, da izkoristimo njegovo moč. Kot se za planinsko revijo spodobi, bo tudi v tem sestavku govora o gorah. Resnično mi ni vseeno za slovenski gorski svet, ki je naša naravna in kulturna dediščina, še posebej mi je mar za njegov najobčutljivejši del – Triglavski narodni park. Namenoma bom tokrat pustila ob strani vprašanje, kaj občutljiva narava (kot so npr. visokogorski habitati) potrebuje oz. kaj njenemu obstoju in razvoju škoduje. Tokratna razmišljanja bodo tekla v želji slediti interesom nas, "alfa" prebivalcev tega sveta, saj nam je narodni park tudi namenjen, predvsem za prvinsko uživanje neokrnjene narave in sledov, ki so jih tu zapustili naši predniki.

Naš korak se bo tokrat spet zaustavil na Mangartskem sedlu. Pokojni profesor Tone Wraber je obravnavani delček parka označil takole: "Mangart je botanično eden najbogatejših krajev v Julijskih Alpah, pravo rastlinsko svetišče (sanktuarij), ki ima poleg rastlinskih vrst, splošno značilnih za Jugovzhodne Apneniške Alpe, tudi nekaj posebno redkih ali celo takšnih z enim samim nahajališčem v Sloveniji."

Ena od sledi naših prednikov v tem svetu je zagotovo cesta, ki nas pripelje najvišje v Sloveniji, na višino čez 2000 metrov nad morjem. "Ta desetino manj kot sto let star tehnični spomenik nam omogoča doživljanje najiminitnejšega naravnega dragulja Julijskih Alp," pravi Janez Bizjak v februarški številki te revije. Visokogorska cesta je pravi spomenik graditeljem, čeprav tujim. Le z majhnimi "pripombami" prenaša vsakodnevno povečevanje prometa in revica ob vsem tem navalu še niti kihnila ni. Se je pa zato razjezila

Rdeča skala; malo se nas je naveličala pa stresa z glavo in nam vsake toliko časa nasuje svojih geoloških bisevov. Verjemite – vsak drobec, ki pade na cesto, lahko brez zadrege postavimo v vitrino poleg spominkov iz raznih dragih kovin, ki jih s svetovnih popotovanj prinašamo domov. Za prodajo teh odkruškov niti kioska ni treba postaviti, "prodotti tipici"¹ ležijo vsepovsod, vendar moramo z njimi zgledno in spoštljivo ravnati, da njihovo vrednost spoznajo tudi obiskovalci.

In zaradi te samopostrežne ponudbe je ogrožena varnost obiskovalcev. "Varnost je na prvem mestu!" vpisujemo vsi v en glas. Zagotovo!

Za vsako težavo obstaja rešitev, tako kot za vsako rešitev obstaja problem.

Homo sapiens je skoraj brez izjeme nagnjen k ležernosti. Zakaj bi petsto metrov poti do koč pešačili? Opravičujemo se: "Če garam deset ur dnevno pet dni na teden, si zares zaslužim, da se na zeleno pivo med izjemno gorsko cvetje pripeljem z svojim konjičkom, zaradi katerega še sosednja vas pozeleni od zavisti." Povsem razumljivo. Taki in podobni užitki so poper in sol posameznikov, vendar vse ni dovoljeno in tudi izvedljivo ni povsod in za vsakogar. Da ne bi bila prizadeta kvaliteta, je treba take namere razumno zastaviti in usmeriti že na začetku.

Verjamem, da so posamezniki prav hvaležni za "kamniti dež". Rešitev je prišla nemudoma brez sodelovanja javnosti, in to že kar z vsemi dovoljenji – nadomestna cesta mimo koč! Vsaj oskrbniki se zavedajo, da koč na višku sezone poka po šivih in ne zmore zadovoljiti vedno več obiskovalcev, železnih piva in pomfrija. Poleg rane, ki bi jo v tako občutljiv svet zarezala gradnja novega cestnega odcepa, se bo slej ko prej odprla tudi rana prenove, obnove ali izgradnje nove koč. Povečalo pa bi se še parkirišče, nova bi bila obračalna pentlja pod koč. V načrtu so že širitev in drugi rekonstrukcijski posegi že obstoječe ceste.

Za naravo Mangartskega sedla ta udarec zagotovo ne bi bil usoden. Običajno ima narava zadnjo in za nas ne preveč lepo besedo.

Kot pravi Bizjak, moramo opomin Rdeče skale vzeti resno. Okolica Mangartskega sedla s cesto, ki nam omogoča ležeren dostop, nudi najlepšo priložnost uživanja prave visokogorske divjine, nam vsem, tudi ranljivim skupinam, ki so zaradi staranja prebivalstva vsak dan številčnejše. In seveda želimo, da to lepoto izkusi čim več ljudi. Vendar dostop z avtomobili, tudi če gre za ranljive skupine, ni edina možnost.

¹ Italijanski izraz za tipičen lokalni spomenek.

Najprej je to cesto treba zapreti za bencinski promet in uvesti ekološki trajnostni prevoz – za vse, ki si to želijo, in to "od vidga do vidga",² lahko pa tudi ponoči. Ta novost naj ne bi bila fizična niti denarna ovira za obisk, ampak naj bi bila prednost, ki bo dostop olajšala. Cena take izvedbe mora biti sprejemljiva za vse. Bizjak je v kolumni že predlagal pravo rešitev, tudi financiranje, le parkirišče je treba urediti niže. Svetovni trendi so naklonjeni takemu načinu reševanja prometnega onesnaževanja gora. Tudi mi, ki še brezskrbno nizamo celodnevne ture, bomo sčasoma postali betežni in tedaj bi gorski svet z veseljem obiskovali vsaj na tak način. A ta nadomestek ne bo sladak, če se bo mimo koč valila kolona avtomobilov, niti ne, če se bomo na ozki cesti, ki nikoli ne bo dvopasovnica, tresli od strahu za svoje življenje. Menim, da imamo pravico do miru in tišine tam gori in da tako razkošje lahko zagotovimo brez prevelikega filozofiranja in načrtovanja. No, malček pa me le skrbi, da se na sedlu vseeno ne bo trlo obiskovalcev. Mirne cone že dosegajo vrednost čistega zlata, verjemite. Onesnaževanje s hrupom, izpusti in smetmi kar potegnejo za seboj kričeče množice objestnežev; to je širša težava, ki ne prizadene le ožjega območja. Neprekinjen hrup motorjev se razlega daleč naokrog. Preprosto nimamo pravice, da v določenih okoljih z zadovoljevanjem svojih, na videz čisto nedolžnih konjičkov uničujemo doživljanja soljudi, sploh pa, če teh doživetij ne morejo nadomestiti z ničimer drugim.

² od jutra do večera

In zakaj naslov Glas ljudstva?

Podprimo prizadevanja lokalnega prebivalstva. Oglasimo se v prid ali proti bencinskemu prometu, tj. zaprtju naše najvišje ceste, v prid ali proti kakovostnemu doživljanju neokrnjene narave. Zavzemimo se predvsem za gibalno ovirane. Da bi lahko uživali v podobnih okoljih, npr. pod Cmirom, v Amfiteatru, med Rokavi ... na invalidskem vozičku pri petindevetdesetih žal ne bo šlo. Povejmo javno, ali želimo in potrebujemo take koticke tišine ali ne!

Oglasili so se že pogumni ljudje, ki so brez vplivov dobro poznali vsebino, in uspeli. Na Bovškem so leta 1965 priskočili na pomoč prebivalcem in rekli ne hidroelektrarni Trnovo. Iz zaježitve bi gledal le zvonik cerkve v Čezsoči. Namesto čiste gorske reke in romantične vasi bi imeli le podobno kuliso, kot jo ima jezero Resija na Južnem Tirolskem. V Čezsoči so vzniknili protesti proti postavljanju jezov, ki se danes nadaljujejo proti jezovom na slovenskih, hrvaških, bosanskih, črnogorskih, makedonskih in albanskih rekah. To je precej neznana, a spoštovanja vredna preteklost ljudskega glasu. Ključne argumente je poleg ostalih naravoslovcev prispeval Maks Wraber. Moral je biti vložen velik trud – kljub srce parajoči tragediji, ki jo je dve leti prej povzročil jez Vajont.³ ●

³ V umetno jezero je za takrat največjim jezom na svetu, visokim 262 metrov, zdrsnil plaz z gore Monte Toc. Zdrs je povzročil vodni val, ki je odplaknil mesto Longarone in več sosednjih vasi. V sedmih minutah je umrlo skoraj dva tisoč ljudi. Nesrečo je UNESCO razglasil za eno od petih "opozorilnih zgodb", s katerimi je narava opomnila človeka.

Okolice Mangartskega sedla s ceste, ki nam omogoča ležeren dostop, nudi najlepšo priložnost uživanja prave visokogorske divjine, nam vsem, tudi ranljivim skupinam, ki so zaradi staranja prebivalstva vsak dan številčnejše. In seveda želimo, da to lepoto izkusi čim več ljudi. Vendar dostop z avtomobili, tudi če gre za ranljive skupine, ni edina možnost.
Foto: Bor Šumrada

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

Z NAMI NA POT

U kraljestvu ledenikov

Uisoke Ture/Hohe Tauern

Iskra Jovanović

Vsako leto je prvi teden v avgustu rezerviran za odhod v gore. Medtem ko večina hiti proti morju, mi izberemo nasprotno smer in se zapeljemo proti svežini alpskih dolin in vrhov. Lani smo izbrali Avstrijo in narodni park Visoke Ture/Hohe Tauern.

*Na poti h Koči
Neue Prager nas
spremljajo ledeniki.
Foto: Iskra Jovanović*

Romantična pot po dolini Deferegggen
Foto: Iskra Jovanovič

Narodni park Visoke Ture na jugu Avstrije, dolg več kot sto kilometrov, leži v treh zveznih deželah: Salzburškem, Koroški in Tirolski. To je območje osrednjih Vzhodnih Alp z najvišjim vrhom Grossglocknerjem, 3798 m, ki je hkrati tudi najvišji vrh Avstrije. Poleg tega, da je to največji državni narodni park – skupaj jih je sedem – je to tudi največje zaščiteno območje Alp.

Večje mesto, tik ob meji z Italijo, je Lienz. Za namestitev smo izbrali Matri, ki leži severno od Lienza – zaradi osrednjega položaja med izhodišči naših načrtovanih izletov. Najeli smo apartma in želeli vsak dan narediti en celodnevni izlet. To seveda pomeni vsakodnevno vožnjo od dvajset do trideset kilometrov ali približno pol ure. Možno pa je izkoristiti lokalne avtobusne povezave, saj je vse območje zelo dobro prometno razvejano, in če imate potrdilo, da ste nameščeni v enem od krajevnih apartmajev, se lahko brezplačno vozite z avtobusom.

Matri je tipično gorsko mestece, ne veliko, ampak z vso potrebno oskrbo za zgodnje planince: pekarno, ki je odprta od ranega jutra in nudi izjemno količino različnega peciva in kruha, dve veliki samopostrežbi, prijetno urejene restavracije in bare.

Kot pri vsakem načrtovanju planinske ture je vreme glavni in nesporni razsodnik, ki odreja kaj, kdaj in kako. Ves teden je bilo precej spremenljivo, napovedi pa so pri takšni vrsti vremena precej nezanesljive, tako smo vsak dan kar nekaj časa preživeli ob gledanju v nebo in poskušali ugotoviti, kako se bo vreme razvilo. Na koncu se je vse skupaj kar dobro izšlo, vreme je bilo sprejemljivo, samo enkrat je nekoliko padalo, pa še to ob koncu ture.

Koča Neue Prager – namesto ledenika

Prvi dan smo izbrali vzpon do Neue Prager Hütte, planinske kočice, ki je eno od izhodišč za vzpon na

Grossvenediger, 3660 m. Na koncu ceste je veliko parkirišče, kjer smo pustili avto.

Prvi del poti od parkirišča v Tauernu do Koče Venedigerhaus, 1689 m, lahko hodimo po široki cesti, ki pelje skozi dolino. Mi smo izbrali drugo možnost in takoj zavili čez most nad reko na južno stran, saj se nam je hoja čez livade in gozdove zdela veliko zanimivejša. Ta pot, št. 925, je malo daljša in nekoliko zahtevnejša, ampak dodatni napor so odtehtali lepi pogledi na dolino in reko. Venedigerhaus je lepo urejeno gostišče, kjer lahko nekaj pojemo, popijemo kavo ali se posladkamo s sladico. Poleg njega je zanimivo urejen otroški park (zagotovo mamljiv tudi odraslim), v katerem so poleg lesenih maket okoliških gora razstavljene velike lesene skulpture različnih živali in ljubkih pravljicnih bitij. Nekaj sto metrov od gostišča pot št. 921 zavije levo ob potoku in se vzpne proti jezeru Salzbodensee, obdanem z livadami, polnimi bogatega cvetja. Med potjo je vode v izobilju. Povsod. Vedno. Rečice, potočki, slapovi, jezera – vse možne oblike in znaki poletnega taljenja okoliških ledenikov, ki so prisotni, kamor koli gremo. Pot do jezera je lagodna, strmina ni velika, posebej pa nas je navdušila urejenost poti: na vsakem

malo strmejšem delu so narejene stopnice, na ravnih delih korak olajšujejo položene kamnite plošče, ponekod so postavljene ograje, na izbranih mestih pa so postavljene klopi za počitek in uživanje v razgledih. Avstrijsko natančno in s smislom za lepoto.

Od jezera se blago spuščamo in pridemo do mostička, kjer prečimo potok. Naenkrat se okolica izrazito spremeni. Namesto travnatih pobočij se pred nami dvigajo barvite gladke stene vseh mogočih odtenkov rdeče rjave barve. Vstopili smo v svet ledeniških dolin. Zgornji del ledenika, ki je pred mnogimi leti drsel in brusil stene, smo videli čez približno pol ure. Moder in razpokan ledeni jezik se nam je zdel še prvobiten. Šele po nekaj sto metrih vzpona smo lahko s pogledom zajeli vso dolino in si zamislili, kakšen je bil videti včasih. Ledeniška morena zdaj jasno kaže robove nekdanjega ledenika. Prizor je bil veličasten. Odveč in klišejsko zveni, če rečemo, kako se na takih mestih počutimo majhne in nepomembne, ampak to je še vedno najtočnejši opis.

Težko smo se ločili od lepega prizora, vendar so nas temni oblaki s severa prisilili k odhodu. S prvimi večjimi kapljami dežja smo dosegli ruševine Alte Prager

Hütte, 2489 m. Stara planinska koča je v slabem stanju, ampak v pravem trenutku nam je služila kot zatočišče pred poletnim nalivom. Kot po navadi je po dvajsetih minutah dež ponehal in nadaljevali smo s končnim delom vzpona do cilja, Koče Neue Prager, 2769 m. Koča je velika, lepo urejena in dobro oskrbljena s hrano in pijačo. Vreme se je izboljšalo, sedli smo na klopi pred kočo, dobro uro uživali v pogledu na Grossvenediger in ledenike ter se grelji na soncu kot lenobni močeradi.

Pot nazaj je v prvem delu enaka tisti, po kateri smo se vzpenjali. Na višini približno 2250 metrov pa smo izkoristili alternativni sestop po poti št. 902 B (Prager Hüttenweg), ki je krajši, a tudi manj privlačen od vzpona. Zvečer smo počivali, pripravili večerjo, obnavljali dogodivščine z izleta in najvažnejše – pregledovali spletne strani z vremenskimi napovedmi za tamkajšnje območje. Vse so kazale enako sliko – od vsega tedna bo naslednji dan najslabši. Zjutraj še zmerno, popoldne pa poslabšanje, nevihte z močnim dežjem, strelami in grmenjem. Glede na tako napoved smo se odločili, da bomo dan izkoristili za sprehod po dolini Defereggental.

Sestop z Rostocker Ecka, v dolinici leži jezero Simony pod istoimenskim vrhom Simony Spitze.

Foto: Iskra Jovanović

Koča Sajat in strmi Rote Säule nad njo

Foto: Iskra Jovanović

Cilj našega izleta –
planina Jagdhaus
Foto: Iskra Jovanović

Dolina Deferegggen in planina Jagdhaus – dolg sprehod po prekrasni dolini

Naredilo se je prekrasno jutro. Modro nebo, nikjer nobenega oblaka. Peljali smo se do Erlsbacha. Avto smo pustili na parkirišču zraven hišice, ki hkrati označuje vstop v zgornji del doline in kjer lahko kupimo domač med. Šele kasneje smo izvedeli, da bi se lahko zapeljali više in s tem izognili nekoliko dolgočasnemu začetku poti. Želeli smo priti do konca doline, do planine Jagdhaus, ki jo sestavljajo petnajst kamnitih hišic in kapelica ter jo zaradi posebnega videza imenujejo tudi Mali Tibet. Leži na višini 2009 metrov in je eno najstarejših planinskih naselij v Avstriji. Od 13. stoletja dolinci sem vodijo živino na pašo in tradicija se nadaljuje še danes. Naselje je izredno ohranjeno in živi v polni moči. Sto metrov više nad hišicami je majhna razgledna točka, od koder lahko vidite še eno krajevno zanimivost, veliko okroglo luknjo, napolnjeno z vodo in obdano z bujno zeleno travo, tako da je videti kot kakšno veliko temno oko. Kar nekoliko strašljivo. Po dolini pelje cesta, vendar smo mi izbrali pot, ki gre blizu potoka na njegovi južni strani. Nismo hiteli, ustavljali smo se pri vsakem mostičku ali informativni tabli, občasno smo se ohladili v vodi, neizogibno je bilo tudi poskusanje *apfelstrudla* v domačih gostilnicah. Dolina je prekrasna, kot iz bajke. Vsi "elementi" so prisotni: rečica, ki vijuga, zeleni pašniki, ki se izmenjujejo z gozdovi iglavcev, uhojene stezice in pastirska naselja. Kljub temačni vremenski napovedi nas je vso pot spremljalo sonce, šele pozno popoldan so se začeli zbirati temni oblaki, a mi smo bili tedaj že v avtomobilih na poti v apartmaje.

Informacije

Kako do izhodišča: Avtocesto Celovec–Beljak–Špital zapustimo na izvozu za Lienz. Nadaljujemo skozi Lienz severozahodno v dolino reke Isel proti Kalsu, vendar ne zavijemo desno v dolino Kalser Tal, temveč nadaljujemo vožnjo do Matreia.

Zemljevidi: *Venedigergruppe*, Alpenvereinskarte 36, 1: 25.000.
Matrei - Deferegggen - Virgental, WK 123, Freytag & Berndt, 1: 50.000.

Matrei in Osttirol, Kompass 46, 1: 50.000.

Spletni strani: <https://maps.osttirol.com>,
www.kompass.de/touren-und-regionen/wanderkarte.

Rote Säule – zelo težak vzpon na goro

Po celodnevem sprehajanju po dolini je prišel čas za *konkretno akcijo*. Na bližnji vrh Rote Säule, 2820 m, vodi relativno kratka ferata – zavarovana plezalna pot, ampak ravno prav zahtevna, da lahko poleg nog razgibamo še roke.

V nahrbtnike smo stlačili potrebno opremo in se odpravili proti Bichlu. Od dveh možnih poti smo izbrali krajšo (Katinweg) in v zložnem ritmu čez travnata pobočja po nekaj več kot dveh urah dosegli Kočo Neue Sajathütte, 2600 m. Koča Sajat je prejel hotel kot planinska koča. Jedilnica je prostorna in lepo urejena, skozi vse etaže je narejen vertikalni tunel z umetno plezalno steno, tako da tisti, ki jim ni do plezanja po okoliških stenah, lahko po večerji naredijo nekaj *cugov*. Koča stoji na travnatem robu, od koder je lep razgled na dolino in mnoge okoliške vrhove, na severu pa se nad njo dviga skalni amfiteater, ki je idealen za grebenko prečenje.

Od koče do vstopa v ferato je deset minut hoje. Pot ima dve vstopni možnosti, leva je težja in vstop je hkrati najtežji del poti (D/E). Težki sta dve dolgi, rahlo previsni lestvi. Nato pot postane telesno manj zahtevna, a še vedno zelo strma, zato ni primerna za tiste, ki ne zmorejo pogleda v globino. Z vrha gore se vrnemo v pol ure naokrog, po običajni poti.

Po okrepčilu v koči in obveznem sončenju na terasi je prišel čas, da smo se vrnili v dolino in s tem končali lepo preživet dan.

V Visokih Turah smo bivali teden dni. Območje narodnega parka nudi vsakomur nekaj in lahko rečemo, da je pestrost njegova glavna lastnost. Družine z majhnimi otroki se lahko sprehajajo po dolinah ob rekah in potokih. Planinci imajo na voljo veliko vrhov, ki so visoki približno tri tisoč metrov, a niso pretirano težki. Prizadevnejši lahko med njimi izberejo cilje, kot sta na primer Grossvenediger ali Sonnblick, ter hojo po ledenikih, ki tehnično niso zahtevni – seveda z ustrežno opremo in znanjem. Kolesarji lahko izbirajo vožnje po makadamskih cestah po dolinah ali čez cestne prelaze. Planinske kočice so lepo urejene, dobro preskrbljene in še veliko jih je. Kamor koli gremo, je narava prekrasna, vode je v izobilju, poti so odlično označene in urejene. Če imate srečo z vremenom, so Visoke Ture idealno območje za čudovito preživljanje dejavnih počitnic. ●

Koča Neue Prager, 2769 m

Visoke Ture,
skupina Venediger

Koča je velika, lepo urejena in dobro oskrbljena s hrano in pijačo. Je eno od izhodišč za vzpon na Grossvenediger, ki ga lahko občudujemo tudi od koč.

Zahtevnost: Zahtevna označena pot

Oprema: Običajna oprema za visokogorje

Višinska razlika: 1284 m

Izhodišče: Matreier Tauernhaus, 1512 m.

Od Matreia se peljemo na sever skozi Gruben (17 km in 20 min lagodne vožnje) ter parkiramo na velikem označenem parkirišču (s parkirnim avtomatom). WGS84: N 47,119417°, E 12,495923°

Koče: Koča Neue Prager, 2769 m, telefon +43 664 630 41 86, e-pošta info@neue-prager-huette.at, spletna stran www.alpenverein.de/Huetten-Wege-Touren/Huetten/

Prager-Huette; Koča Venediger, 1689 m, +43 4875 88 20 ali 67 71 (v zasebni lasti); Koča Alte Prager, 2489 m, v obnovi, lahko služi kot zasilno zavetišče.

Časi: Parkirišče–Koča Venediger 1.30 h
Koča Venediger–Salzbodensee 2.30 h
Salzbodensee–Koča Neue Prager 2 h
Sestop 3.30 h
Skupaj 9.30 h

Pogled od kočice Neue Prager Hütte na bližnje ledenike in Grossvenediger

Foto: Iskra Jovanović

Planina Jagdhaus, 2009 m

Visoke Ture,
skupina Lasörling

Lahka označena pot vodi po dolinici, ki se od glavne doline Defereggen odcepi severozahodno do planine Jagdhaus, kjer je

tudi gostišče. Ob poti je več okrepčevalnic. Dolinica leži med gorami skupin Rieserfern (zahodno) in Lasörling (vzhodno).

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 459 m

Slikovita planina Jagdhaus Foto: Iskra Jovanović

Sezona: Kopna sezona

Zemljevida: *Venedigergruppe*, Alpenvereinskarte 36, 1: 25.000; *Matrei - Deferegggen - Virgental*, WK 123, Freytag & Berndt, 1: 50.000.

Vzpon: S parkirišča gremo po ravni cesti in kmalu zavijemo levo po poti št. 925 čez reko. Ob levem bregu nadaljujemo do razpotja deset minut pred Kočo Venediger, 1689 m, kjer se priključimo

poti št. 902 B. Od kočice gremo 20 min po cesti, nato zavijemo levo na pot št. 921 k jezeru Salzbodensee, od koder nadaljujemo po poti št. 921 A. Zložno se spuščamo in nekajkrat prečimo manjše potočke. Za zadnjim, ki je tudi največji, pridemo do gladkih sten, ostankov brušenja ledenika. Sledi kratek vzpon na široko razgledno pobočje tik nad jezikom ledenika Schlatenkees. Vzpenjamo se

proti Koči Alte Prager, 2489 m, ki jo trenutno prenavljajo, in mimo nje z zložnim vzponom po poti št. 902 dosežemo Neue Prager Hütte.

Sestop: Po poti vzpona sestopimo do Koče Alte Prager, nato pa malo nižje zavijemo levo in gremo po poti št. 902 B (Prager Hüttenweg) v dolino do izhodišča.

Iskra Jovanović

Izhodišče: Erlsbach, 1550 m. Iz Matreia se peljemo na jug in zavijemo desno v dolino Deferegggen ter skozi St. Jakob na izhodišče. Do sem je 35 km in 35 min vožnje.

WGS84: N 46,917275°, E 12,260257°

Kočica: Gostilnica na planini, 2009 m.

Časi: Parkirišče–planina Jagdhaus 2.30 h
Sestop 2.30 h

Skupaj 5 h

Sezona: Kopna sezona

Zemljevida: *Matrei in Osttirol*, Kompass 46, 1: 50.000; *Matrei - Deferegggen - Virgental*, WK 123, Freytag & Berndt, 1: 50.000.

Vzpon: Pot vodi od izhodišča po dolini potoka Schwarzach in je dolga 13 km, lahko pa jo skrajšamo za 5 km (plačilo mitnine). Vzpon je udoben, skorajda

nimamo občutka, da se dvigujemo. Šele pol ure pred planino pot postane strmejša. Imamo dve možni poti, ki potekata po obeh bregovih reke Schwarzach (pot št. 112 in 111). Lepša je pot kot cesta, se pa na sredini obe združita.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Iskra Jovanović

Rote Säule, 2820 m

Visoke Ture,
skupina Venediger

Izjemno zahtevna zavarovana pot na Rote Säule je težka, navpična in ponekod previsna, zahteva dobro psihofizično pripravljenost in močne roke.

Zahtevnost: Izjemno zahtevna zavarovana pot, E/D. Ne priporočamo je neizkušeni.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada in samovarovalni komplet

Višinska razlika: 1320 m

Izhodišče: Bichl, 1500 m. Iz Matria se peljemo zahodno v dolino Virgen. Kmalu za naseljem Prägraten poiščemo odcep desno za Bichl, kjer parkiramo. Do sem je 16 km in 20 min vožnje.

Na zavarovanem izpostavljenem vrhu Rote Säule Foto: Iskra Jovanović

Rostocker Eck, 2749 m

Visoke Ture,
skupina Lasörling

Koča Essener in Rostocker Foto: Iskra Jovanović

Zahtevnost: Zahtevna označena pot. Zadnjih 150 m je nekoliko krušljivih, priporočamo pohodne palice.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje

Višinska razlika: 1349 m

Izhodišče: Stroden, 1400 m. Iz Matria se peljemo zahodno v dolino Virgen. Za naseljem Prägraten in mimo

Hinterbichla na koncu ceste parkiramo (karto za parkirišče plačamo na avtomatu). Do sem je 19 km in 25 min vožnje.

WGS84: N 47,015876°, E 12,322554°

Koča: Koča Essener in Rostocker, 2207 m, telefon: +43 4877 51 01, e-pošta essener.rostocker@gmx.at, spletna stran <https://essener-rostocker-huette.de/>.

Časi: Izhodišče–Koča Essener in Rostocker 2.30 h

Koča Essener in Rostocker–Rostocker Eck 1.30 h

Sestop 2.30 h

Skupaj 6.30 h

Sezona: Kopna sezona

Zemljevida: Venedigergruppe, Alpenvereinskarte 36, 1: 25.000; Matria

Rote Säule, 2820 m

Visoke Ture,
skupina Venediger

PLANINSKI VESTNIK \ junij 2019

WGS84: N 47,019994°, E 12,361072°

Koča: Koča Sajat, 2575 m, telefon +43 664 545 44 60, e-pošta kratzer@sajathuetten.at, spletna stran www.sajathuetten.at.

Časi: Izhodišče–Koča Sajat 2.15 h

Koča Sajat–Rote Säule 1.30 h

Sestop 2.30 h

Skupaj 6.15 h

Sezona: Kopna sezona

Zemljevida: Venedigergruppe, Alpenvereinskarte 36, 1: 25.000; *Matrei - Deferegggen - Virgental*, WK 123, Freytag & Berndt, 1: 50.000.

Vzpon: Od parkirišča gremo po široki poti št. 23 (Katinweg) skozi gozd in nato po ožji stezici čez strme livade v dolgih okljukih do Koče Sajat, 2575 m. Nadaljujemo severozahodno od kočice po poti do vstopa v zavarovano pot

(10 min hoje), ki ima dva vstopa. Levi vstop je težji, desni je lažji. Ferata je vseskozi strma, navpična in ponekod previsna. Na vrhu stoji križ.

Sestop: Z vrha sestopimo po običajni poti najprej do kočice, nato pa po poti vzpona do izhodišča.

Iskra Jovanović

Rostocker Eck, 2749 m

Visoke Ture,
skupina Lasörling

PLANINSKI VESTNIK \ junij 2019

- *Deferegggen - Virgental*, WK 123, Freytag & Berndt, 1: 50.000.

Vzpon: S parkirišča gremo po poti št. 912 skozi dolino Maurer do Koče Essener in Rostocker. Pot vodi sprva po široki makadamski cesti, a po 20 min se preobrazi v ožjo gozdno pot. Po uri vzpona v okljukih pridemo iz gozda na nekoliko položnejše pobočje. Gremo

mimo slikovite pastirske kočice in nadaljujemo ob potoku do zadnje strmine pod kočico. V nekaj ovinkih smo čez to strmo stopnjo in tudi pri Koči Essener in Rostocker, 2207 m.

Pri kočici zavijemo levo na jug in čez manj kot pol ure na razpotju zavijemo desno po poti št. 919 (Carl Bremer Weg) proti našemu cilju. Začnemo se

strmeje vzpenjati, vršni del je tudi bolj krušljiv. Z vrha je lep razgled na okoliške ledenike in ledeniška jezera.

Sestop: Sestopimo na severno stran gore proti jezeru Simony in še pred njim zavijemo desno ter po ledeniški moreni pridemo do kočice. Do izhodišča sestopimo po poti vzpona.

Iskra Jovanović

Beli stolpi kipijo v nebo

Pol štirih zjutraj. Telefon zvoni. Iztok (Osojnik): "Pridem pote!" Sam še spim. Nekaj zagodrnjam. Iztok je poklical, še preden je pozvonila moja budilka. Najprej gre po Mateja (Kobilico), jaz hitim. Ni kaj. Prideta, poberemo Kokija (Andreja Kokalja) in stari dobri kadet že drvi proti obali, proti soncu. Pravzaprav proti hrvaški obali. Mene se še oklepa spanec.

Iztok krmari kot star maček, že smo pred Reko. Nek idiot na križišču za Trst zapelje naravnost proti nam. Iztok je zelo priseben in vse je v redu. Mimo sta Reka in Bakarac. Sledijo ovinek za ovinkom, kjer je cesta slaba, se udarec amortizerja prenese naravnost v rebra. Kolikokrat doslej je vsak od nas že prevozil to pot? Kolikokrat smo jo prevozili skupaj? Kolikokrat v različnih kombinacijah in z različnimi sredstvi? Kje so časi, ko smo nabasali nahrbtnike in na avtobus, na dolgo vožnjo do Paklenice, kamor nas je vleklo hrepenenje po plezanju, po doživetju, dobri skali in tovarištvu. Ampak zdaj nas vleče nekam drugam, v neznano pokrajino. Vemo za smer, vemo za pot, a ne vemo za natančen cilj. V Karlobagu pijemo dobro kavo, jaz skočim po svež primorski kruh in neko sladko pecivo. Malce marelic in malce češenj. Pa to je noro dobro. In že drvimo proti Gospiću. Cesta se dvigne malone na osemsto *višincev* nad morjem. Sprejema nas beli Velebit. Vstopamo skozi velika vrata. Že prej smo čutili sunke vetra, ki so prestavljali avto. Piha še močneje, bolj in bolj.

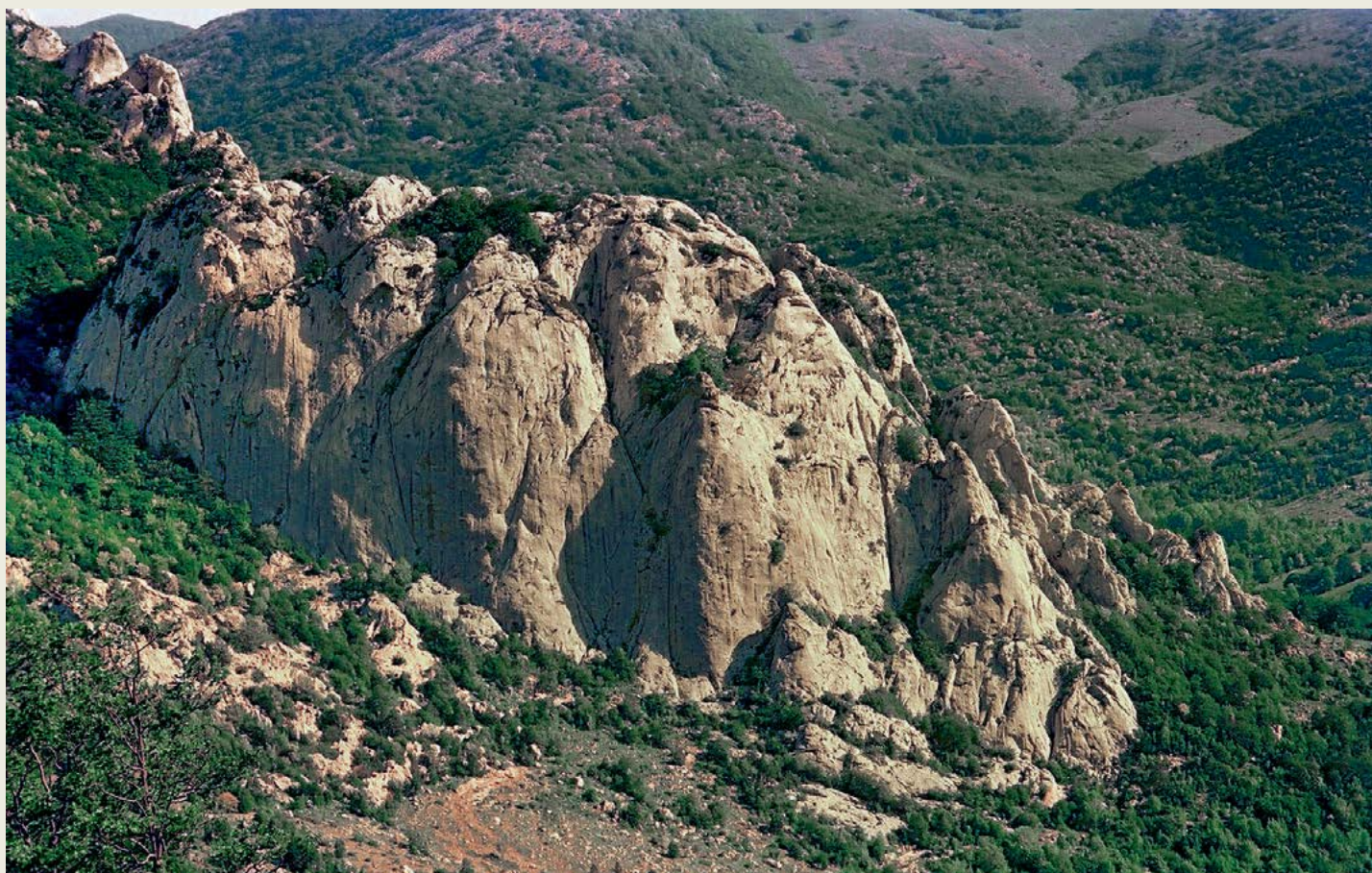
Asfalt preide v makadam. Počasi se bližamo cilju. Iztok še vedno vozi kot dirkač relija. Stopnjuje se naše pričakovanje. Smo kot otroci, neučakani in zvedavi. Nekaj bo, a kaj? Dobri zvesti opel doseže rob. Greben. Utihnemo. Veter stopnjuje svoje sunke. Ampak na oni drugi strani se odpira božanski razgled. Prevzame nas nekakšna vznesenost. Začudenje in navdušenje hkrati. Saj ni res. Fantastičen pogled. Kot da bi Bog na Zemljo vrgel velike kamne, ki zdaj kipijo v nebo. Kakšen kompleks! Mi kot kljukci na robu stene, spodaj pa zelena dolina in tiste nore skale. Tako lepo, da boli. In ta bolečina še kako prija. Karavana gre dalje. Cesta se začne spuščati in po ovinkih se bližamo cilju.

Dabarski Kukovi¹

Sam sem bil še največji dvomljivec. Zakaj tako zgodaj, tako daleč in tako hitro nazaj? Neki butasti zadržki.

¹ Dabarski kukovi (hrvaško) - *duboka šumska provalija*, globoke gozdne pečine, sicer pa Kamnito srce Velebita.

Dabarski kukovi
Arhiv Mihe Lamprehta

Koki pleza v smeri Via
Emanuela, 6b.
Arhiv Mihe Lamprehta

Spet se je prikradel kanček dvoma in mi ponagajal. Zakaj, sem že tako star? Iztok je še starejši in po tej logiki bi moral biti on še večji skeptik. Pa ni. On je motor, *spiritus agens*. Človek izkušnja, človek knjiga. Človek modrec. In kje je zdaj moj dvom? Saj ni mogel biti tako velik, če je zdaj tako lahkotno izginil! Da se ni samo hinavsko potuhnil in lepo preoblečen čaka na novo prilžnost, da mi kdaj spet pomiga? Ta *prasec* se nekam zavleče, se spretno pomeša med druga občutja in razmisleke. Preži. Je to tisti prežeči tiger, ki včasih raztrga še tako dobre načrte? Je to hinavec v meni, ki nagaja, ko začuti svojo moč? Kolikokrat doslej jo je že zagodel? In kolikokrat jo še bo? Kako ga udariti nazaj? Kako mu reči: "Izginil! Pusti me! Pusti mojo svobodo! Pusti me živeti odprto in ustvarjalno! Pusti, da uresničim svoje sanje! Pusti me, da živim v ekstatični odprtosti biti!"

Na tej točki spomin odpotuje v preteklost, na let iz Strasbourga v München. Gledam dol, opazujem čudoviti del gorske verige. In berem Iztokovo knjižico. Tedaj me zagrabi in zdi se mi, da zadnji stavek razumem. Pa ga je mogoče razumeti ali ga je potrebno enostavno živeti? Živeti na način, da te prevzame do zadnjega vlakna. Da te napolni z enostavno potenco, da si Človek, ki rad živiš. Polnokrvno na delu svojega minljivega bega skozi veselje. Tako osamljen in tako povezan. Tako lepo obdan z ljudmi, ki jih imaš rad. In oni tebe.

Stari dobri opel je naša ladja. Naš tank. Križarka, z napisom *Fun je in* na zadku. Fantje, to je končna postaja. Ven poskačemo kot padalci. V trenutku smo vsi zbrani. Ne duha ne sluha o utrujenosti. Štrike ven, opremo ven. Pripravimo, kar rabimo. Vsak od nas je zaposlen s svojimi drobnimi radostmi. Imamo petnajst litrov vode, *ejga!* Izreden občutek. Že drvimo po ozki stezi navzdol skozi listnat gozd. Potem pa aromati. Eterična olja. Znane vonjave. In – ups – kače! Pazi, miško! Če te piči, ne bo šale. Spet za hipec zdrvim v čas, ko smo z Eriko (Gregorka) in Rokom (Kovačem) prvič raziskovali Dvigrad. Lepe skalce, ampak Erika je bila vsa bleda od teh zelenih slauhov, ki kar skačejo iz grmovja.

Naša četica koraka. Smo v Raju. Veter občasno oslabi, potem spet opozori nase. Koki, mojster, se razgleduje, kje bomo napadli, Mate asistira, Iztok poveljuje. Opazujem in pogoltnem glikogensko ploščico. Pijem. Dve

navezi se uredita, pripravita in že se zapodita vsaka v svojo smer. Mate in Iztok, Koki in jaz. Uh, kakšna skala! Apnenec, ki je nežno grob, da se prsti kar lepijo nanj, copati z dobrim trenjem pritiskajo na skalo. Ne morem verjeti! Koki začne, jaz nadaljujem, in tako do vrha. *One-two-three, one-two-three ...* kot glasbena predstava. In že je konec petih raztežajev zelo lepega plezanja. Na vrhu smo. Kljub temu da spet piha kot hudici, je pod čelado vroče, znoj zaliva oči. Spodaj pa vabeča globina, praznina in kontrasti. Vse spet tako mičkeno, lepo in zeleno. Ptice v strmem letu mojstrsko naletavajo proti steni. Vedo, kje je njihov dom. Spretno lebdijo na mestu in smuk v luknjo z gnezdom. Mi pa spust po vrvi čez steno, malček posedimo, potem pa spet na delo nazaj v steno. Prijateljema gre dobro od rok in nog in kar naenkrat sta že visoko. Z Andrejem se podava v nekaj na videz sprejemljivejšega. Izgubiva celo uro, a ne narediva nič konkretnega. Andreju ne gre. Potem poskusim še sam. Brez uspeha, mogoče kakšen meter više, vendar vse skupaj ni nič. Nekaj se napenjam na ostrih, donečih ploščah. Ali naj samo z nogami lezem ali kaj? Oprimkov nikjer. Vse gladko. Samo na trenje naj plezam? Centim za centimom? Tak tip plezanja mi pač ne leži. Vsaj danes ne. No, saj mi tudi včeraj ni. Pravzaprav mi ni nikoli ustrezal. Oba sva mrzla. *Morgens rot, abends tot.* (Zjutraj v zarji, zvečer v rakvi.) Že lep čas se ni zgodilo, da bi oba odpovedala. Nekaj se tolaživa, da bi morda uspela, če bi morala, res za vsako ceno. Bi res? Morda, najbrž ..., kdo ve.

Zato se zapodiva za Matejem in Iztokom. Tukaj nama pa steče. Smer je navpična, ponekod visi ven. Se pravi, na videz in dejansko tudi težja, a nama gre, tista prej, na videz lažja in tudi po oceni dejansko lažja, pa nama ni šla. Zdaj pa razumi, če moreš. Tokrat je žreb za prvega določil mene. Sledi Andrej in tako naprej izmenično kot vselej. Raztežaj za raztežajem. Delikatna prečnica v desno pride name. Priplezam navzgor, navpik do neke dobre plošče. Potem spet rahlo v desno in vpenjanje vponke. Do sem vse lepo in prav. Zdaj sledi plezanje navzdol, kjer se je treba dvakrat nerodno prestopiti. Zatem v žlebiček in naravnost navzgor. Pa saj to ni mogoče! Že tretjič previdno odplezam in sam ne vem, ali naprej, še naprej proti desni? Spet se vrnem

na izhodišče. In znova poskusim. Se odlepim centimeter za centimetrom. Ves sem osredotočen samo na to, kar trenutno počnem. Andrej je nekje spodaj in niti ne vidi, za kaj gre. Šlo je, prečenje v desno je opravljeno, zdaj samo še naravnost gor in že sem v dobri razpoki, ki jo je voda, v ne vem kolikšnem času, izdoblila v apnenec.

Je milijon let dovolj? Se to lahko zgodi v milijonu let? Kaj pa sploh je milijon let? Zakaj razmišljam o tem? Jaz, ki vsak dan merim življenje skozi utrip minut in ur. Ki vsak dan natikam te svoje radijske slušalke na ušesa in poslušam najudarnejše oddaje. Ej, pa kaj se grem? Tukaj je na delu igra narave, ki se zarisuje v kategorijah milijonov let, več in manj. Jaz sem v tem trenutku, ko plezam, del te igre, ki je na strunah časa milijone let in več. Sem eden redkih, ki je to skalo prijel kot nihče pred menoj. Vsak jo prime na svoj način. Nihče dočela enako. In v tem oprijemu sem del te milijonske vsote, del tega čudeža narave. Del časovne nanizanke, tega odprtega in odpetega časa, ki je celota in jaz njegov sestavni del. Mičken, pa vendarle del. Kot žival Čas spoznavam na konicah svojih prstov. Na konicah svojih do krvi oguljenih blazinic. In skozi to sladko bolečino čutim milijone let. Diham ta čas, ki mi omogoča, da napredujem navzgor. Odpira mi nova prostranstva, ki jih delim s prijateljem na popkovnici življenja, ki se ji reče plezalna vrh. In krasni občutek danosti sprejemanja Življenja, ki ga ta trenutek intimno doživljaš samo ti, a ga že naslednji hip deliš z nekom, ki ob tem doživlja nekaj zelo, zelo podobnega.

Vpnem še dva dobra svedrovca, povzamem vrv in zdaj je na vrsti Andrej. Povzamem vrv in pazim, da mi ne zdrsne nekam v vabečo razpoko pod mano. Nočem, da se mi zatakne za kakšen skalni rogelj. Zdaj med nogami v globini gledam Andreja, kako telovadi v prečnici. Tudi njemu se zdi spočetka vse nemogoče. In? Tudi on ponovi znano proceduro. Tudi on poskuša najti idealno postavitev in kombinacijo gibov. Če je šlo meni, bo šlo tudi njemu. In mu je. Toda po postanku na stojišču se zgodba ponovi, le da nekoliko drugače. Zdaj mora on odtelovaditi po gladki plošči. Zelo natančno plezanje ob dobrem varovanju. Dokaj nenavadno. Najprej levo, rahlo navzdol in nato spet naprej v levo. Potem pa naravnost navzgor. Dobrih pet metrov. Še malo. Še malo. Tako. Doseže stojišče. Izpleza in je vesel, da je dal vse od sebe. Resna igra. Brez nje ne gre. Dal se je v to levo prečnico. Trajalo je, in ko traja, niti ne veš, koliko časa. Zdaj je na moji levi strani, v čistem profilu. Za apnenčasto vertikalno se skriva sonce. Super posnetek bi bil, vendar najboljših trenutkov ne moreš ujeti na film. Podobe so ujete na film v tvoji glavi. Andrej je vesel. Je nekje tam pri drevescu, ki je nekoč vzklilo iz zrnca zemlje, potem pa kljubovalo in postalo najlepše drevesce v čisti vpadnici, kjer poteka smer. Kot obris podkve, ki je z odprtim delom obrnjena proti levi. Zdaj moram to ponoviti še sam. Bedak! Spodaj, še v soncu sem sleskel flis z dolgimi rokavi in plezam v majici. Veter me je shladil, da mi krči naenkrat začnejo zvijati prste. Krč na krč. Kaj zdaj? Nekaj robantim in rogovilim. Nemočen.

Kot kaže, si že vnaprej najdem priročen izgovor, če ne bom preplezal. Zberi se! Ogrej si roke. Otrsi roke. Zmasiraj mišice. Ne bodi mevža, da ti ne bo pozneje žal. Ali ni smeri najlepše prelesti na čisti način? Na *frey*. Saj zato plezamo, kajne?

In zgodba se začne odvijati tudi meni. Roke sem za silo spravil v red. Grem! Previdno. Natančno, z veliko željo. Premikam se. Centimeter za centimetrom. Počasi, a vztrajno. Iščem drobne razčlemba, postavljam roke, noge, stiskam oprimke in pritiskam plezalnike na drobne stope. Drobne luknjice. Te še lahko držim. To mi je vedno ustrezalo. Prečnica je za mano. Previdno izpenjam vponke in nadaljujem. Zdaj samo navzgor. Ampak tukaj je še ena od pasti. Lahko bi zdrsnil. A ne bom. Nočem. Ker sem zbran, osredotočen in želim opraviti do konca. Prav je, da oba uspeva. Že sem pri Andreju. Poberem ostanek opreme z njegovega pasu in se zavihim naprej. To je zadnji raztežaj, ki naj bi bil lažji. Toda prvi štirje metri ne dajejo tega vtisa. Spet neroden prestop v desno in po strmem žlebiču navzgor. Apnenčasti žlebiči zahtevajo posebno obravnavo. Noge so v razkoraku, kolikor se le da, roke pa lovijo zdaj levo, zdaj desno nekam nenavadne oprijeme, in tako se pomikam navzgor. Če bi tu padel, bi bilo slabo. Odsvetujem, sicer bom salama. Lepo enakomerno narezana salama. Salam ne maram. Še malček in na vrhu sem. Uredim varovanje in Andreju zatulim: "Pojdi! Varujem!" Medtem ko povzemam vrv, kraljevsko uživam. Grejejo me zadnji žarki velike peči iz daljnega, globokega veselja. Pogled se razliva čez vse, kar je pod menoj. Na to magično, eksplozivno zeleno barvo. Zdaj razumem. To dojameš šele, ko prideš na vrh.

Z Andrejem si udariva v roke. Čaka naju še nekaj spustov po vrvi. Pod steno ugledam Mateja, kako lepo se je zleknil na skalni gredi in zadovoljno puha gost cigaretni dim. Ob njem je Iztok. Da bo še bolj zanimivo, vrv ob povzemanju sproži težek kos prilepljene skalne plošče, ki se utrga in se razpoči povsem blizu Matejeve glave, da prav peklenko zasmrdi po ožganem. Ob pol treh zjutraj smo nazaj v Ljubljani. Še ena avantura je končana. Kdaj bo naslednja? ○

Z leve: Andrej Kokalj - Kaki, Miha Lampreht, Iztok Osojnik, zadaj leži Matej Kobilica Arhiv Mihe Lamprehta

Darko Juhant

Nebodigatreba svedrovec je prišel celo prav

Bilo je poletje leta 1984, ko smo trije težko otovorjeni plezalci¹ hiteli pod Steno, da bi preplezali novo smer. Levo od Helbe smo si zamislili linijo in zanjo že izbrali ime Porka potipel. To je bila kletvica, ki jo je kar pogosto uporabljal Franceelj, pomočnik takratne oskrbnice Sonje v Vratih, kjer sem tisto leto preživel večino poletja in plezal po Steni gor in dol. Smer naj bi potekala v osrednjem delu stene, desno od Peternelove; med njo in Helbo takrat še ni bilo toliko smeri, kot jih je danes.

Plezanje je bilo že takoj na začetku strmo, a nam je brez večjih težav uspelo potegniti tri raztežaje. Prišli smo pod strme, kompaktne rjavorumene plošče, v katerih je zmanjkalo naravnih danosti za plezanje s pripomočki, ki smo jih prinesli s seboj. Če bomo hoteli nadaljevati v zamišljeni smeri, smo razočarano ugotovili, bomo morali vrtati, ampak svedra in svedrovcev nismo imeli. Sklenili smo, da se umaknemo, nabavimo sveder in se vrnemo. Vendar tega nismo storili takoj, poletje se je umaknilo jeseni in naša smer je ostala nedokončana do naslednjega poletja. Takrat pa so prišli mojstri s svedrom in jo preplezali. Nekaj let kasneje sem v družbi dveh soplezalcev opravil prvo zimsko ponovitev Bergantove smeri, ki je nastala namesto Porka potipla. Takrat sem se prepričal, da preko rumenočrne plošče ne bi šlo brez svedrovcev; zdaj pa jih kar nekaj tiči v tisti *plati*. Tako se je zgodilo, da prvenstvene smeri nismo preplezali samo zato, ker smo bili brez svedrovcev.

Robert Držan, Marija
Frantar in Darko
Juhant
Arhiv Darka Juhanta

¹ Peter Čizmek, Brane Pečar in avtor.

***

Bilo je pomladi leta 1987, ko sem intenzivno plezal po naših in tujih gorah. Pojavila se je ideja, da bi v osrednjem delu SZ-stene Vežice, po ploščah desno od smeri Črnolaska, z Robijem² preplezala novo, ki bi jo imenovala Plavolaska – kot protiutež Črnolaski in še kaj ... Toda v alpinizmu je že tako, da se vsega ne da predvideti, četudi imaš s sabo sveder in svedrovce. Plezati sva začela z Zelene grede in že takoj na začetku je novinka pokazala zobe. Ni bilo pravih razčlemb, zato je bilo treba kar nekaj metrov premagati s krempljci in šele nato se je dalo zabiti dober klin ter nadaljevati prosto. Poči so naju vodile navzgor proti veliki, v levo obrnjeni prevesi, ki se je bočila nad nama. V steno sva vstopila razmeroma pozno popoldne, zato sva ta dan preplezala le dobrih 60 metrov in prišla do spodnjega roba velikega previsa, kjer so se razčlembe nadaljevale proti levi navzgor. Na minimalni polički sem poskušal urediti stojišče. Vse razpoke so bile slepe in po polurnem neuspešnem poskušanju, da bi zabil vsaj en dober klin, sem soplezalca Robiju razložil, da se štanta ne da napraviti brez vrtnanja. Vnela se je vroča debata o tem, ali naj zavrtam ali ne. Skoraj sva se sprla, kajti sveder sva vzela s sabo samo za vsak slučaj, vendar ga nisva nameravala zares uporabiti. Glede na to, da sem bil na stojišču in da res ni bilo uporabnih poči za dober klin, sem vztrajal, da je treba zavrtati svedrovec ... Robi je končno popustil in na stojišču sem ga ročno zavrtal. Tako sem stojišče opremil z enim svedrovcem in enim bolj slabo zabitim klinom. Fiksiral sem enojno vrv za spust, saj se je začelo že mračiti. Pritrjeno vrv sva pustila viseti, ker sva načrtovala, da se bova naslednje jutro z njeno pomočjo vrnila do najvišje točke in plezala naprej. Pre-spala sva v znani votlini pod Železnim grabnom in si večer krajšala s kuhanjem in hranjenjem, saj naju je čakal naporen dan.

² Robert Držan.

Jutro naju je našlo na vrvi, po kateri sva se s prižemami vzpenjala do stojišča, ki sem ga prejšnji dan opremil. Pripravila sva se za plezanje. Danes je bil na vrsti Robi, da se spopade s previsno počjo, ki se je nadaljevala nad najinim stojiščem. Bila je zahtevna in že takoj nad štantom je moral poseči po klinih in nabiti poč, da se je lahko dvignil malo više. Robi si je pomagal tudi z zatičem, na katerega je stopil, da je lahko vstavljal naslednji klin visoko nad sabo. Med zabijanjem pa se je zatič iztaknil in padec je bil neizbežen. Dogodilo se je tako hitro, da se sploh nisem zavedel kdaj, in že je Robi visel skoraj petnajst metrov pod mano, zibajoč se na vrvi.

Takrat sem ugotovil, da so se izpulili vsi klini, zabiti nad stojiščem. Hvala Bogu, da sem prejšnji dan vrtal, saj je bil zdaj ta sporni svedrovec najina edina vez s steno, vsi drugi klini so zleteli ven. Zadnji klin, ki se je izpulil, je zdrsnil po varovalni vrvi in me udaril v roko, s katero sem varoval. Priletel je s tako silo, da mi je zlomil vse kosti v dlani. Robi si je ob padcu poškodoval gleženj in roko. Takoj nama je bilo jasno, da je plezanja konec. Spraševala sva se, kako bova tako poškodovana prišla iz stene. Ugotovila sva, da sama bolj težko. K sreči sta kmalu prišli pod steno Mariča in Alenka,³ ki sta nameravali plezati smer GG. Pomagali sta nama pri umiku iz stene. Robija sem najprej spustil do gredine, kjer sta ga prevzeli Alenka in Mariča in mu pomagali, da je po gredini priplezal nazaj pod steno. Potem sta se vrnila ter mi poslali dodatno vrv in britvico. Tako sem lahko prerezal bičev voz, s katerim sem bil privezan na svedrovec. Z zlomljeno roko ga namreč nisem mogel razvozlati. Ko sem se osvobodil vozla, sta me spustili na gredino.

Ker sta videli Robijev padec, sta se dekleti odpovedali plezanju in nama raje pomagali sestopiti v dolino. Še

³ Marija Frantar in Alenka Jamnik.

posebej sta se izkazali, ko sta prevzeli del najine težke opreme na svoje rame. Zato je bil sestop veliko lažji, kot bi bil brez njiju.

Zgodba se je končala na urgenci. Jaz sem dobil mavec in ga nosil pet tednov, Robi pa opornico za gleženj. Smeri nisva nikoli dokončala, tako da sta svedrovec z vponko in napol zabiti klin ostala osamljena sredi Vežice. Ko sem kasneje hodil proti zgornjim nadstropjem Vežice ali proti Vrščem, sem vedno pogledal, če sta svedrovec in napol zabiti klin nekaj metrov nad njim še vedno tam.

Ob današnjih dilemah o uporabi svedrovcev bi dejal, da včasih pride prav tudi svedrovec. ◉

Hvala Bogu, da sem prejšnji dan vrtal, saj je bil zdaj ta sporni svedrovec najina edina vez s steno, vsi drugi klini so zleteli ven.

Arhiv Darka Juhanta

ALCOM
Slovenski proizvajalec
stekel z dioptrijo

uvex

“Očala se mi odlično prilegajo in me ne tiščijo tudi ob dolgotrajni uporabi. Ravno prav mi zatemnijo pogled in njihova barva je prijetna. Nikoli se mi niso rosila, skratka top izdelek.”

Andrej Štremfelj uporablja progresivna stekla **Magic Sport** in očala **uvex sportstyle RX**
V ozadju **Mera Peak, Nepal**

www.alcom.si/sport
Ukrivljena športna očala in stekla z dioptrijo dobite pri svojem optiku.

Zalka Uršič

Povodni mož v Krnskem jezeru

Nekoč je v jezeru sredi visokih gora živel povodni mož. Bil je zelen in kosmat od glave do peta. Na dnu jezera med algami in bujnim zelenjem je imel skrito hišo. Iz temin je opazoval svet zgoraj. Njegovo življenje je grenila ena sama težava; zaradi svoje, človeškim očem neprijazne podobe je bil namreč strašansko osamljen. Svojo samoto si je lajšal v jasnih nočeh, ko je na nebu sijala polna luna. Takrat je priplaval na površje in opazoval vodne vile pri plesu in petju. Ob prvem svitanju so vile izginile v prosojnih meglicah nad jezerom, on pa je spet ostal sam.

Nekega dne je sedel na klopci pred svojo hišo v globinah in premišljeval, kako bi pregnal samoto. V tem trenutku je k jezeru zašla mlada pastirica. Že dolgo je pasla svojo čredo med visokimi gorami, a jezera še nikoli ni videla. Vzela je kamenček in ga vrgla v vodo, da bi videla, kako globoko je. Kamenček je padal in padal in pristal ravno pred povodnim možem. Povodni mož ni mogel verjeti svojim očem.

»Le kdo si drzne in meče kamenje v moje jezero?« je zabrbotal in pogledal navzgor.

Zagledal je prelepo deklico, ki se je sklanjala nad gladino in gledala za kamnom.

»Ta bo moja žena,« si je tiho rekel in kot uročen strmел v njeno ljubko podobo. Deklica si je v vodi umila obraz in odhitela za svojo čredo.

Povodni mož je dneve in dneve sanjal, kako prelepo deklico drži za roko in jo vodi pred oltar. Ponoči ni mogel spati, v mesečini je opazoval vodne vile pri petju in plesu. Opazila ga je najmlajša vila. Boječe se mu je približala in začutila vso njegovo žalost.

»Zakaj si tako žalosten, povodni mož?« ga je tiho vprašala.

»Kako ne bom žalosten, ko pa ne morem dobiti mlade pastirice za ženo? Kako naj grem takšen k njej in jo zasnobim?«

»Vem, kako ti lahko pomagam. Tik preden se zdani, pojdi k najstarejši smreki ob jezeru. Splezaj na njen vrh in najvišjo iglico vrzi na sredino jezera. Takoj za tem se obrni stran in naj se

zgodi karkoli, nikoli več ne smeš pogledati jezera!« je rekla in izginila.

Še isti dan je splezal na najstarejšo smreko in izpolnil, kot mu je bilo naročeno. Iglica se je v hipu spremenila v zlato kepo. Brez odlašanja jo je vrgel na sredino jezera. Ko je padla v vodo, se je hitro obrnil stran. Jezero se je razpenilo, ogromne skale so se začele valiti po strmih pobočjih z bližnjih vrhov, razbesnela se je strašna nevihta. Začutil je, da se spreminja. S telesa mu je odpadla dolga dlaka, postal je prelep mladenič. Tudi nevihta in vihar sta potihnila.

Takoj je odšel, da poišče mlado pastirico. Ravno je odganjala čredo na planino in milo prepevala. Mladeniču je zaigralo srce in lepo deklico je takoj zasnobil. Teden dni pozneje so pastirji že slavili poroko, lepšega in srečnejšega para še niso videli. Kmalu se jima je rodil krepak sin. Pridno je rasel in čez nekaj let je že veselo vriskal in prepeval za svojo čredo. Živeli so mirno in zadovoljno življenje.

Nekega dne je sinku čreda zašla k jezeru. Začuden je gledal v prelepo zeleno vodo, ki je prej ni videl še nikoli. Začelo se je mračiti, a kljub trudu ni našel poti domov. Mladega pastirčka so domači že iskali. Nikjer ga ni bilo, za fantom in čredo se je izgubila vsaka sled.

Njegov oče je zaslutil, da bi bil sin lahko pri jezeru, zato se je takoj odpravil tja. Začelo se je že daniti, ko ga je našel, kako nemočno s čredo kroži okrog jezera in kliče starše na pomoč.

Seveda se oče ni mogel upreti hitremu pogledu proti jezeru. V tistem trenutku sta se pojavila strašna blisk in grom, rodila se je nepopisna nevihta. Skale so se valile z vrhov in pljuskale v vodo. Iz jezera se je dvignil visok val in moža odnesel s seboj v globine. Ves omotičen in spet kosmat se je zbudil pred svojo hišo na dnu jezera. Od žalosti mu je skoraj počilo srce.

Minilo je precej časa, ko je k jezeru prišel mlad lovec. Zagledal je povodnega moža, ki je žalosten sedel ob vodi in spuščal pritajene ječeče glasove. Prestrašen je zbežal k pastirskim stanovom in že od daleč klical:

»V jezeru živi zelena kosmata pošast!«

Od takrat se nihče ni več upal približati jezeru, stezice so se zarasle in smreke so postale še bolj košate. Povodni mož pa ni obupal. Dan za dnem je oprezal v upanju, da zagleda svoja ljubljene sina in ženo.

Nekega dne sta res prišla s čredo ovac k jezeru. Veselo je priplaval na površje. Ko sta zagledala čudno pojavo, sta se močno prestrašena skrila za veliko skalo. A on je začel peti uspavanko, ki

jo je imel sin najraje. Prisluhnila sta znani melodiji in takoj vedela, kdo poje. Plaho sta se mu približala, da bi izvedela, kaj se je zgodilo. Povedal jima je vse od začetka do kraja. Močno so se objeli in bili so srečni, da so spet skupaj. V vrtincu so za vedno izginiili v globine.

Povodni mož ni bil nikoli več osamljen. S svojo ženo in sinom je bil neizmerno srečen. Neke jasne noči, ko so vile milo prepevale in plesale ob vodi, je na dnu jezera pobral zlato kepo in jo odnesel najmlajši vili. Bila je vesela, ko ga je videla srečnega. Vzela je kepo in jo vrgla visoko v zrak. Zaslišal se je glasen pok. Na nebu se je v hipu utrnilo na tisoče zvezdnih utrinkov, videti je bilo, kot da pada dež iz čistega zlata.

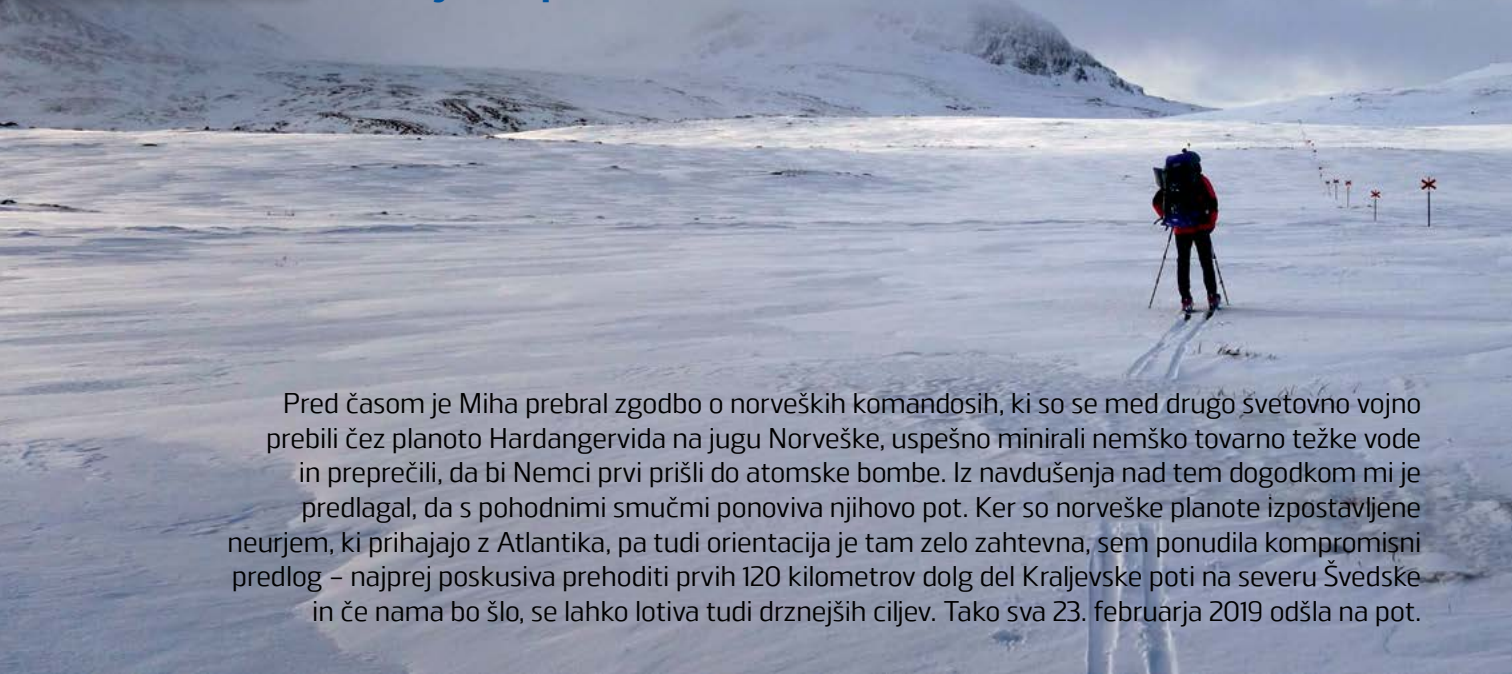
Če se sredi jasne noči skrivaj približaš jezeru in nekaj časa tiho opazuješ, lahko še danes vidiš drobne mehurčke, ki rišejo kroge na površini in se v mesečini lesketajo kot velikanska zlata odeja. Če ne verjamete, pa pojdite tja in sami pogledajte. Mogoče boste imeli srečo in boste povodnega moža celo videli ali pa ob jezeru našli delček kepe – zlati kamenček, kot sem ga jaz. ●

Povodni mož je še isti dan splezal na najstarejšo smreko in izpolnil, kot mu je bilo naročeno. Iglica se je v hipu spremenila v zlato kepo. Brez odlašanja jo je vrgel na sredino jezera.

Ilustracija: Jernej Kovač Myint

S pohodnimi smučmi

Kraljevska pot

Pred časom je Miha prebral zgodbo o norveških komandosih, ki so se med drugo svetovno vojno prebili čez planoto Hardangervida na jugu Norveške, uspešno minirali nemško tovarno težke vode in preprečili, da bi Nemci prvi prišli do atomske bombe. Iz navdušenja nad tem dogodkom mi je predlagal, da s pohodnimi smučmi ponoviva njihovo pot. Ker so norveške planote izpostavljene neurjem, ki prihajajo z Atlantika, pa tudi orientacija je tam zelo zahtevna, sem ponudila kompromisni predlog – najprej poskusiva prehoditi prvih 120 kilometrov dolg del Kraljevske poti na severu Švedske in če nama bo šlo, se lahko lotiva tudi drznejših ciljev. Tako sva 23. februarja 2019 odšla na pot.

Pot proti Koči Alesjaure je označena z rdečimi križi.
Foto: Mateja Peternel

Kungsleden (*King's Trail* ali Kraljevska pot) je približno 440 kilometrov dolga pohodna pot, ki poteka po švedski Laponski med Abiskom na severu in Hemevanom na jugu. Pozimi jo je mogoče prehoditi s krpljami ali pohodnimi smučmi. Abisko je majhen kraj, ki je najbolj znan po severnem siju, zato je tamkajšnji turistični center zelo dobro obiskan. Severni sij nastane zaradi izbruhov delcev na soncu, ki zažarijo okoli zemeljskega magnetnega polja. Ker sonce ne ve, da je Abisko glavni center za opazovanje tega pojava, marsikdo tja pride zastoj. V nadvse simpatičnem hostlu z zguljenimi usnjenimi fotelji, kamini, skritimi koticiki s knjigami tako vselej vrvi od življenja.

Sedem dni na poti

Do Münchna sva potovala z avtom, od tam do Stockholma z letalom, od Stockholma do Abiska pa s spalnikom, ki v šestnajstih urah prevozi 1300 kilometrov. Zbudila sva se sredi zasneženih švedskih gozdov, ki s svojo monotonostjo dušo počasi napolnijo s spokojem. Vlak ustavi prav ob Abisko turističnem centru, deset metrov stran od začetka Kraljevske poti. Železniška postaja je vkovana v led, ker Švedi pač ne čistijo snega do kopnega. Če padeš in si zlomiš nogo, si kriv sam, saj bi vendar moral vedeti, da je pozimi ledeno. Hodila sva kot po jajcih. Prenočila sva v urejenem in čistem hostlu v sobi s šestimi posteljami v družbi mladincev in se zgodaj zjutraj naslednjega dne odpravila na pot.

Za prvi dan sva si iz previdnosti za cilj zadala le petnajst kilometrov oddaljeno Kočo Abiskojaure, kar je

bilo v redu, saj sva do tam potrebovala kar pet ur. Zadnji del poti pelje čez zamrznjeno jezero, na katerega sva pogumno zakorakala. Ker pa se nama je led na drugi polovici jezera zazdel le nekoliko sumljiv, sva zavila na obalo in ubrala precej daljšo in težjo pot okrog njega. Ko sva vstopila v kočjo, so naju takoj pogledali pod noge, saj so se namreč vsi, ki jih je premamila krajša različica, do kolen pogreznili v vodo in nato celo popoldne sušili čevlje. V kočah na poti so na razpolago vsa kuhinjska oprema s kuhalniki na plin, sušilna soba in pogradi z vzglavnikom in odejo. V kuhinji in sobah so *gašperčki*, drva zanje pa moraš pripraviti sam. Vodo prineseš iz luknje v bližnjem zamrznjenem jezeru ali reki. Ker nama je sekanje drv precej tuje, je na začetku šlo zelo počasi. Potem pa sta prišla na pomoč še *cinra* iz Nemčije. Izkazalo se je, da je eden kovač, drugi pa odrski delavec in pripravo drv sta takoj dvignila na nama nedosegljivi nivo. Potem sta ponudila še *cujko*, romunsko žganje, in povedala, da sta na poti videla severni sij. Eden od njiju je stekel v kočjo, da bi ga slikal, in medtem ko je prebiral navodila za fotoaparat, je severni sij že ugasnil.

Drugi dan sva po petindvajsetih kilometrih hoje v hudem vetru prispela do Koče Alesjauri. Oskrbniki so v teh kočah od sredine februarja dalje, vendar je glavna sezona za zimske pohode nekje od srede marca do konca aprila. Takrat je dan daljši, vreme pa lepše in toplejše. Prednost hoje izven glavne sezone pa je, da si popolnoma sam. Še bolje je, da so osamljeni tudi oskrbniki, ki te zagledajo že od daleč in te pričakajo pred kočjo s toplim čajem v roki, potem pa te kar ne

dan imela na približno 1200 metrov visokem prelazu Tjåktja lepo vreme, saj je to menda najbolj razgledna točka poti. Miha ni hotel plesati, zato sva na prelazu imela meglo in tako difuzno svetlobo, da nisva vedela, ali se peljeva v hrib ali s hriba. Padala sva in vsakokrat je bilo treba zaradi težkih nahrbtnikov in slabih razmer najprej sneti nahrbtnik, nato smučiči in potem ponoviti postopek v obratnem vrstnem

*Koča Alesjaure
Foto: Mateja Peternel*

izpustijo iz svoje družbe. Če so res zelo osamljeni, ti spečejo še kakšno pecivo. Sicer pa so tam bolj za nujne primere. Razložijo ti vse potrebno in poberejo plačilo. Prenosišče stane 35 evrov na osebo. Midva sva vsa prenočišča plačala po spletu, *voucher* pa velja v vseh kočah, tako da pot lahko prilagajaš vremenskim razmeram. V nekaterih kočah se da kupiti nekaj hrane, v glavnem instant juhe, torteline in čokolade, kuhati pa moraš sam. Midva sva tovorila hrane za pet dni. Najin jedilnik je bil sestavljen iz mleka v prahu, čokolina, juh, instant polente, žgancev, kuskusa in – špehkov ter pršuta za priboljšek. Ko si premražen in lačen, je to prava pojedina. In na Alesjauri, sredi ničesar, sta oskrbnika celo zakurila savno. Dobila sva občutek, da se jim zdi to precej pomembnejše od hrane. Do savne sva si morala pot izboriti skozi snežni metež pod težo smučarske opreme, bilo pa je romantično in savna je res neizmerno dobro vplivala na najine premražene kosti.

Naslednji dan sva zaradi hudega vetra krenila na pot šele opoldne. Po štirinajstih kilometrih prebijanja skozi meglo sva prispela do Koče Tjåktja. Že od daleč sva videla, kako se okrog kočice smuka lačen rdeč lisjak. Menda moraš imeti strašno srečo, da vidiš polarno lisico ali rosomaha.¹ Drugih živali tukaj ni, največkrat srečaš le severne jelene. Oskrbnik nama je svetoval, naj zvečer zapleševa daritveni ples, da bova naslednji

redu. Strašansko vesela sva bila vsakega kola s križem, ki označuje Kraljevsko pot, jaz pa sem potihem ves čas premišljevala, kako bo to videti na norveški planoti, kjer rdečih križev ni. Popoldne pa se je vreme le razjasnilo in v čudovitem sončnem zahodu sva prispela do kočice Singi. Vsak dan sem bila tako utrujena, da sem komaj zdržala pokonci do pol desetih, nato pa spala kot ubita do jutra. Zato je bila verjetnost, da bom videla severni sij, zelo majhna. Ampak ta večer se je zgodil čudež – severni sij je zažarel že ob sedmih zvečer. Spomnila sva se prigode tistih dveh Nemcev

*Srečanje s pasjo vprego
Foto: Miha Peternel*

¹ Redka kuna, ki živi v arktičnem in subarktičnem območju zemeljske oble, v področjih tajge v Evraziji in Severni Ameriki.

Zadnji dan na poti,
v ozadju najvišji vrh
Švedske Kebnekeise
Foto: Mateja Peternel

in ga nisva niti poskušala fotografirati. Zunaj je bilo minus dvajset stopinj (minusa pred številko v teh krajih sploh ne izgovarjajo), zato sva pred kočo zdržala le kakšnih deset minut. Nato pa sva ugasnila sveče v koči in skozi okna opazovala prečudovito zelenosrebrno nebesno prelivanje.

Peti dan sva se v hudem snežnem metežu spustila do Koče Kebnekeise pod najvišjim švedskim vrhom z enakim imenom. Na osamljeni poti se je v daljavi nenadoma prikazala pasja vprega. Zdelo se mi je kot v filmu. Ko sva se pogovarjala z voznikom, so se psi nemirno zaganjali in lajali in ko je zavpil gremo, so se pognali v dir kot puščice. Gora Kebnekeise ima severni kopni in južni zasneženi vrh. Na južnem vrhu se je v zadnjih letih stopilo več kot 25 metrov snega, tako da je sedaj severni vrh postal najvišji. Vzpon traja kar polnih dvanajst ur zahtevne hoje. Kljub temu, da sva potihem načrtovala vzpon na vrh, me je prejšnjih pet dni tako *zdelalo*, da sva se vrhu odpovedala in za naslednji dan izbrala nekoliko lažjo turo.

V Koči Kebnekeise odlično kuhajo in za dobrih deset evrov dobiš za zajtrk sveže žemljice, mehko kuhana jajčka, domače marmelade, in vse to v neomejenih količinah. Po petih dneh polente sva kar dolgo ostala v jedilnici. Tudi internet in GSM-signal sta se pojavila v tej koči.

Zadnji, sedmi dan pohoda je bil popolnoma jasen, vendar so se zato temperature v mraziščih spustile na minus trideset. V sapniku me je ledeno rezalo in oblekla sem čisto vse, kar sem imela. Dobro bi bilo imeti kakšno masko in puhaste rokavice. Po poti sva srečevala Samije na motornih sankah. To so staroselci, ki živijo tudi še na Finskem, Norveškem in v Rusiji. Gre za ugrofinski narod, ki ni v sorodu z eskimi,

imajo pa zelo podoben videz. Poleti se še vedno preživljajo z gojenjem severnih jelenov, pozimi pa z motornimi sanmi oskrbujejo kočje. Oblečeni so v debele kombinezone, opasani so s pisanimi pasovi z noži in kljub zelo nizkim temperaturam drvijo s sanmi čez prostrane zaledenele planjave. V Nikkaluokti, na cilju najine poti, je turistični center z nekaj hišicami in z majhno prodajno razstavo ročnih izdelkov Samijev. Za večerjo lahko dobiš lokalno postrv ali jelenčkov golaž. Od tam dvakrat dnevno pelje avtobus do rudarskega mesta Kirune, od koder sva se z vlakom vrnila v Stockholm.

Za konec morda še nekaj praktičnih nasvetov. Midva sva bila zadovoljna, da sva se odločila za pot s pohodnimi smučmi in nahrbtniki. V tem primeru si zaradi teže nekoliko omejen pri količini hrane, saj je za nujne primere, če obtičiš nekje med kočami, dobro imeti še plinski kuhalnik, puhasto spalno vrečo in bivak vrečo. Če potrebuješ hrano za več dni ali če ne želiš spati po kočah, pomeni, da potrebuješ še šotor. S toliko krame si moraš v Abisku sposoditi sani – *pulko*. V tem primeru je treba na pohodne smuči nalepiti pse, saj ti sicer zaradi teže sani preveč zdrsavajo, kar povzroči nekoliko počasnejše napredovanje. Midva sva imela s seboj tudi GPS-napravo. Signala za mobilni telefon na večjem delu poti ni, v kočah ni elektrike. Pohod res toplo priporočava pozimi ali poleti. Pokrajina je čarobna, ljudje zadržano prijazni, severni sij pa nadzemjski. Med samotnim drsenjem po laponski pokrajini mi je kar nekajkrat prišel na misel refren priljubljene pesmi skupine Zmelkoov: "Smisel življenja je jahanje oblakov, pihanje v sonce in lomljenje korakov ..."

Kastor med bogovi in smrtniki

Peninske (Walliške) Alpe

Brata Kastor in Poluks sta bila v grški mitologiji Zevsova dečka, t. i. Dioskura in kot taka postala morda najbolj slavna in najbolj znana grška junaka po Herakleju. Danes bi bila verjetno *celebrities* in bi ju vlačili po *Facebooku*, *Instagramu* in televizijskih *reality showih*. Čeprav sta bila rojena kot brata, sta bila v resnici polbrata. Kastorjev oče je bil špartanski kralj Tindarej, Poluksov pa bog Zevs. Njuna mati je bila Tindarejeva žena Leda. Poluks je bil kot božji sin nesmrten in je imel moč velikana, medtem ko je Kastor kot človeški sin, zaslužil usodo smrtnika. Bil je večč voznik vojnih vozov in izvrsten krotilec konj. Sodelovala sta v pohodu Argonavtov na Kolhido, z Meleagrom v lovu na kalidonskega merjasca, s Heraklejem v vojni proti Amazonkam in v številnih drugih pustolovščinah.

Po bratovi smrti je nesmrtni Poluks sprejel Zevsovo ponudbo, da en dan preživi z bratom v podzemnem cesarstvu boga Hada, naslednji dan pa med bogovi na Olimpu. Tako sta bila oba brata en dan živa in drugi dan mrtva. Kot idealna junaka, zaščitnika v težavah in spremljevalca ladij so ju častili tako Grki kot Rimljani. Ovekovečili so ju v umetnosti in jima posvetili številna svetišča. Med drugim sta po njiju imenovana tudi dva širitisočaka v Peninskih Alpah.

Nahajata se na meji med Italijo in Švico, v skupini Monte Rose, na področju z številnimi visokimi vrhovi, med katerimi so najbolj znani Lyskamm in Breithorn.

Mi smo se odločili povzpeti na Kastor, 4228m; vzpon naj bi bil končna aklimatizacijska priprava za osvojitve Mont Blanca. Čeprav je Poluks, 4092 m, v neposredni bližini Kastorja, se nismo odločili še za vzpon nanj, ker se je po vzponu na Kastor treba spustiti po

Na vršnem grebenu Kastorja
Foto: Damir Šantek

Koča Quintino Sella, 3585 m, je izhodiščna točka za turi na Kastor in zahodni Lyskamm. Foto: Damir Šantek

ozkem grebenu na sedlo Verra, 3847 m, se povzpeli na Poluks ter po isti poti nazaj, kar se nam je zdela precej neuresničljiva naloga.

Do izhodišča za vzpon na Kastor se pride skozi dolino Aosta, ki je polavtonomna regija znotraj Italije. Valle d'Aosta obkrožajo gorski velikani Mont Blanc, Matterhorn, Monte Rosa in Gran Paradiso. Uradna jezika v tej dolini sta italijanščina in francoščina, prebivalci doline pa govorijo tudi lokalno inačico francoščine, ki se uporablja na tromeji med Francijo, Italijo in Švico. Valle d'Aosta pomeni Avgustova dolina. Rimljani so, potem ko so pokorili Kelte, v tej dolini sezidali številna naselja, ki so jih povezali s cestami. Skoraj neverjetno se zdi, da je v Aosti francoščina postala uradni jezik tri leta prej kot v Franciji. Prebivalci Aoste so zelo ponosni na svojo posebno identiteto, o čemer pričajo črno-rdeče zastave, izobešene poleg italijanskih, francoske in zastave EU so redke.

Iz doline Aoste vodi več manjših stranskih dolin, ki se vrivajo med gorske masive. Ena teh dolin je Valle di Gressoney, z nekaj vasicami, posebej priljubljenimi med smučarji. V dolino se zavije v slikovitem mestecu Pont Saint Martin, najbolj znanem po velikem kamnitem ločnem mostu iz 1. st. pr. n. št. nad reko Lys, ki pred mostom priteče iz reverzibilne hidroelektrarne. Le kratek vzpon iz mesteca do vinogradov, do cerkve Presvetle Kristusove krvi, od koder se nudi razgled na stare hiše, pokrite s kamnitimi ploščami. Naprej po dolini pridemo do najbolj znanega alpskega mesteca v njej – Gressoney-Saint-Jean, ki vabi s številnimi restavracijami in dobrim izborom namestitvenih zmogljivosti nedaleč od starega mestnega trga. Prilicja hiš so povečini tradicionalno zidana iz kamna, nadstropja pa iz lesa.

Zadnje naseljeno mesto v dolini je Staffal (1829 m), kjer smo parkirali naše kombije. Sledilo je preoblečanje ter pregled in priprava opreme.

Z žičnico smo se povzpeli do Sant'Anne (2182 m), nato pa z drugo vzpenjačo do postaje Colle di Bettaforca na višini 2727 m. Nadaljujemo peš po poti, ki

ni zahtevna in večji del poteka po hrapavem granitu. Alpska jezera ob poti bogatijo že tako lepe razglede. Gladino nekaterih jezer še vedno pokriva tanka ledena skorja, na nekaterih so številne razpoke in modra barva vode izriva belino ledu. Steza je označena s številko 9, znotraj oranžnega kroga, obrobjenega z črnim robom. Markacije so dobro vidne in pogoste, steza pa logična in zlahka opazna. Ob njej izmed kamnov poganjajo drobni modri in rožnati cvetovi ter vrsta drugih planinskih cvetic. Z vzpenjanjem se steza vse bolj vsekava v stene, pojavljajo se krpe južnega snega.

Postopoma steza postane popolnoma kamnita, snega je vedno več. Zadnjih nekaj sto metrov višinske razlike do Koče Quintino Sella je treba prehoditi po skalnatem grebenu, prepadnem na obeh straneh. Pot je dobro zavarovana (lahka ferata) in delno poteka po kratkih atraktivnih lesenih mostičkih. Zaradi varovalni zahtevna. Razgledi z grebena, ki se lahko ziblje po horizontali in vertikali, so prečudoviti.

Koča Quintino Sella, 3585 m, je izhodiščna točka za turi na Kastor in zahodni Lyskamm. V pritličju se nahaja jedilnica, v prvem nadstropju so sobe, v zadnjem nadstropju pa skupna ležišča. Stranišče je zunaj v posebnem objektu ob glavni stavbi. Tudi zimsko

prenočišče s skupnim prostorom za kuhanje in dve spalnicama je v ločenem objektu. Koča stoji v najnižjem delu ledenika Felik. Ponuja udobno namestitev in spodobno hrano, a po precej visokih cenah. Osebjem je prijazno, vode je dovolj za umivanje in za sanitarije.

Po burni noči, polni smeha, zabave in vina, vstanemo veseli in pripravljeni za vzpon. Vremenska napoved obeta prekrasen dan. Do sedla Colle Felik (4061 m), kjer se ločita poti za Kastor in Lyskamm, ledenik prečkamo navezani. Kljub visokim temperaturam in nekaj manjšim razpokam v ledeniku, med vzpenjanjem ni bilo nobenih težav,

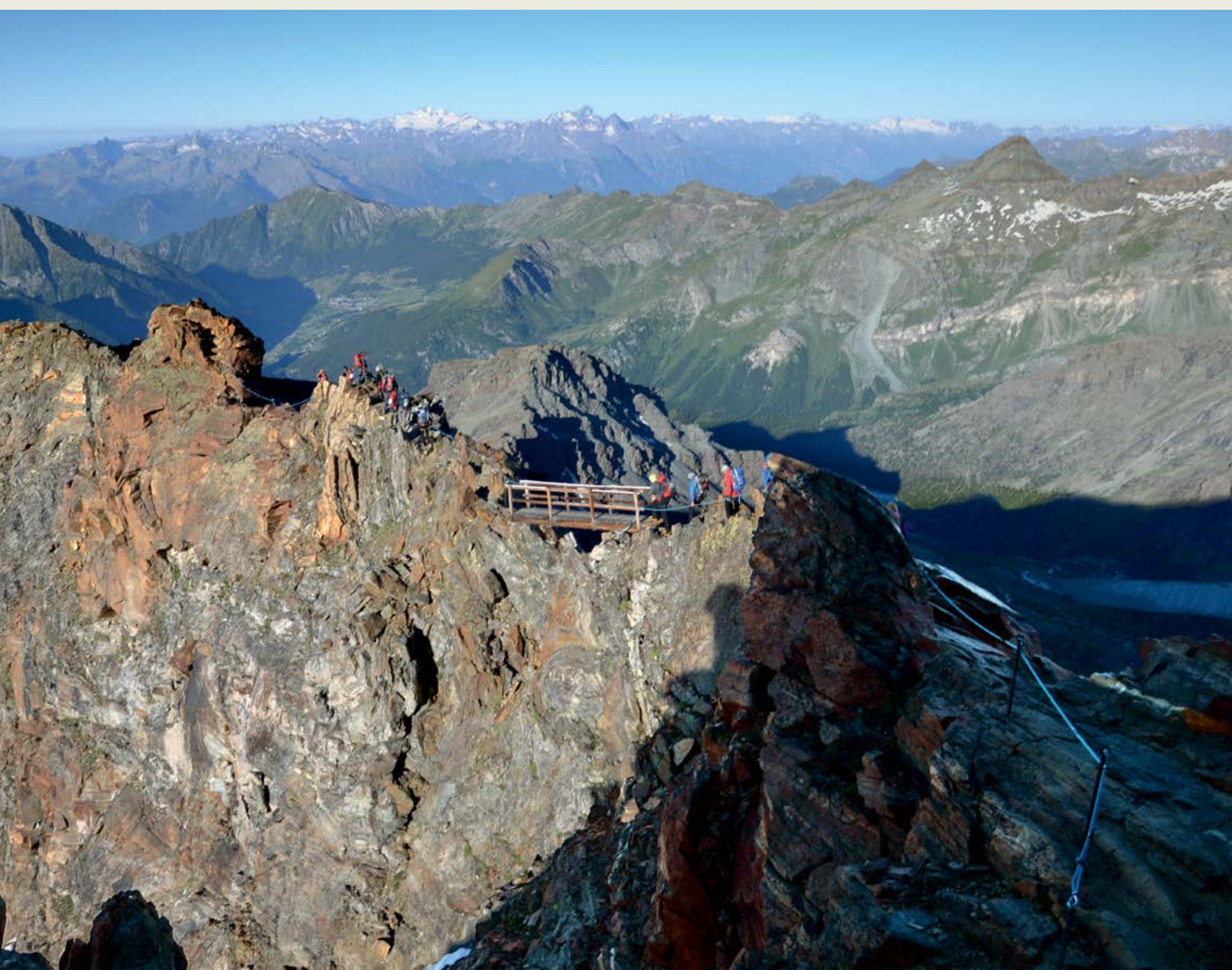
Kastor je priljubljen vrh in je zaradi velikega števila pohodnikov ob koncih tedna v najvišji sezoni pot dobro uhojena. V skupini so pohodniki z različnimi izkušnjami, opremo in kondicijo, zato smo precej počasni. Krvavitev iz nosu, izgubljena rokavica, odpadla dereza, pavze, pitje vode, mala potreba ..., vse to upočasnjuje skupino in ovira enakomeren ritem hoje.

Po prečanju ledenika Felik sledi nekoliko strmejši vzpon, zrak postaja redkejši, kar pohodniki čutimo po povišanem srčnem utripu in težjem dihanju. Časa imamo dovolj, ritem hoje je za celo skupino primeren, zato se po zavojih vsi povzpnejo na greben

Kastorja in naprej na predvrh. Naprej na pravi vrh vodi stezica po ozkem grebenu. Ta del vzpona niti ni težak in je na zadnjem delu grebenske poti pravzaprav prekrasen. Seveda je potrebna previdnost na vsakem koraku. Prepadi na obeh straneh ne dajejo upanja za dober izid v primeru padca. Pravi vrh Kastorja ni posebno izrazit niti ni obeležen. Dan je jasen in sončen, pogledi se odpirajo na vse strani - od južnih vrhov Francoskih Alp, masiva Mont Blanca, do nič manj impresivnega Weissshorna, Doma in ostalih znanih in neznanih švicarskih vrhov, obsijanih s soncem. Vso to lepoto občudujemo, medtem ko z eno nogo stojimo v Italiji, z drugo pa v Švici.

Ko dočakamo še peto, zadnjo navezo na vrhu, se fotografiramo, nato sledi pospešen spust v precejšnji vročini. Sneg je že zelo ojužen, vendar brez večjih težav prispemo do koč. Kmalu se vreme spremeni, postaja bolj hladno. Počitek pred domom postane lov na sončeve žarke. Vsakdo počiva v miru in tišini, vsak s svojimi mislimi, v pričakovanju božje milosti. Sprašujemo se, ali bodo bogovi z nami smrtniki milostni, ali nam bodo najprej dali vse, potem pa vse naglo vzeli, ali nas bodo takoj kaznovali, ali se bodo z nami igrali kot z bratoma Kastorjem in Poluksom ter ali nam bodo namenili en dan v peklju, naslednji dan pa v raju. ●

Do Koče Quintino Sella vodi v zadnjem delu skalnati greben, prepaden na obeh straneh. Pot je dobro zavarovana in delno poteka po atraktivnih lesenih mostičkih.
Foto: Damir Santek

Ime Triglav – kdaj, kje, kako

O besedi Triglav z jezikovnega stališča

Triglav gor, Triglav dol, toliko slišimo in beremo o njem. In beremo veliko, smiselno pa je, da se ob tem vprašamo, kdaj se je ime naše najvišje gore pojavilo v slovenskem jeziku, kaj pomeni in kakšni so historični zapisi. Tako bomo ime osvetlili s stališča jezika, o katerem govorimo, da je najzgovornejše znamenje naše samobitnosti in prepoznavnosti.

Začnimo z najširših izhodišč. Slovnica med ljudmi ni ravno priljubljena, a kljub temu povejmo, da ta sistem pravil Triglav uvršča med zemljepisno lastno ime in da v okviru teh sodi v veliko skupino gorskih imen ali s prevzeto besedo rečeno oronimov. Po Geografskem terminološkem slovarju¹ je oronim *lastno ime gore, hriba, planote, gorovja, gričevja*.

Raziskovati izvor besed je vabljiva jezikovna pustolovščina in marsikoga zanima, kaj so prvotno pomenila imena naših krajev. Veda, ki se s tem ukvarja, je etimologija. A izvoru besede Triglav najbrž ne bomo nikoli prišli do dna in tudi Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen Marka Snoja nam dopusti nekoliko prikupne tovrstne domisljije, saj pravi, da ob ugotavljanju, ali je ta gora imenovana po božanstvu ali ne, »ime pomorjanskega božanstva Trigelawus z našim gorskim imenom verjetno nima neposredne zveze«. Nič gotovega ni torej pri teh bogovih, uradna etimologija potemtakem ne vzporeja nastanka imena z mitološko podlago (s slovanskim božanstvom Triglav). Priljubljena domneva se bo najbrž še naprej pojavljala v spisih o našem očaku, pa kar naj se. Saj se tako lepo sliši. Po drugi strani pa omenjeni slovar dopušča še zelo nazorno razlago, češ da je »gora z dobršnega dela Gorenjske videti, kot da ima tri glave, tri vrhove«, in da jo zato lahko razumemo tudi dobesedno. Tudi o tem je že tekla beseda, a naj si pač vsakdo ustvari svoje mnenje. Pa še ena možnost je dodana. Števniki tri na začetku imena Triglav bi lahko pomenil *več, mnogo*, in bi zato ime Triglav prvotno pomenilo celotno Triglavsko pogorje, tudi Zelnarico, Tičarico, Rjavino, Kanjavec. Nič gotovega torej, a morda se bo v teh iskricah o izvoru imena sčasoma še kaj našlo. V vseh znanostih se razkrivajo nova dognanja in etimologija ni nobena izjema.

Bolj gotovi pa so prvi zapisi imena Triglav. O tem je pisal Jože Rus v Geografskem vestniku leta 1926.² Jože

Rus daje v časovnem pogledu našemu Triglavu veliko priznanje in seže daleč v preteklost. Trdi, da »sme leto 1073 veljati za skrajni datum, ko se triglavska gora omenja, ne sicer s pravim imenom, a vendar že tako jasno in določno, da je izključen vsak dvom«. Gre torej za čas 11. stoletja, zapis pa naj bi se nanašal na lovske pravice briksenskega škofa. Sicer pa sta v starih virih bolj določljivi letnici 1612 z zapisom *Terglau* in 1664 z dvema, le nekoliko različnima zapisoma: *Terglou* in *Terglau*. Opisovanje mej je bilo tudi v preteklosti vabljivo in zahteven posel in prav temu se imamo zahvaliti za stare historične zapise. V našem primeru gre za meje bovškega zemljiškega gospostva. O Triglavu je pisal tudi naravoslovec Balthasar Hacquet. V letih 1778–89 ga zapisuje z dvema oblikama: *Terglou* in *Terklou*. Za Triglav zavzeti botanik je po Triglavu imenoval celo štiri rastline (*Gentiana terglouensis*, *Leontodon terglouensis*, *Myosotis terglouensis* in *Potentilla terglouensis*), ki pa so pozneje v botaničnem sistemu dobile druga imena.

In kje se v današnjih besedilih pojavlja ime Triglav? Tu obidimo običajne zapise, kjer je Triglav pač gora in nič drugega, in se osredotočimo še na druge skupine zemljepisnih imen. Pri imenih voda *Triglavska Bistrica*

¹ ZRC SAZU, Geografski inštitut Antona Melika in Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, 2005.

² Rus, J. 1926: Triglav, Historijsko-geografske črtice. Geografski vestnik II. Ljubljana, 82–88.

in *Triglavsko jezera* moramo navezavo na Triglav skoraj obuditi, ker sta nam imeni tako domači. Poimenovanje cest in ulic po Triglavu pa že bolj pritegne našo pozornost. *Triglavsko ulico* najdemo v Ljubljani, Kranju, Idriji, Radomljah, Domžalah, Žireh in celo v Miklavžu na Dravskem polju ter Kopru. Priljubljenost slovenskega alpskega sveta po mestih nekdanje skupne države z osamosvojitvijo Slovenije ni minila in ulico s tem imenom po podatkih na spletu najdemo tudi v Karlovcu in celo na morju, v Šibeniku na Hrvaškem, ter v Beogradu in Nišu v Srbiji. Ime Triglavska cesta je bolj vezano na naravne danosti, zato to ime najdemo v krajih bliže Triglavu: v Bohinjski Bistrici, na Bledu, v Radovljici in v Mojstrani. K zemljepisnim imenom so pristihi tudi samostojni objekti, na primer hoteli. Krajevna bližina gori pri tem ni pomembna, kar dokazuje *Hotel Triglav Dobrna*.

Foto: Peter Strgar

Bližina res ni pomembna, odločilnejša pa je pri tem oblika, saj so po Triglavu včasih imenovani tudi hribovi v vzhodnem delu Slovenije. Pri Štajerskem Triglavu ni popolne enotnosti, nekateri navajajo, da je štajerski Triglav Boč, drugi pa Donačka gora. Zato pa nekateri rajši zapišejo, da je Donačka gora *Vzhodni Triglav*. V Zasavju pa ni dvoma. *Zasavski Triglav* je Kum. Pa spet k slovnici. Poleg zemljepisnih lastnih imen se ime Triglav pogosto pojavlja v stvarnih lastnih imenih. Saj nismo pozabili, da vseh vrst naslovi sodijo sem, naslovi knjig, časopisov, glasil, umetnostnih in neumetnostnih besedil, filmov. S tega kulturnega področja najbrž vsakdo pozna svoje najljubše primere v zvezi s Triglavom, a spomnimo samo na *Mojo hojo na Triglav* Janeza Mencingerja in pesnitev Frana Saleskega Finžgarja *Triglav* pa Aljaževo *Oj, Triglav, moj dom*. Mimogrede: avtor besedila je radgonski župnik Matija Zemljčič, Aljaž je besedilo samo uglasbil. Tako so naslovljene slike Danila Cedilnika – Dena, film *Triglavske strmine* je pa drugi slovenski celovečerni film, čeprav se posredno tudi prvi navezuje na Triglav, le naslov je bolj pesniški – V kraljestvu Zlatoroga. Imen prireditelj z imenom Triglav ni težko najti, tak je *Triglavski smuk* in pohod *Sto žensk na Triglav*. V vojaškem

izrazu je opazno ime ladje, za delniško družbo Zavarovalnica Triglav, ki naj ponazarja ime delovnih organizacij z imenom Triglav, je pa gotovo že vsakdo slišal. Ne gre spregledati imen kulturnih in športnih društev, imenovanih po Triglavu, pri čemer je treba še posebej poudariti naša izseljenska društva in njihova glasila. Samo nekaj primerov: Društvo pohodniki Triglav, Nova Gorica, Slovensko planinsko društvo Triglav v Švici, Moški pevski zbor Triglav Lesce – Bled, Nogometni klub Triglav Kranj. Pa še bi lahko naštevali. Zdaj pa skočimo še na drugo veliko področje besedja. Če smo do sedaj obravnavali lastna imena, se v tistih, ki se pišejo z malo in so strokovno imenovana občna imena, prav tako skriva ime triglav. Tisti, ki hodi na Triglav, se po Slovarju slovenskega knjižnega jezika imenuje *triglavčan* ali *triglavanka*, tudi *triglavar*. *Triglavka* je bila imenovana partizanska kapa, v narečjih pa je to tudi izraz za planiko. Pa smo pri rožah, ki jih je v zvezi s imenom Triglav treba omenjati. Pri tem nam na pomoč priskoči pridevnik: triglavski. Triglavske rože so omenjene kot primer rabe že v drugem Slovenskem pravopisu; izšel je leta 1920, sestavil pa ga je jezikoslovec Anton Breznik. Seveda ne vemo, ali so mišljene na splošno ali pa je jezikovna pozornost bila posvečena prav tistim rožnatim zvezdicam s tem enkratnim imenom. A recimo, da zapis v množini opozarja, da se pomen nanaša na vse rože na Triglavu. Ob robu naj bo omenjen še folklorni odsev izraza *triglavska roža*. Slovenski etnolog in raziskovalec ljudskega izročila Milko Maticetov je triglavsko rožo razpoznal kot *rožo mogočo*, ki je po ljudskem verovanju zdravilna rastlina, ki ima nenavadno, skrivnostno moč. To je pa zelo blizu pravljici o Zlatorogu. Triglavski roži v splošnem pomenu sta še *triglavska neboglasnica* in *triglavski dimek*. Mogoče te rože rastejo prav na *triglavskem apnencu*, ki tiči v zemlji na Triglavu, Rjavini, Kanjavcu, na Tičarici in Zelnarici. Tako namreč pravi Geološki terminološki slovar.³ Po Triglavu se sprehaja tudi *triglavski matija*, pajkovec z zelo dolgimi nogami in majhnim telesom. V javnosti najbrž ni znano, da naj bi bil po našem očaku imenovan tudi prvi slovenski avto. Znameniti konstruktor planinskih skakalnic Stanko Bloudek je leta 1933 zasnoval svoj avtomobil in ga imenoval Triglav.⁴ V praksi pa projekt žal ni zaživel. Vsi ti zapisi izkazujejo poglobljeno uzaveščenost imena Triglav v naši kulturni in jezikovni zavesti. S tega stališča je tudi v slovenskem jeziku nekaj posebnega; vsebuje velik čustveni naboj. Takega doživljanja pa so po navadi deležna le občna, splošna imena, in ne lastna. Med občnimi imeni bi bil na primer tak izraz mati. Zato ime Triglav lahko obravnavamo kot jezikovno rariteto, kot ime, v katerem se prepoznamo in se z njim poistovetimo, kot simbolno ime v slovenskem besedju. V njem se izraža kanček našega nacionalnega ponosa. ●

³ Pavšič, J. (ur.) 2006: Geološki terminološki slovar. Ljubljana.

⁴ Krbavčič, A. 2018: Naše sanje in more so bile dvotaktne. Medmrežje: <https://www.delo.si/prosti-cas/na-kolesih/nase-sanje-in-more-so-bile-dvotaktne.html> (8. 3. 2018).

Po sporočilih za
javnost pripravila
Zdenka Mihelič

Eden za vse, vsi za enega

Slovesno ob 40-letnici prvega vzpona na Everest

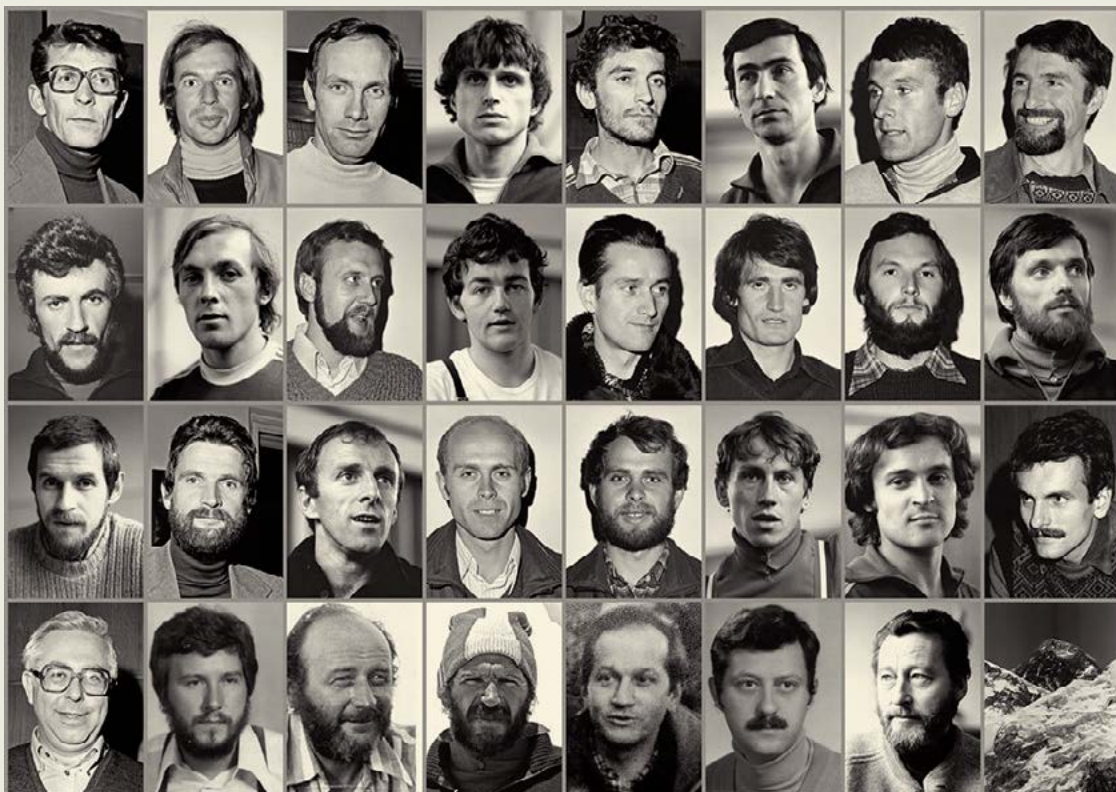
"Tone, na vrhu sva! ... Sediva pri kitajski piramidi, pa ne veva, kaj bi," se je zaslísal arhivski posnetek glasu Nejca Zaplotnika in Andreja Štremfija iz zvočnikov v Slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani 13. maja letos ob 13.51, ob času, ko sta kranjska alpinista pred štiridesetimi leti po nepalskem času stala na vrhu Everesta in se oglasila vodji odprave Tonetu Škarji v bazi. V odgovor prvima Slovencema na najvišjem vrhu sveta so sledili zmagoslavni vzkliki "Zmaga, zmaga!"

Z obujanjem zvočnih spominov se je v Mojstrani tako začela osrednja slovesnost ob štiridesletnici odprave Everest 1979, ko smo Slovenci prvič stopili na najvišjo goro sveta. Nanjo smo se povzpeli po prvenstveni smeri prek njenega do takrat še nepreplezanega zahodnega grebena, kar je Slovenijo – takrat še Jugoslavijo – popeljalo med največje alpinistične narode. V muzeju v Mojstrani se je zbralo osemnajst članov legendarne alpinistične odprave Everest 1979, z njimi pa je praznovala tudi do zadnjega kotička napolnjena dvorana muzeja, ki se je z bučnim ploskanjem poklonila himalajskim junakom. Na slovesnosti PZS v Slovenskem planinskem muzeju se je Štremfelj spominjal, da "res nisva vedela, kaj bi, saj smo v času odprave predebatirali resnično vse,

nikoli – morda zaradi vraževerja – pa se nismo pogovarjali, kaj bo na vrhu. K sreči je bil v bazi Tone, ki nama je rekel, naj se fotografirava in izgineva dol, saj je bil sestop zelo zahteven." Nejc je Andreja na vrh poslal kot prvega, čemur se je zaradi spoštovanja do njega upiral, "a po štiridesetih letih to ni več pomembno, saj sva na vrh prišla za vse." Slovenska prvopristopnika na goro vseh gora sta na vrhu čustveno doživljala sanje, ne le svojih, ampak sanje celotne odprave, celotne Jugoslavije. To je bila zmaga za vso 25-člansko alpinistično odpravo, ki je tri mesece galala na Gori. Dva dni pozneje so vrh dosegli še Slovenec Stane Belak - Šrauf, Hrvat Stipe Božić in vodja šerp, Nepalec Ang Phu, ki pa se je med sestopom smrtno ponesrečil.

*Slovesnost za člane
odprave Everest
1979 in vabljeni
goste v Slovenskem
planinskem muzeju
Foto: Vladimir Habjan*

Celotna ekipa
alpinistične odprave
Everest 1979
Fotokolaž: Stane
Klemenc

"Odprava je delovala kot dobro naoljen stroj – eden za vse, vsi za enega," je poudaril vodja odprave Tone Škarja, ki je kljub sicer strogemu vodenju prav tako čustveno doživljal zmagoslavje odprave: "Takrat pustil napetost, ki te drži pokonci. Ulijejo se solze, potem pa se ob zavedanju *Uspeli smo!* ogradje spet na novo postavi." Alpinistu, ki je uspel v homogeno in za isti cilj dihajočo odpravo združiti petindvajset vrhunskih alpinistov, je zbrana dvorana stoje zaploskala, ko se je članom odprave pridružil na odru. V pogovoru je še poudaril, da tudi z današnjega zornega kota pri odpravi ne bi ničesar spremenil.

Skupaj s Štremfujem in Škarjo je v Mojstrani spomine obujalo še šestnajst članov odprave, soustvarjalcev prvenstvene jugoslovanske oz. slovenske smeri po Zahodnem grebenu na Everest. Moštvo odprave je šlo petindvajset alpinistov in šest spremljevalcev, vsak pa je dodal neprecenljiv delež v mozaik skupnega uspeha: Tone Škarja (vodja odprave), Stane Belak - Šraf (namestnik vodje odprave + 1995), Tomaž Jamnik - Mišo (vodja transporta), Bojan Pollak - Bojč (organizator prehrane), Roman Robas - Romi (odgovoren za finančno in materialno poslovanje), Evgen Vavken - Muma (glavni zdravnik odprave + 2007), Zvone Andrejčič - Zvonc (član odprave + 2010), Borut Bergant - Čita (član odprave + 1985), Stipe Božič (snemalec nad T3), Muhamed Gafić - Gafo (član odprave), Viki Groselj (odgovoren za fizične priprave moštva), Stane Klemenc (odgovoren za ekonomsko propagando), Franček Knez (član odprave + 2017), Ivan Kotnik - Ivč (član odprave), Marjan Manfreda - Marjon (član odprave + 2015), Štefan Marenče - Štef (konstruktor žičnice na Lho La), Vanja Matijevc (član odprave), Vlado Mesarić - Dado (član odprave), Dušan Podbevšek - Dule

(skladiščnik odprave + 2010), Muhamed Šišić - Hamo (član odprave), Andrej Štremfelj (član odprave), Marko Štremfelj (član odprave), Igor Tekavčič (zdravnik na gori), Jernej Zaplotnik - Nejc (član odprave + 1983), Jože Zupan - Juš (član odprave) ter spremljevalci Matjaž Culiberg (radijski poročevalec), Rade Kovačević (dopisnik + 2003), Franc Novinc (slikar), Marjan Raztresen (dopisnik), Slavko Šetina (radijski poročevalec + 2007) in Slavo Vajt (TV snemalec).

Zbrane alpiniste in goste je nagovoril predsednik PZS Jože Rovar: "Prvenstvena smer po Zahodnem grebenu nas je dokončno postavila ob bok narodom z največjimi dosežki v najvišjih gorah sveta. Z odpravo je dihala vsa država, zato je bila odgovornost udeležencev in želja po uspehu še toliko večja. Za njen uspeh pa je bil najbrž odločilen ekipni duh, zavedanje, da je

Vodja odprave
Everest 1979 Tone
Škarja, prvopristopnik
Andrej Štremfelj,
predsednik RS Borut
Pahor in predsednik
PZS Jože Rovar
Foto: Manca Čujež

Predsednik Republike Slovenije Borut Pahor je ob 40. obletnici vzpona na najvišjo goro sveta sprejel člane alpinistične odprave Everest 1979 in predstavnike PZS.
Foto: Manca Čujež

uspeh mogoč le po načelu Vsi za enega, eden za vse. Lepo se je spomniti trenutkov, ko so bile više od naših fantov le še zvezde." Rovar je spomnil tudi na bogate izkušnje iz preteklih himalajskih odprav pod vodstvom legendarnega vodje Aleša Kunaverja. "Hvala, da z nami soustvarjate navezo za vrhove prihodnosti," pa je bila jedrnata direktorica Gornjesavskega muzeja Jesenice Irena Lačen Benedičič. Vsem, ki so pisali zgodovino, sta čestitala tudi župan Kranjske Gore Janez Hrovat in častni generalni konzul Nepala Aswin Shrestha, ki je poudaril, da so alpinisti postavili most med Nepalom in Slovenijo.

Ob tem jubileju smo majski *Planinski vestnik* skoraj v celoti posvetili zmagoslavju prvega vzpona po

"Tone, na vrhu sva! ... Sediva pri kitajski piramidi, pa ne veve, kaj bi," se je zaslíhal arhivski posnetek glasu Nejca Zaplotnika in Andreja Štremfija iz zvočnikov v Slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani 13. maja letos ob 13.51, ob času, ko sta kranjska alpinista pred štiridesetimi leti po nepalskem času stala na vrhu Everesta in se oglasila vodji odprave Tonetu Škarji v bazi. V odgovor prvima Slovencema na najvišjem vrhu sveta so sledili zmagoslavni vzkliki "Zmaga, zmagaaa!"

Zahodnem grebenu na Everest. Zavrtela se je tudi projekcija filma *Sagarmatha* Slava Vajta in do 29. maja si je bilo v Slovenskem planinskem muzeju mogoče ogledati priložnostno zbirko predmetov z odprave. Istega dne, 13. maja, dopoldne, je ob 40. obletnici prvega slovenskega vzpona na najvišjo goro sveta člane legendarne alpinistične odprave Everest 1979 in predstavnike PZS sprejel predsednik Republike Slovenije Borut Pahor. Sprejema v zlatem salonu Predsedniške palače v Ljubljani se je udeležilo sedemnajst članov in spremljevalcev, poleg njih pa še predsednik PZS Jože Rovar, podpredsednik Martin Šolar, generalni sekretar PZS Matej Planko in častni generalni konzul Nepala Aswin Shrestha. ○

LAHKOTEN
KORAK ZA
ZDRAVE
VENE

Flebaven®

mikronizirani diosmin
filmsko obložene tablete, 500 mg
tablete, 1000 mg

**UKREPAJTE
ZDAJ!**

Naj vas bolečine v nogah ne ustavijo na vaši poti. Preprečite napredovanje kronične venske bolezni.

Flebaven z eno tableto na dan:

- olajša bolečine v nogah,
- zmanjša občutek težkih nog in njihovo otekanje,
- omogoča cenovno dostopnejše zdravljenje.

www.flebaven.si

KRKA

Pred uporabo natančno preberite navodilo! O tveganju in neželenih učinkih se posvetujte z zdravnikom ali s farmacevtom.

Nenavadni pomočniki

Črna čmerika

Srečanje s konji je popestrilo preiskovanje pobočja v vročem poletnem dopoldnevu. Z vajenimi, v otroštvu priučenimi gibi počoham rejenega prama med uhliji, odmaknem grivo, ki zastira otopel pogled, ter se komajda dotaknem nozdrvi, le toliko, da občutim njihovo mehko. Pogledam proti nezaupljivemu žrebetu in se zazrem v rastlino, ki jo vidim prvič v življenju.

Podobna je beli čmeriki, zato jo takoj prepoznam kot črno čmeriko. Ni tako postavna, kot so sorodnice v gorah, vendar to pomanjkljivost dopolnjuje z vitkostjo, ki omogoča, da si ogledujem njen vršni del popolnoma vzravnana. Redek lat, ki zavzema polovico višine rastline, je poln vijoličastorjavih cvetov, ki ne zatrepetajo v rahlih sapicah, zato delujejo togo, kot bi bili izrezani iz povoščenega papirja. Popolnoma odprti ne nudijo nobene zaščite prašnikom pred vetrom, dežjem ali soncem. Vratovi plodnic in prašnične niti se togo iztegujejo nad cvetne liste, kot da bi odvracali in ne vabili utrujene ljubezenske posrednike s tovoru cvetnega prahu. Neprijaznost do žuželk ter navidezna odpornost na vse vremenske preizkušnje pa ne veljata za luknjičave liste, ki so pri sorodnih vrstah značilni za številne necvetoče rastline.

Ob misli na izkopavanje podzemnih delov se mi zariše na obrazu zviti nasmešek, ker pri čmerikah uporabljam poseben, naravi prijazen postopek. Izbiro lokacije in začetna dela prepustim kar podizvajalcem. Divji pujsi s kirurško natančnostjo odstranijo vso rušo iz okolice, čmerike pa pustijo popolnoma nedotaknjene. Preostane mi le, da končam delo profesionalcev. Nad jamo čistim izkopani del z vodo iz nahrbtnika, dokler se kepa zemlje ne spremeni v splet kakšnih tri milimetre debelih, dolgih, belih korenin, ki rastejo iz kratke, temne korenike. Po natančnem ogledu rastlino ponovno vsadim v že namočeno zemljo. Pri tem ne poškodujem niti ene same najmanjše rastlinice. Res je varovanje narave pri tem nenavadnem načinu proučevanja vezano na škodna dejanja živali, vendar tudi pujsi imajo pravico do preživetja. Takoj ko velikanko fotografiram in se poslovim od konjičev, brez slabe vesti teptam travo, medtem ko iščem nove motive. Vidne poškodbe žilave vilovine, ki porašča strmino, lahko povzroči motorist ali voznik terenskega vozila, nikakor pa ne pohodnik. Preiščem ves teren, ki ni preraščen z gozdom. Na vrhu nisem presenečen, da sem na celotni poti našel le eno samo cvetočo črno čmeriko. Lansko leto je tu cvetelo kakih dvesto belih čmerik, letos pa nobena. V gorah sem večkrat preiskoval površine, kjer je cvetela vsaka deseta ali dvajseta rastlina, kar kaže, da osamljenka

na konjskem pašniku ni nič posebnega. Če pa bi se ob slabi okoliški ponudbi cvetnega prahu morala zateči k samoopraševanju, bi pri meni zanimanje zanj močno naraslo. Plodove in semena, ki se pri tem razvijajo, si že dolgo želim ogledati.

Po slabem mesecu dvomeče strmim v dobro poznani osamljeni lat. Za potomke je vzorno poskrbljeno. ●

Ovršni del socvetja črne čmerike

Foto: Ivan Premrl

Slovenija podpira Smerkoljevo

Minister Zajc o Alpski konferenci

Petnajsti Alpski konferenci, na kateri so sprejemali pomembne odločitve in dokumente za zaščito in razvoj Alp, je predsedovala avstrijska ministrica za turizem in trajnostni razvoj Elisabeth Köstinger, kar ji je pripadalo kot predsedujoči pogodbenci.

Slovenski okoljski minister Simon Zajc
Foto: Zdenka Mihelič

Slovensko delegacijo je zastopal minister za okolje in prostor Simon Zajc, ki je na konferenci izpostavil nujnost uvajanja ukrepov za prehod v nizkoogljično družbo ter podnebno nevtralnost skladno z zavezami Pariškega sporazuma ter izsledki znanstvenega IPCC poročila tudi v alpskem prostoru. Na konferenci so potrdili Sedmo poročilo o stanju Alp na temo obvladovanja tveganja naravnih nevarnosti (naravne nesreče). V skladu s sklepi konference je Slovenija v novem obdobju prevzela predsedovanje platformi WISO, ki obravnava vprašanja velikih zveri in prostoživečih parkljarjev.

Z okoljskim ministrom Simonom Zajcem smo za *Planinski vestnik* ob zaključku petnajste Alpske konference pripravili kratek pogovor.

Na Alpski konferenci ste sprejemali pomembne dokumente za razvoj in zaščito Alp. Nam lahko poveste kaj več o Innsbruški deklaraciji in sprejetih dokumentih ob sami deklaraciji?

Innsbruška deklaracija zelo dobro sovпада s trenutnim dogajanjem v Evropski uniji in Sloveniji, kjer se

pripravljamo tudi na to, da sprejmemo dolgoročno podnebno strategijo. Ta dva dokumenta bosta zelo dobro sovpadala, kažeta pa na to, da moramo že danes ukrepati v boju proti podnebnim spremembam, ker bo sicer do leta 2050 že prepozno. Alpe pa so ti isti ekosistem, ki najbolj kažejo na to, kako so podnebne spremembe danes že tukaj in jih lahko vidimo, ker so zelo občutljiv ekosistem. Ukrepe, ki jih bomo morali sprejeti za zaščito Alp, pa bo treba izpeljati na vseh področjih. Tako na področju energetike, prometa, kmetijstva kot tudi na samem okoljskem področju.

Tako na državnem kot občinskih nivojih, drži?

Tako je. Brez sodelovanja občin in države tako in tako ne gre. Tu je ta povezava še toliko bolj potrebna in nujna.

Bi glede na vsebino teh dokumentov izpostavili kaj, kar se vam je še posebno vtisnilo v spomin in na čimer bi bilo za Slovenijo najbolj pomembno začeti delati?

Zelo pomembna zadeva je po mojem mnenju poudarek na pomenu upravljanja s tlemi. Torej, da se omejimo na območja, ki so že pozidana, da ta območja optimiziramo in da se ne širimo več na tla, ki še niso pozidana. Tega se lotevamo v Sloveniji tudi že z zakonodajo, ki je stopila v veljavo v prejšnjem letu in ki jo ta trenutek tudi posodabljam. Želimo doseči to, da izkoristimo tista degradirana območja, ki so znotraj naselij, in da se s pozidavo ne širimo več drugam. In to je bilo na tokratni konferenci večkrat poudarjeno.

S to Alpsko konferenco v Innsbrucku se je zaključilo tudi dve in polletno predsedovanje Avstrije Alpski konvenciji. Kako v imenu Slovenije ocenjujete avstrijsko predsedovanje in ali mislite, bo Francija, ki prevzema štafeto naprej do leta 2021, uspešno nadaljevala to delo?

Avstrijsko predsedovanje ocenjujem kot zelo uspešno. Današnji prenos na Francijo je že nakazal, da si želi biti Francija še bolj ambiciozna, predvsem pa še bolj učinkovita. Takšen pogled je seveda dobrodošel. Želimo si, da ji cilji uspejo.

Na sprejemu Avstrije so ob zaključku predsedovanja Alpski konvenciji podelili nagrade za mlade znanstvenike Young Academics Award za njihova magistrska dela, tokrat na temo trajnostnega upravljanja voda v Alpah.

Info točka Tolmin je prispevala eno izmed nagrad: prejela jo je Kim Ferjančič z Univerze v Ljubljani (četrta z desne) za oceno prehodnosti prečnih vodnih ovir glede mobilnosti rib v Bači. Nagrado sta med drugim podeljevala avstrijska okoljska ministrica Elisabeth Köstinger (prva z desne), tudi predsedujoča Alpski konferenci, in generalni sekretar Alpske konvencije v odhajanju Markus Reiterer (tretji z desne).

Foto: Zdenka Mihelič

Predsedovanje po Franciji naj bi predvidoma prevzela Slovenija. Na tokratni Alpski konferenci pa ni šlo samo za spremembo predsedstva Alpske konvencije, ampak ste na konferenci potrjevali tudi novega generalnega sekretarja oz. novo generalno sekretarko Alpske konvencije. To je postala Slovenka Alenka Smerkolj, nekdanja ministrica. Imate kakšno dobrodošlico in spodbudno misel zanjo?

Slovenija do sedaj še ni imela generalne sekretarke, tako da je današnji dan za nas zelo pomemben. Ponosni in veseli smo, da se je za Slovenijo to končno zgodilo. Slovenija novo generalno sekretarko zelo podpira. Gospo Smerkolj poznam že dalj časa, poznam njeno delo in sem prepričan, da ji bodo vse izkušnje, ki jih je nabrala prej v gospodarstvu in nato v

političnem in mednarodnem delovanju, prišle zelo prav. Na njeni novi funkciji bo namreč zelo pomembno, da bo dobro sodelovala z vsemi članicami, podpisnicami Alpske konvencije, te mednarodne pogodbe. Verjamem, da ji bo šlo to zelo dobro. Že po dosedanjih odzivih in po tem, da so njeno izvolitev podpisnice soglasno podprle, kaže na to, da jo cenijo in da ima kvalitete, ki jih oseba na taki funkciji potrebuje. Prepričan sem, da bo dobro opravila svoje delo in se veselim sodelovanja z njo. ○

STAVI NA VZTRAJNOST. STAVI NA DOBRO!

Skupaj za obnovo
planinskih poti in koč.

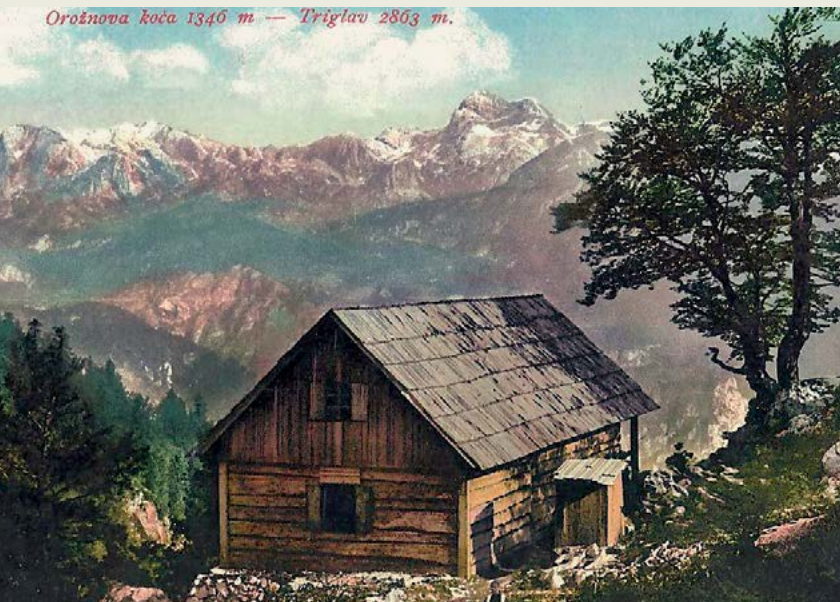
Planinski praznik v Bohinju

125 let Orožnove koč

Pred okoli petindvajsetimi leti je *Planinski vestnik* objavil moj članek *V Bohinju so vedno prvi*. Članek je bil namenjen prvi tekmi v lednem plezanju pri nas, ki je bila izvedena Pod skalco v Bohinju. V uvodu sem na kratko pisal o pionirskih in zgodovinskih planinskih dogodkih, ki so se zgodili prav v Bohinju. Mnogo jih je v naši planinski zgodovini. Seveda zapis ni spregledal postavitve in odprtja prve koč Slovenskega planinskega društva,

Orožnove koč na Planini za Liscem pod Črno prstjo. Konec 19. stoletja so na obronku planine zaječali tečaji na vratih prve planinske postojanke SPD. Slavnostna otvoritev 15. julija 1894 je bila nad vse odmevna in slovesna. V Bohinjski Bistrici je bil postavljen slavolok z napisom *Opira prva koč se planinska, raduje vsa dolina se Bohinjska*. Prvenstvo prve koč SPD pa je ostalo v Bohinju le *za las*, saj je Savinjska podružnica SPD že mesec dni pozneje, 16. avgusta 1894, na Molički planini v bližini Korošice postavila Kocbekovo koč pod Ojstrico.

Orožnova koč 1346 m — Triglav 2863 m.

gradbišče. Junija se je začela prva gradnja. Delavci so bili kljub neugodnemu vremenu tako zagnani, da je bila koč pod streho prve dni julija. Koča je stala na najugodnejšem mestu, varna pred silnimi vetrovi, plazovi, s prekrasnim razgledom na Bohinjsko dolino, jezero in na mogočni Triglav.

Koč je SPD slovesno odprlo 15. julija 1894. V soboto se je z odposlanskim gorenjskim vlakom odpeljalo v Lesce nad petdeset članov in prijateljev SPD. Na okrašenih vozovih so nadaljevali pot skozi Bled proti Bohinjski Beli. Tam so izletnike pozdravljali s streljanjem, 'nežne roke' pa so jim delile dišeče cvetje. Pred Nomenjem so nekateri hribolazci, ki jim je bila znana lega Orožnove koč, kazali novo koč, ki se je 'jako razločno videla'. Veselje je prekipevalo do vrhunca, ko so prispeli do slavoloka pred Bohinjsko Bistrico, na katerem je bil prisrčen napis: *Opira prva koč se planinska, raduje vsa dolina se Bohinjska*. Župan in občinski tajnik sta z izbranimi besedami pozdravila izletnike. Bohinjska Bistrica je bila okrašena s številnimi zastavami. Izletniki so posedali ob šumeči Bistrici, se pokrepčali in pripravili za hojo na Črno prst. Ob 6. uri so odrinili in med 8. in 9. uro srečno prispeli do koč, kjer jih je pričakal društveni načelnik, gospod profesor Fran Orožen. Pred okrašeno koč je na dolgem drogu vihrala slovenska trobojnica, puške in topiči pa so veselo oznanjali prihod izletnikov. Vstopili so v koč, kjer so jim 'Piparji' postregli s pijačo in jedajo. Tamburaški zbor je igral domače skladbe, pevci so prepevali, pod Liscem so Bohinjci prižgali velikanski kres, ki je čarobno odseval v temno noč. Bil je lep in vesel večer, prvi večer v slovenski planinski koči.

Ponoči je začelo deževati in tudi zjutraj je lilo kot iz škafa. Opustili so skupinski izlet na Črno prst in pričakali občinskega tajnika g. Ravhekarja, ki je pripeljal še nekaj izletnikov. Ob 8. uri se je dež unesel in začela se je slavnostna otvoritev. Besedo je povzel profesor Fran Orožen, ki je z lepimi besedami razložil pomen turisticke, omenil delovanje SPD ter gradnjo prve koč. Zahvalil se je občini, vsem Bohinjcem, posebno pa tajniku g. Ravhekarju za vodstvo in nadzorstvo

Razglednica stare
Orožnove koč
Arhiv Planinskega
vestnika

Najizčrpnejši vir informacij o gradnji Orožnove koč je *Planinski vestnik*, ki je leta 1895 o gradnji in otvoritvi obširno poročal. Navajamo nekaj odlomkov,¹ strnjenih v zapis.

"Idejo o gradnji koč je sprožil na seji glavnega odbora 14. 7. 1893 Josip Ravhekar, občinski tajnik in gostilničar iz Bohinjske Bistrice. Prve dni marca 1894 so začeli delavci sekati les in ga na saneh vlačili na

¹ *Planinski vestnik*, 1. leto – 1895, str. 36–40.

gradnje koč, ter za topel sprejem in nato odprl koč. Društveni odbornik g. Josip Hauptman je hvaležno poudarjal velike zasluge načelnika profesorja Frana Orožna za razvoj in napredek društva. V znak hvaležnosti je prvo slovensko planinsko koč krstil po imenu načelnika SPD – Orožnova koč. *1346 m. 1894.* Zagrmeli so streli, zaigrali so tamburaši in zapeli pevci. Načelnik profesor Fran Orožen se je zahvalil za priznanje, ki mu bo za vedno ostalo v spominu kot najlepši trenutek v življenju. Po skupinskem fotografiranju so izletniki ob 10. uri sestopili v lepem vremenu v Bistrico, kjer so obedovali. Popoldne so se poslovili od gostoljubnih Bohinjcev in krasne doline ter se vrnili v Lesce. Po dolini so jih pozdravljali domačini z veselim streljanjem."

Orožnova koč je imela zanimivo mladost in prvi žalosten konec v svojih sicer najboljših letih. Leta 1902 je bila koč prvič redno oskrbovana, 1906. je bil zgrajen vodnjak, koč je bila povečana. Leta 1921 je bila koč izropana in razbita, dobila je novo streho. 1934. so koč temeljito obnovili in proslavili njenih štirideset let. Ob srečanju z Abrahamom v času vojne vihre je bila Orožnova koč leta 1944 v nikoli pojasnenih okoliščinah požgana. Dolga desetletja je Orožnova koč, ta pomembni mejnik v razvoju planinstva, ostala pozabljena med poplavo jubilejev novega in preteklega obdobja zgodovine slovenskega naroda. Skromni ostanki koč na opuščeni planini so naključnim obiskovalcem nemo sporočali, da je ta kraj vendarle pomembna prelomnica razvoja SPD.

Planinsko društvo Bohinjska Bistrica je na začetku novega tisočletja zavihalo rokave ter leta 2004 postavilo in odprlo novo Orožnovo koč. Danes je koč priljubljen sredogorski cilj in pomembno postajališče planincem za ture v Bohinjsko-Tolminske gore v vseh

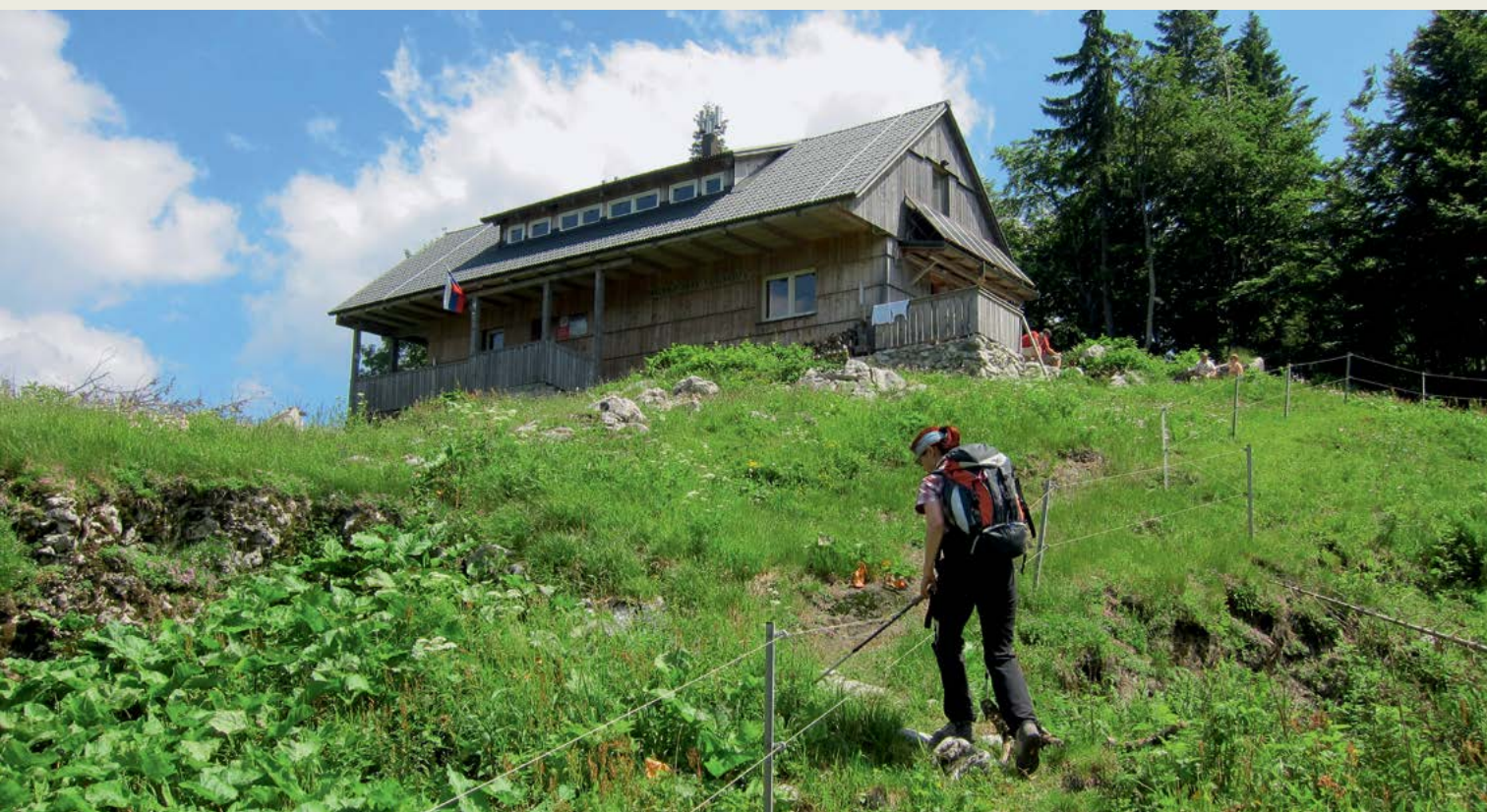
letnih časih. Koč je že nekaj sezon od četrta do nedelje odprta tudi pozimi, in je tako priljubljena tudi med turnimi smučarji.

Bohinja in bohinjskega turizma si ne predstavljamo brez planinstva oziroma pohodništva. V letu 2018 je bila rdeča nit slovenskih gorskih dogajanj 240-letnica prvega vzpona na Triglav, letos pa smo se bohinjski turistični delavci in planinci odločili, da se bomo posvetili 125-letnici Orožnove koč in promociji Bohinjske planinske poti. Planinsko društvo Bohinjska Bistrica je imenovalo organizacijski odbor in v sodelovanju s Turizmom Bohinj, občino, Planinskim društvom Srednja vas in Turističnim društvom pripravilo bogat program dogodkov.

Osrednji dogodek bo potekal v nedeljo, 14. julija 2019, na Orožnovi koči in bo združen s tradicionalnim dnevom Bohinjskih planincev. Ta dan bodo organizirani pohodi do Orožnove koč iz več smeri: s Soriške planine, z Vogla, iz vasi Polje in tudi po poti iz Bohinjske Bistrice, po kateri se je na Planino za Liscem pred 125 leti povzpel Fran Orožen, prvi predsednik SPD. Druga pomembna prireditev bo v dolini – tradicionalno bomo združili občinski in planinski praznik ter se srečali v petek, 23. avgusta, pri spomeniku štirim srčnim možem v Ribčevem Lazu.

Poleg omenjenih načrtujemo tudi vrsto spremljevalnih dogodkov in prireditev. Pripravili bomo priložnostno razstavo *125 let Orožnove koč*, skupaj s PZS organizirali strokovni posvet o prvih planinskih kočah ter njihovem pomenu in razvoju za slovensko planinstvo, s Triglavskim narodnim parkom bo izveden tradicionalni dan planinske rože – alpske možine. Posebna pozornost bo namenjena tudi Bohinjski planinski poti, in sicer ureditvi nekaterih delov poti na terenu, vodenim pohodom, novi vizualni prenovi ter promociji. ●

Današnja
Orožnova koč
Foto: Rado Lapuh

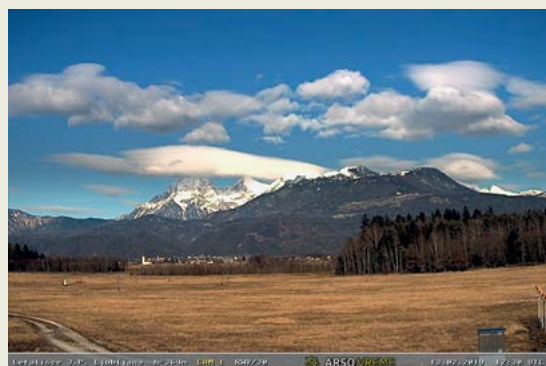

Ko s severa zapiha topel in suh zrak

Fen

Ob besedi fen marsikdo najprej pomisli na sušilnik za lase, a beseda ima v meteorologiji še drug pomen. S sušilcem za lase si fenski veter, ki piha iznad Alp proti našim krajem, deli ime verjetno ravno zaradi njegovih dveh lastnosti – s seboj namreč prinaša topel in suh zrak. Tudi sušilec za lase ustvarja neke vrste topel zrak oziroma veter, ki ga s pridom uporabljamo za sušenje mokrih las, nekoliko manj topel fenski veter pa izsuši ozračje nad našimi kraji. Na južni strani Alp je torej fen znanilec izboljšanja vremena, na severni strani pa se ob njem takrat pogosto pojavljajo padavine.

Fenski oblak spominja na lečo, zato ga imenujemo tudi lečasti oblak, mnogi pa mu pogovorno rečejo kar NLP. Foto: spletna kamera ARSO

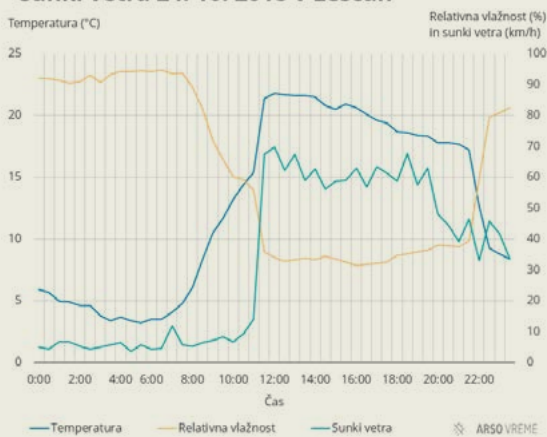
Najpogosteje fenski veter zapiha v hladnejši polovici leta; takrat je njegov vpliv tudi bolj izrazit in opazen, saj nekaterim krajem prinese za več kot 10 °C višje temperature. Za njegov nastanek je pomembna specifična vremenska situacija. Nad Evropo običajno vztraja območje visokega zračnega tlaka, nad Sredozemljem pa območje nizkega zračnega tlaka oziroma ciklon. V tem primeru čez Alpe piha severni do severozahodni veter. Zrak se na privetni (severni) strani Alp ob pobočjih hitro dviga, hladi in kondenzira v oblake, iz katerih se ob nasičenju začnejo sproščati (snežne ali dežne) padavine. Ob pogledu na Alpe takrat nad vrhovi opazimo oblačne kape. Ravno obraten proces kot na severni pa se ob tej vremenski situaciji dogaja na zavetrni, južni strani Alp, kjer je Slovenija. Tu se zrak po pobočjih hitro spušča, se pri tem segreva in suši. Če je na severni strani Alp vreme oblačno in hladno s padavinami, je na južni strani suho, sončno, brez oblaka, toplejše in vetrovno. Prisotnost fena nad našimi kraji torej lahko prepoznamo, če iz meritev na meteoroloških postajah, ki so tik pod hribi na dnu strmih južnih gorskih pobočij, tj. v prevetrenih zavetrnih dolinah, opazimo precej višje temperature (tudi za okoli 10 °C in več) kot

na lokacijah s podobno nadmorsko višino v drugih delih Slovenije. Opazno je tudi zelo hitro zmanjšanje relativne vlažnosti. Vrednosti vlage so lahko nižje od 20 %, kar je še za poletne jasne in vroče dni izjemno. Vsekakor pa iz meritev opazimo tudi več ur ali celo dni trajajoč močan in sunkovit veter, ki ob spustu po pobočjih dosega velike hitrosti in tako pridobi rušilno moč. Presega celo 100 km/h, zaradi česar hitro lahko pride tudi do nastanka obsežnih vetrolomov. Fen na južni strani Alp torej nima le dobrih lastnosti, čeprav bomo s prostim očesom iz doline gotovo zaznali tudi izredno dobro vidljivost. Fen najpogosteje piha pod Karavankami, včasih pa tudi pod Pohorjem in Kamniško-Savinjskimi Alpami. Ena izmed bolj znanih lokacij, kjer Agencija Republike Slovenije za okolje izvaja meritve in se vpliv fenskega vetra najbolj pozna, je postaja na letališču Lesce.

S fenom povezujemo tudi tako imenovani fenski oblak. Ta se pojavi na zavetrni strani Alp in je običajno vzporeden z gorsko pregrado. Ob prisotnosti močnih vetrov je tudi precej pravilnih oblik, ostrih potez in ravnih linij; ker spominja na lečo, mu pogosto rečemo tudi lečasti oblak. Njegovo latinsko ime je *lenticularis*, mnogi pa mu pogovorno rečejo kar NLP, saj je na prvi pogled podoben neznanemu letčemu predmetu.

¹ Agencija Republike Slovenije za okolje.

Temperatura, relativna vlažnost in sunki vetra 24. 10. 2018 v Lescah

24. oktobra 2018 je v Lescah blizu poldneva zapihal severni fen s sunki okrog 70 km/h, temperatura se je zelo hitro dvignila za več kot 10 °C, relativna vlažnost zraka pa je v nekaj urah padla z 90 % na okoli 30 %.

Fen z južne strani Alp si ime deli z vetrom na severni strani Alp. Ob tako imenovanem južnem fenu je vreme pri nas ravno obratno kot ob severnem. Južni veter našim krajem prinaša vlažno in oblačno vreme in takrat pogosto vsaj kaplja, če že ne dežuje, zato pa se sončnega in suhega vremena veselijo na severni strani Alp. Za nastanek južnega fena je tipična vremenska situacija z visokim zračnim tlakom nad Sredozemljem in nizkim zračnim tlakom nad severovzhodno Evropo. Fen na severni strani Alp neugodno vpliva na zdravje, počutje in razpoloženje tamkajšnjih prebivalcev. Povezujejo ga s pojavom nekaterih bolezenskih stanj ter apatije in prepirljivosti.

Fen poznajo tudi drugod po Evropi. V Italiji mu rečejo *favonio*, v Pirenejih *fogony*, v Avstriji in Nemčiji *föhn*, v Karpatih *halny*, v Grčiji *livas* in v Srbiji *košava*. Drugod po svetu pa sta najbolj znana *chinook*, ki se spušča na vzhodni strani Skalnega gorovja v Kanadi, in *zonda* v Argentini. ○

NAŠI SODELAUCI

Veronika Hladnik, meteorologinja

Kaj ste po izobrazbi in s čim se preživljate (oz. kaj bi najraje počeli za preživljanje)?

Po izobrazbi sem magistrica geofizike in sem zadnja štiri leta zaposlena na Agenciji Republike Slovenije za okolje.

Kaj najraje počnete v prostem času?

Prostega časa imam v zadnjih letih manj, kot bi si ga želela, a ko si ga lahko vzamem zase, najraje obiščem hribe ali se spostim ob branju knjig.

Kakšna je vaša povezava z gorami?

Že pred leti je bila moja velika želja osvojiti Triglav, ker pa takrat nisem bila preveč aktivna pohodnica, sem se ob prebiranju spletnih dnevnikov in potopisov pred petimi leti navdušila za Slovensko planinsko pot, ki preči tudi našega očaka. Prvo leto ni bilo dovolj družbe in motivacije, a v naslednjih štirih letih sem prehodila celo transverzalo in trikrat stala tudi na vrhu Slovenije ter postala obsedena s pohodništvom.

Vaš najljubši kotiček/najljubša dejavnost v gorah?

Redke hribe sem do zdaj obiskala večkrat, izjeme so seveda lokalni hribočki in vzpetine, so se mi pa nekateri izleti vtisnili globlje v spomin, še najbolj tisti, kjer sem hodila naokrog sama, ker sem pri tem tudi naravo doživljala intenzivneje. Najsi bo to adrenalinska hoja na Uršljo goro spomladi ob daljši snežni plohi, ali pohod na majsko z vsevrstnim in vsebarvnim rastjem posuto Raduho, pa hoja po krušljivi Rinki, skrivanje pod najvišjo smreko med nevihto nekje proti Dražgošam idr. Večdnevne ture imajo svoj čar, izpostavljeni tereni in malo plezarije tudi, in da si spočiješ oči ob čudovitem razgledu.

Vaš moto v življenju?

Brez muje se še čevelj ne obuje.

Kako ste začeli sodelovati s Planinskim vestnikom?

V službi so spraševali naokrog, kdo od meteorologov bi bil zainteresiran za občasno pisanje tematskih prispevkov o vremenu. Ker rada pišem in ker so mi hribe blizu, odločitev ni bila težka.

Zakaj radi sodelujete s Planinskim vestnikom?

Resda pri tematskih prispevkih ni možno vnesti v besedila toliko lastne ustvarjalnosti, a vseeno ni lepšega kot to, da nekdo prebira tvoje besede, in občutek, da si nekoga s svojim pisanjem poučil o čem novem.

Analiza reševalnega dela 2018

Vsako leto v Gorski reševalni zvezi Slovenije beležimo intervencije, v katerih sodelujejo članice in člani društev ter postaj GRS v gorskem svetu na težko dostopnem terenu. Število posredovanj pomoči potrebnim se vsako leto viša. V letu 2017 je bilo prvič preseženo število 500.

V želji, da število 510 ne bi bilo preseženo že v naslednjem letu, smo ostali žal le pri želji. Našteli smo 537 intervencij, v dolino ali do prve prometnice smo prenesli 14 mrtvih gornikov in 17 oseb, ki so se

smrtno ponesrečile pri kakšni drugi dejavnosti – pri delovnih nesrečah (predvsem v gozdu), v prometnih nesrečah, pri jadralnem padalstvu ... Nesreč v gorah je bilo znatno več od uradno zabeleženih (to je tistih, ob katerih je bila sprožena reševalna intervencija in so bili aktivirani gorski reševalci), a so se ponesrečenci sami ali s pomočjo prijateljev vrnili v dolino.

Zima je lansko leto postregla z velikimi količinami snega. Pozimi so ga na Kredarici namerili več kot 13 metrov. S tem se je znatno povečala nevarnost plazov, ki je trajala dolgo časa. Zaskrbljenost glede povečanja nesreč zaradi plazov se je tokrat k sreči pokazala za nepotrebno, kajti sproženi plazovi so bili vzrok za samo 5 reševalnih intervencij brez usodnih poškodb. A kot že zapisano, so plazovi odnesli ali zasuili več oseb. Po izjavah preživelih so se imeli v teh nesrečah zahvaliti za nepoškodovanost v veliki meri sreči, po drugi strani pa tudi uporabi zahtevane tehnične opreme in pravilnemu ravnanju, ki so se ga naučili na izobraževanjih o gibanju v gorah v zimskih razmerah.

Prav taka izobraževanja so zadnja leta postala stalnica delovanja skoraj vseh 17 društev in postaj gorskih reševalnih služb.

Začetek glavne planinske sezone je bil čisto "klasičen". Planinci so se kar nekajkrat podali proti vrhu gore po poti, ki je speljana po severni strani. Dokler je bila pot kopna, je še šlo, potem jih je "presenetilo" snežišče. Brez potrebne opreme so se znašli v pasti in mobilni telefon jim je predstavljal edino rešitev. Presenečeni bi lahko bili, če konec pomladi na severnih straneh ne bi bilo snežišč.

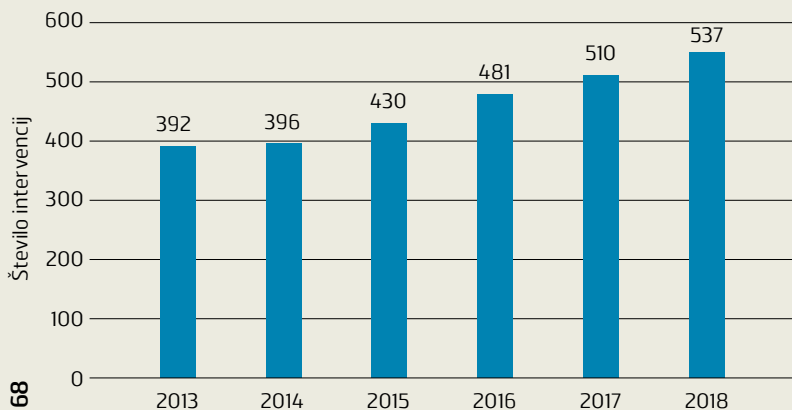
In še nekaj je bilo značilno za to obdobje – mnogo klicev na pomoč zaradi obnemoglosti. Kot da bi planinci, ki so bili med zimo dokaj neaktivni, hoteli urediti svoje želje s preveliko žlico. Res so včasih želje nesorazmerne s fizično in psihično pripravljenostjo na turo, a o tem govorimo tudi s priporočili po različnih medijih (televizija, časopisi, spletne strani, družabna omrežja).

Tujci predstavljajo vedno večji delež obiskovalcev v naših gorah, saj se njihovo število bliskovito povečuje iz leta v leto. Prenočitvene zmogljivosti so

Naporno nočno reševanje poškodovane osebe v Repovem kotu v Kamniško-Savinjskih Alpah. Foto: Vladimir Habjan

Število intervencij v letih 2013–2018

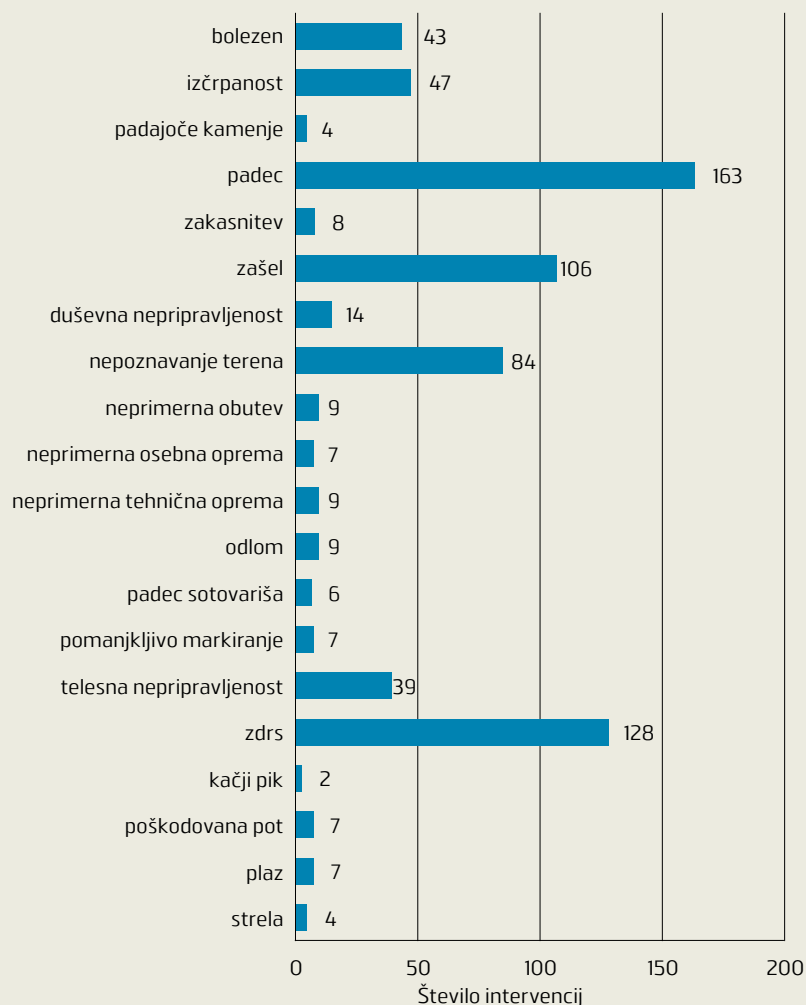
Reševanje pri gozdarski nesreči Foto: Jani Bele

predvsem v kočah na območju Triglava premajhne, zato so rezervacije potrebne že več dni vnaprej. Gneča na poteh proti vrhu Triglava je dolgoletna stalnica. Za mnoge so naše gore v primerjavi s tujimi nizke, in tako se obiskovalci tudi (ne) pripravijo na vzpon. Ker so prišli od daleč in imajo strogo odmerjen čas, jih tudi slabša vremenska napoved ne odvrne od načrtovanega vzpona. K sreči jih je vedno več, ki pri vzponih izkoristijo usluge naših poklicnih gorskih vodnikov, kar je v tujini nekaj čisto običajnega. Žal so to nišo odkrili tudi taki ljudje, ki svoje usluge ponujajo brez potrebnih gornjskih oziroma vodniških izkušenj.

Kar približno 40 % vseh reševalnih intervencij je namenjenih reševanju ljudi, ki se ne ukvarjajo z eno od gornjskih dejavnosti (hojo po markiranih poteh in brezpotju, plezanjem, zimskimi vzponi, plezanjem zaledenelih slapov, turnim smučanjem). Gorski svet in ostala težko dostopna območja so torišče vsakovrstnih dejavnosti, pri katerih rešujemo gorske kolezarje in tekače, padalce, kajakaše, soteskarje, nabiralce gozdnih sadežev, lovce, živali (od krave, ki je padla v jamo, do mačke, ki je v mestu splezala na previsoko drevo). Velikokrat moramo žal tudi po trupla ljudi, ki so si sami vzeli življenje.

Gorski reševalci smo prisotni na različnih planinskih pohodih, predavamo na mnogih izobraževanjih in poskušamo na vse možne načine povečati varnost pri obiskovanju gora. Da lahko opravljamo vse te naloge, so potrebna vsakoletna preverjanja znanj, aktivni smo tudi pri delu Mednarodnega združenja gorskih reševalnih zvez ICAR ter uspešno sodelujemo z gorskimi reševalnimi službami sosednjih držav. ●

Uzroki nesreč v gorskem svetu v letu 2018, ki so se zgodile pri hoji po poti, hoji po brezpotju, plezanju in turnem smučanju.

Prvenstveni spusti na Islandiji

Islandija je že nekaj časa poznana kot zanimiv turnosmučarski cilj, ki vabi z dobrimi snežnimi razmerami in posebno pokrajino. Logistika z naraščanjem informacij in števila ponudnikov organiziranih izletov postaja vse lažja, po drugi strani pa zimska Islandija nudi številne deviške alpinistične cilje, ki se pred obiskovalci branijo z dolgimi dostopi in zahtevnimi vremenskimi razmerami. Tako kot v drugih predelih sveta tudi tukaj motorizacija lahko olajša dostop, seveda pa s tem odprava marsikaj izgubi.

Severna stena vulkana Herdubreid
Foto: Matej Bradaškja

V čistem slogu – na smučeh in z vlečnimi sanmi – je konec marca in na začetku aprila delovala slovensko-hrvaška odprava. Sestavljali so jo Ivica Kostelič, Matej Bradaškja, Jan Podgornik in Miha Deisinger. Njihov cilj sta bila vulkana Herdubreid, 1682 m, in Askia, 1516 m, ki z visokimi strmimi stenami izstopata iz okolice ter imata nekaj alpskega pridih. Idejni vodja je bil Ivica, ki je islandska prostranstva že obiskal na smučeh. Pri enem izmed dveh obiskov je Islandijo prečil skupaj z Miho Podgornikom, s katerim sta pozneje prečila tudi Grenlandijo. Cilj letošnje štiričlanske odprave je bilo smučanje z omenjenih vrhov po prvenstvenih smereh. Za smučanje sta bila zadolžena predvsem Matej in Ivica, Jan in Miha pa sta dogajanje fotografsko in filmsko dokumentirala. Do prvega

cilja, vulkana Herdubreid, so potrebovali dva dni hoje. Z njega se je predhodno že smučalo po normalni smeri, druge strani gore pa so še čakale na prvi smučarski spust. Smučarsko je gora med drugim težavna zaradi deset in več metrov visokih navpičnih in previsnih opasti, ki krasijo večji del možnih linij. Takoj pod opastmi so naklonine pobočja največje, nato pa z višino postopoma upadajo. V severni in južni steni gore je Matej Bradaškja presmučal tri nove, približno tisoč metrov visoke smeri. V severni steni je najprej presmučal **Moment of silence for Artur**. Smer ima hiter začetek čez opast v strmino z naklonom do 60°. Naklonina nato do spodnjega dela stene postopoma pade na 45°. Zaradi začetka bo zagotovo trd oreh za ponavljavce. Druga smer se začne na sedlu in ima pomenljivo ime **Grand Couloir**. Je nekoliko manj zahtevna, a konstantno strma. Tretjo smer v južni steni je Matej presmučal dvakrat. Prvič je smučal z roba stene, v drugo pa jo je ponovil še z najvišje točke gore, česar v preostalih smereh zaradi vulkanskega kraterja in širine vrha ni bilo mogoče. Smer je dobila ime **Viribus Unitis**.

Sledil je premik pod Askio. Z nje je Matej presmučal novo smer **Vježbaj pi*da ti materina!** V smeri je prevladovala naklonina okoli 50°, bliže vrhu več. Ivica je tam presmučal prvenstveno grebensko smer **No Sikiriki** (približno 40°) in nekoliko strmejšo **Sangri-La** (do 45°). Višina vseh treh smeri znaša približno petsto metrov. Močan veter, nizke temperature in megla so bili stalni spremljevalci odprave. Posledično snežne razmere niso bile idealne, vendar dovolj dobre za uresničitev zadanih ciljev in dosežek, večji od načrtovanega. Po izpolnitvi smučarskih želja jih je čakala dolga vrnitev v civilizacijo. Skupno so v trinajstih dneh prehodili 220 kilometrov.

Prvomajski prazniki

Plezalci so se med prazniki spopadali s spremenljivim vremenom in sneženjem v gorah. Plezalnih vzponov v

Južna stena Herdubreida
Foto: Matej Bradaškja

naših gorskih stenah zato kljub praznikom ni bilo veliko. Sredi aprila je bil za plezanje ugoden Kogel. O vzponu v njegovi topli, prijazni steni je poročal Andrej Gradišnik (AK Ravne), ki je z Andrejem Ježem (AK Črna) preplezal **Kamniško smer** (VII, 250 m). Večje stene so v glavnem še samevale. Dnevi z lepim vremenom so se izkoristili za obisk nižje ležečih sten – večinoma opremljenih. Plezalo se je v Klemenči peči, Kozjeku, Gradiški turi in Beli peči ter v enoraztežajnih smereh. V Mišji peči je Sara Jaklič (AO Kranj) opravila odlična športno-plezalna vzpona, ki predstavljata dobro podlago za poznejše alpinistične podvige. Preplezala je **Pinot** (7c) na pogled ter **Samsaro** (8a). V Graškem pogorju je bila obiskana večina tamkajšnjih južno orientiranih sten. Nekoliko dlje v Avstrijo sta se odpeljala Jurij Rous in Ana Žagar (oba Črnuški AO), ki sta plezala v malokrat omenjenem, a spomladi zanimivem plezališču Kampermauer. Plezala sta v sektorjih Superdiagonale, Vegetarienkante, Malibu in Palatschinke. V prvem sektorju sta preplezala klasiko **Superdiagonale** (V+, eno mesto VI-, 310 m), v sektorju Vegetarienkante pa sta bila navdušena nad smerjo **Hermeline** (V, eno mesto V+/VI-, 175 m). Plezališče je za zdaj slabo opisano. Vodnička, ki bi predstavil vse opremljene smeri, ni, je pa del opisov mogoče najti na spletu. V Dalmaciji je bil poleg bolj obljudenih ciljev obiskan tudi plezalno manj obdelan kanjon Badnjevice pri Imotskem. Stanko Mihev, Marjan Turšič in Marinka Dretnik (AK Ravne) so med prvomajskimi prazniki v tamkajšnji čudoviti pokrajini preplezali tri nove smeri. Kanjon trojici sicer ni neznan, saj so njegove težko dostopne stene obiskali tudi lani in preplezali dve prvenstveni smeri. Letos so prvo smer preplezali 28. aprila in jo poimenovali **7 odtenkov plezanja** (IV/II–III, 110 m). 1. maja so preplezali prvenstveno smer **Most** (IV+/II–III, 110 m), naslednji dan pa še **9 odtenkov plezanja** (IV–/II–III, 140 m). Članice Črnuškega AO so v Italiji obiskale Bergamske Alpe. V Monte Colt so preplezale smeri **Selene** (VI/V+, 250 m) in **Aphrodite** (VI–/V+, 250 m). V Coste dell'Anglone jih je

povlekla smer **Mercurio Serpeggiante** (VI/V+, 300 m). Območje ponuja opremljene in delno opremljene smeri v dobri skali.

Spusti pri nas in v okolici

Razmere za alpinistično smučanje so bile v letošnji sezoni pri nas skromne. V določenih obdobjih je sicer bilo mogoče smučati po odličnem snegu v manj zahtevnih smereh, tako da je bila želja po strmih zavojih vsaj za silo potešena. Sredina pomladi je prinesla nov sneg, ki je zadnje obstoječe smučarske linije okrepil in jim podaljšal življenje. Od sredine aprila do sredine maja se je redno smučalo v vzhodni steni **Prestreljnika** in v krajših "instantnih" smereh v okolici. Na nasprotni strani doline je bilo mogoče smučati z zahodnega vrha Špika nad Nosom, za silo pa tudi še s Špika Hude police skozi Žleb Hude police. V martuljskih gorah so Andrej Erceg, Klemen Šafar in Matej Kosem smučali z **Velikega Oltarja čez Grlo v Kotel**. Normalna smer ni bila narejena, našli pa so alternativo v manjši grapi, ki se direktno povzpe na greben. V njej so našli pršič, a tudi neprijetni ožini. Najbolje jo je odnesel Matej s snežno desko, ki je prvo ožino preskočil, v drugi pa zaradi majhne dolžine deske nekako prišel skozi. Smučarja sta morala v drugi ožini sneti smuči.

Z Velike Mojstrovke se je smučalo po lepo zaliti **Zimski smeri**, prehod do Vršiča pa je še v maju za silo omogočala **Pripraviška grapa**. Več možnosti je bilo v Avstriji. Meta Meglič je z dvema smučarjema obiskala vrhove nad ledenikom Möltal. Najprej so odsmučali po jugovzhodnih vesinah **Scharecka**, 3123 m, sledil je vzpon na **Schlaperebenspitz**, 3021 m, nato smučanje na severovzhod in pozneje po ponovnem vzponu na vrh še spust na jugozahod. Tega so zaradi dobrih snežnih razmer ponovili. Janez Javoršek se je iz Grossgrabna povzpel na **Hochmalspitze** in presmučal **Južni žleb**. Petčlanska ekipa AO Rašica je v drugi polovici aprila opravila štiridnevno prečenje **Uri Alp** v Švici. Začeli so 19. aprila v Realpu, zaključili pa 22. aprila v Engelbergu, kjer so prej pustili en avto. Prvi dan so se napotili proti koči Chelenalphütte.

Najprej so se povzpeli do ledenika Rhonegletscher, z njega pa na **Eggstock**, 3556 m. Z vrha so po strmih z naklonino med 45 in 50° čez **Eggstock Nordwand**, 3200 m, odsmučali na zaslužno večerjo. Drugi dan so odšli proti koči Tierberglihütte. Vmes so se vzpeli na **Sustenhorn**, 3503 m, in se z njega spustili na zahod. Sledila sta vzpon na **Gwächtenhorn**, 3420 m, in smučanje po njegovem severovzhodnem pobočju (blizu 50°). Tretji dan so se vzpeli na bližnji **Vorder Tierberg**, 3091 m, in

*5 odtenkov plezanja
Foto: Marinka Dretnik*

*Miha in Marjan
na vstopu v Most
Foto: Marinka Dretnik*

presmučali severna oz. severovzhodna pobočja (45°) do ledenika Steingletscher ter se od tam povzpeli še na **Fünffingerstöck**, 2994 m. Zadnji dan so odšli na **Grassen**, 2946 m, in odsmučali do Engelberga. Na celotni turi so imeli zelo različne snežne razmere – od zimskih do pomladanskih vrst snega. Najbolj "tečne" so bile vmesne različice. Za več pršiča priporočajo obisk v marcu.

Mitja Filipič

ŠPORTNO PLEZALNE NOVICE

Super Janja

Tokrat začnimo novice s tekmovanji, v zvezi s katerimi vsi govorijo o nepremagljivi Janji Garnbret. Janja si je po kitajski turneji že zagotovila

skupno zmago v balvanskem plezanju, v ospredju pa je, glede na njeno dominanco, bolj vprašanje, ali ji bo uspelo sezono končati kot nikoli poražena. Do zmag v Chongqingju in Wujinagu se je dobesedno sprehodila in preplezala vse balvane na vseh stopnjah tekmovanja. Včasih je bil razkorak med njo in preostalo konkurenco videti skoraj komičen. Obakrat je bila druga zimzele na Akiyo Noguchi, od naših pa velja pohvaliti še Katjo Kadič za šesto mesto v Chongqingju, kjer je bil prvič v karieri na stopničkah vse boljši Anže Peharc. Ostali naši so nekoliko razočarali, vendar prihajajo skorajšnje tekme v Evropi, ki jim načeloma bolj ustrezajo. Pri moških sta sicer zmagi odnesla Francoz Manuel Cornu in Japonec Tomoa Narasaki. Za zaključek poročil s tekem omenimo še nov hitrostni rekord pri dekletih, ki je sedaj v lasti Kitajke YiLing Song s 7.101

sekundami. Jasno je, da dril na vedno enaki hitrostni steni Kitajcem precej ustreza.

Devetke v skali

V skali pa je treba pokazati precej več kreativnosti in mentalne robustnosti. Tu srečujemo dokaj znane obraze (ob odsotnosti tistih, ki tekmujejo). Poljak Piotr Schab je preplezal svojo prvo 9b – Fight or flight v španski Oliani. Smer je po tem, ko jo je leta 2011 ustvaril Chris Sharma, postala ena najbolj priljubljenih za svojo oceno; ponovili so jo tudi Ondra, Schubert, Amma in Hong. Na drugem koncu Španije, v andaluzijskem Villanueva del Rosario, je Američan Jonathan Siegrist preplezal La Planta de Shiva, svojo drugo 9b, delo Adama Ondre. Ta smer je postala znana kot prva 9b, ki jo je preplezala ženska – Angy Eiter leta 2017, ponovil pa jo je tudi Jakob Schubert. 9b (če se

NAŠI SODELAUCI

Mitja Filipič, pisec rubrike Novice iz vertikale

Kaj ste po izobrazbi in s čim se preživljate (oz. kaj bi najraje počeli za preživljanje)?

Po izobrazbi sem profesor športne vzgoje. Preživljam se z učenjem smučanja, v toplejših mesecih pa kot vodnik soteskanja.

Kaj najraje počnete v prostem času?

Tako kot služba je tudi prosti čas pogosto vezan na športne aktivnosti – predvsem v gorah. V dolini grem pogosto na kolo in tudi na krajša ali daljša kolesarska potovanja. Potem so tu še branje, filmi, družabne igre.

Kakšna je vaša povezava z gorami?

V gorah sem že od malih nog. Najprej sem spoznal hribe nad Novo Gorico: Sabotin, Škabrijel, Sveto goro, kmalu zatem visokogorje. Po končani osnovni šoli me je oče uvedel v turno smučanje, po srednji šoli pa sem zašel še v plezanje in alpinizem. Zdaj sem v hribih ponovno največ na smučeh.

Vaš najljubši kotiček/najljubša dejavnost v gorah?

Posebnih kotičkov je več. V Krnskem pogorju sem prvič spoznal dvatisočake, opravil svoje prve turne smuke in prve zimske plezalne vzpone. Gre za navezanost in se rad vračam tja. So pa kraji/gore, ki sem jih obiskal le enkrat in so še vedno dobro odtisnjeni v spominu. Zdaj sem pogosto na kaninskem smučišču in ob njem, kjer se da lepo *pokombinirati* uporabo gondole, turnih kož, cepina ... Poleti, kolikor mi uspe, rad obiščem kakšne zakotne stene Julijcev ali Karnijcev ter soteske pod njimi.

Vaš moto v življenju?

Ah, bo že!

Kako ste začeli sodelovati s *Planinskim vestnikom*?

Najprej sem od kolega z odseka prevzel Alpinistične novice na portalu Gore-ljudje in vztrajal pri njih. Ko je lani pisec Novic iz vertikale nehal opravljati to delo, sem začel sodelovati še s *Planinskim vestnikom*.

Zakaj radi sodelujete s *Planinskim vestnikom*?

Ker želim nekaj prispevati za *fajn* revijo o gorah, ki pridno izhaja vsak mesec.

bo ocena obdržala) je preplezal tudi Brazilec Felipe Camargo, in sicer El Bon Combat v Covi de Ocell, kje drugje kot v Španiji. Po vzponu Chrisa Sharpe je smer dolgo veljala kot ena najtežjih na svetu, po lanski ponovitvi Jakoba Schuberta pa se govori celo o težki 9a+.

Izzivi za vse generacije

Pri nas je še vedno v formi Jakob Bizjak; v Kotečniku je preplezal smer Beautiful pain, 37-metrsko povezavo Mementa in Butnskale z oceno 8c+, ki sta jo prva preplezala Anže Varga in Domen Škofic. Le malo za njim je smer preplezala tudi 14-letna Ema Seliškar, ki se razvija v eno najboljših mladih plezalk na svetu in je peta Slovenka s to oceno. Ob tem velja izpostaviti, da je Ema svojo prvo 8a preplezala komaj dve leti nazaj, letos

pa se lahko pohvali tudi z Agresijo II 8b+ v istem plezališču.

Še leto dni mlajša od Eme je japonska čudežna deklica Mishka Ishi, ki je v Horaiu preplezala problem Byaku-dou Fb 8C. Bolder, katerega ime bi lahko prevedli kot Cesta v nebesa, je prvi preplezal Dai Koyamada daljnjega leta 2003. Mishka je tretja ženska po Ashimi Shiraishi in Katrin Lehmann s to oceno in najmlajša zemljanka ne glede na spol. Zaključimo pa z diametralno nasprotno novico. V švicarskem St. Loupu Marcellu Remyju ni uspelo izvesti vzpona v dvoraztežajni smeri Les Guepes. Po uspešno preplezanem prvem raztežaju (5c) ga je ustavil previsni zaključek (6a). Marcel pravi, da se bo v smer še vrnil, vendar bi rad še nekoliko treniral na plastiki. Star je 96 let.

Novice je pripravil Jurij Ravnik.

LITERATURA

Krpelj. Glasilo Planinskega društva Tolmin. PD Tolmin, 2018. 48 str.

Že prednja in zadnja platnica revialnega formata publikacije kažeta, da želi *Krpelj* preseči formalne okvire

NAŠI SODELAUCI

Jurij Ravnik, pisec prispevkov o športnem plezanju

Kaj ste po izobrazbi in s čim se preživljate (oz. kaj bi najraje počeli za preživljanje)?

Sem gimnazijski maturant in *faliran* geograf. Delam kot svobodnjak in v tem smislu se najraje preživljam s plezanjem (treniranjem, vodenjem turistov, pisanjem vodnikov), seveda pa moram občasno tudi kaj oblikovati ali sprogramirati na računalniku. Vse naštetu mi je všeč in počnem to, kar bi si tudi sicer želel.

Kaj najraje počnete v prostem času?

Poleg plezanja rad berem in potujem. Težko pa ločim prosti čas od delovnega. Nekako je vse pomešano, in to mi ustreza.

Kakšna je vaša povezava z gorami?

Že oče je ogromno časa preživel v gorah, le da se jaz držim malo nižje. Vseeno pa me tako kot njega bolj vleče na stranske poti, odkriti kakšen lep in miren košček narave. Zelo redko je to na vrhu med drugimi planinci.

Vaš najljubši kotiček/najljubša dejavnost v gorah?

Težko bi izbral najljubši kotiček, gre bolj za trenutke, ki jih doživim sam ali v dobri družbi, pa naj bo peš, s kolesom ali plezalno vrvo.

Vaš moto v življenju?

Ne vem, ali imam kakšen moto, ki bi me vodil pri odločitvah. Če pa že, se spreminja glede na okoliščine. Poskušam najti najboljše stičišče tega, kar lahko in kar bi rad.

Kako ste začeli sodelovati s *Planinskim vestnikom*?

Bil sem povabljen, da napišem kaj o športnem plezanju po tem, ko smo zaključili projekt Beta¹.

Zakaj radi sodelujete s *Planinskim vestnikom*?

Poleg tega, da je delo profesionalno in poteka gladko, sem vesel, da lahko del svojih misli delim s širšim občinstvom. Plezanje je dejavnost v hribih, v naravi in marsikateri planinec se občasno rad priveže na vrvo. Želim si, da bi se poleg navdušenja za gibanje v vertikalni spodbujali tudi plezalna etika in skrb za naravno okolje.

¹ Beta magazine je bila slovenska plezalna revija, ki je izhajala v obdobju 2011-2014.

društvenega glasila. Dvostranski makro posnetek planike spada bolj na področje umetniške fotografije kot med dokumentarno-repor-tažne posnetke. Uredniški odbor z Žarkom Rovščkom kot glavnim urednikom je namenil posebno pozornost slikovnemu gradivu, v katerem so med drugimi tudi dovršena fotografija Marija Simaza Ptič na jezeru 2, Štiri planike Danila Lesjaka (2. mesto na natečaju Ljubim gore) in Alpski mak Miljka Lesjaka. V okviru društva že deset let deluje fotografska skupina, ki pošilja slike na domače in tuje natečaje in svoja dela predstavlja tudi na razstavih. Glavna tema uvo-dnika sta dve sedemdesetletnici: 70 let Koče na planini Razor (dobitnica certifikatov Okolju prijazna planinska koča in Družinam prijazna planinska koča) in 70 let Postaje GRS Tolmin, ki je že od samega začetka del planinskega društva. O zgodovini koč beremo na naslednjih straneh; be-sedilo je opremljeno s starimi črno-belimi dokumentarnimi posnetki koč v različnih časovnih obdobjih in z barvnimi iz novejšega časa. Nato je na vrsti drugi slavljeneč, GRS Tolmin, lani druga najbolj zaposlena postaja v naši državi. O svoji dejavnosti je iz-da-la že številne publikacije, predstavili so jo tudi na fotografski razstavi. Tudi reševalna tema je podprta s fotogra-fijami. S člankom o Sistemu Migovec predstavljajo zanimivo raziskovalno delo jamarskega društva, seveda ne brez fotografij podzemlja. Planinci upokojenci so izvedli 250. pohod in si ob tej priložnosti za klobuk zatak-nili novo značko. Člani PD Tolmin se po-dajajo na *trekinge* in izlete tudi v tu-jino, od Chamonixa do Stüdlgrata v Grossglocknerju, od Mont Blanca do Mallorce. Markacisti PD Tolmin vzdr-žujejo tudi odseke Evropske pešpoti E7, ki potekajo po Posočju. Mladin-ski odsek je pripravil tabor na planini Razor, na katerem so mladi utrjevali osnovno znanje iz programa planin-ske šole; orientacisti se uspešno gi-bljejo po terenu in vedno najdejo cilj poti. Predstavljena je tudi knjiga dr. Jožeta Andlovica *Kadar boš na ra-žjo šel*, dnevnik himalajskega zdrav-nika z odprave Kangbačen 1965. Ne-kateri sodelujoči pri gradnji žičnice na Kanin opisujejo dogajanje ob padcu

vojaškega transportnega helikopter-ja, ki so ga po nenačrtovanem trdem pristanku zajeli ognjeni zubli. Name-sto da bi ga po končanih vojaških va-jah v Dalmaciji dali na servis, so ga poslali v Bovec – na njegovo zadnjo vožnjo.

Mire Steinbuch

Planinsko društvo Šoštanj: Planin-ski popotnik. PD Šoštanj, Šoštanj, 2019. 99 str.

V Šoštanju so leta 1904 ustanovili ša-leško podružnico Slovenskega pla-ninskega društva, njen naslednik po II. svetovni vojni je Planinsko društvo Šoštanj. Planinci so ta pomembni dogodek izpred 115 let proslavili s svojim zbornikom. Zato je prva četr-tina publikacije posvečena zgodovini organiziranega planinstva v Šaleški dolini. Na 8. in 9. strani je faksimile zemljevida območja Šaleške podru-žnice SPD, izdanega pred II. svetov-no vojno. Na naslednjih straneh je še več kopij originalnih člankov o do-godkih, pomembnih za planinstvo, ki so jih objavili tedanji časopisi, tudi *Planinski vestnik*. Društvo ima svo-jo digitalno knjižnico, iz katere je ve-čina faksimilov. Kmalu naletimo na zanimivo vest – člana alpinistične-ga odseka šoštanjkega planinske-ga društva Dušan Kukovec in Janez Resnik sta leta 1969 kot prva Jugo-slovana preplezala severno steno Ei-gerja po Heckmairjevi smeri. Sledijo strani, posvečene internemu časo-pisu, zborniku *Planinski popotnik*, ki enkrat letno izhaja četrto stoletja; prvo številko so izdali marca 1995. Društvo vzdržuje poti s kontrolnimi točkami; te poti so bile predstavljene že na več zloženkah. Poimenski seznam poti z dolžino je v tabeli, vseh je 13, če med-nje štejem tudi dva dela daljših poti, ki potekata čez "njihovo" ozemlje: del

Evropske pešpoti E6 in del obhodnice poti XIV divizije. Uradna skupna dol-žina poti, za katere skrbi PD Šoštanj, je 86.159 km! Na naslednji strani si jih lahko ogledamo na preglednem ze-mljevidu. Marca 2016 so planinci do-bili svoje prostore v vili Lučki. Vilo so s prostovoljnimi delom obnovila vsa društva, ki so v njej dobila svoje pro-store. Člani PD organizirajo planin-ske tabore za osnovnošolce, v sode-lovanju z drugimi planinskimi društv-i tudi za mladino, so mentorji po šolah, udeležujejo se mednarodnih orienta-cijskih tekmovanj. Markacistom ni-kakor ne zmanjka dela, vodniki neu-morno vodijo izlete doma in v tujini, dejavni so na taborih za odrasle v so-sednjih državah, Švici, Albaniji, Nem-čiji, na Slovaškem in Korziki. Zanimiv je intervju s članom Društva gorske reševalne službe Koroške Ivanom Gradišnikom. Za predstavitev aktiv-nosti in izletov v letu 2019 so porabi-li kar deset strani – članom torej ne bo dolgčas. Končajmo s plezalskim bombončkom – članica Šaleškega alpinističnega odseka je tudi sedanja prva dama slovenskega športnega plezanja Janja Garnbret, ki je že nekaj let v samem svetovnem vrhu.

Mire Steinbuch

Urška in Andrej Stritar: Z otroki v gore. Sidarta, Ljubljana, 2019. 240 str., 31,90 EUR

Gore že zelo dolgo niso več okolje, kamor hodijo polnit baterije le odrasli. Vedno več je takih obiskovalcev gorskega sveta, ki vzamejo s seboj svoj podmladek že v njegovih najne-žnejših letih ali celo mesecih. Za var-no in prijetno zahajanje v planinski raj z otroki se je treba zavedati nekate-rih omejitev ter seveda izbrati prave cilje. Vsem, ki šele začenjajo spo-znavati naše čudovite gore, pa tudi tistim, ki se tega lotevajo v družinski

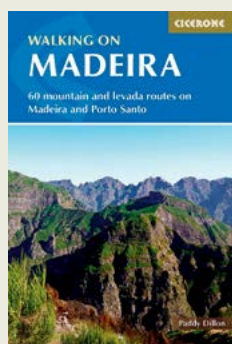
zasedbi, bo v veliko pomoč pri izbiri ciljev vodnik *Z otroki v gore*, ki je ob svoji "ameriški polnoletnosti" (prvič je izšel leta 1998) zasijal v novi preobleki. Avtorja sta dolgoletna zagnana planinca, ki sta svoja dva potomca začela jemati s seboj v gore, ko sta bila stara komaj nekaj mesecev, danes pa se jima na hribovskih poteh pridružujejo že vnuki. Pri zasnovi uvodnega dela, v katerem osvetlita posebnosti hoje v gore v družinskem krogu in z organizirano skupino otrok, sta zagotovo črpala iz svojih bogatih izkušenj; dotakneta se izbire cilja, priprave na izlet, izvedbe izleta in njegovega podživljanja. Posebno poglavje posvetita varnosti med samim izletom in varovanju okolja. Vsak opis izleta je skrbno strukturiran, sestavljajo ga kratek uvod, ki jedrnato predstavi cilj (značilnosti, zgodovinske, naravne ali zemljepisne posebnosti), sledi mu opis vzpona in sestopa; podatki o izhodišču (njegove koordinate so dobrodošel dodatek), o višinski razliki, ki jo na izletu premagamo, in času, ki ga za to potrebujemo; zanimivosti, ki so v bližini izbranega cilja, najprimernejši letni čas za izvedbo ture ter zavetišča na poti. Seveda ne gre brez omembe primerne zemljevide, ki nam bo v pomoč, ter opozorila na morebitne nevarnosti, ki jih lahko srečamo na izletu. Besedilo dopolnjujejo ali izseki iz zemljevida ali nazorne skice z vrisano potjo, pripovedke in pesmi ce iz bogatega ljudskega izročila, ki so dobrodošla pomoč pri motivaciji malih nadobudnežev za hojo v breg in ki jih spremljajo simpatične ilustracije nenadkriljivega Tomaža Lavriča, očeta *Mladine* Diareje. Vse skupaj zaokrožajo v lično celoto prenovljena grafična podoba in čudovite fotografije različnih avtorjev, s poudarkom na družinski motiviki. V zameno za izpuščeni izlet h Krnskemu jezeru je v dopolnjeni in razširjeni izdaji nanizanih osem novih: Rodica z Vogla, Osojnica nad Bledom, Trupejevo pol dne, Ljubelj in Povna peč, Lisca, Škabrijel, Šentviška planota in Zadnja Trenta. Skupaj se s pomočjo vodnika lahko odpravite na 83 izletov vse od zadka pa nekje do začetka vratu naše "kokoške" Slovenije; pokrajina onkraj Drave ostaja popolnoma bela lisa na pregledni karti izletov. Seveda

so večje ali manjše lise tudi drugod na zemljevidu, kajti jedro izletov vseeno tvori naš alpski svet, krona pa je večdnevni izlet z vzponom na očaka. Praznino na zemljevidu bolj ali manj zapolnjujejo cilji sorodnih Sidartinih izdaj, namenjenih družinskim izletom.

Pod črto: všečno, privlačno, poučno, vabeče, skratka – na visoki ravni. Manj od Sidarte tako ali tako ne pričakujemo.

Mateja Pate

Paddy Dillon: Walking on Madeira, 60 mountain and levada routes on Madeira and Porto Santo. Cicerone, Kendal, 2018. 296 str., 19,59 EUR.

V tretji, dopolnjeni izdaji pohodniškega vodnika po priljubljenem otoku Madeira in sosednjem otoku Porto Santo so predstavljeni različni predlogi dnevnih izletov, na katerih lahko pohodnik razižče otoško mrežo zanimivih *levad* oz. vodnih kanalov, poti čez strme in razgibane gore, po pobočjih golih skal in skozi čudovite gozdove. Sosednji otok Porto Santo ponuja lažje pohode in peščeno plažo.

Otoka sta skalnata, strma in globoko zasidrana v Atlantskem oceanu, 950 kilometrov jugozahodno od Portugalske, kateri pripadata, in zahodno od afriške obale pod Azorskimi in nad priljubljenimi Kanarskimi otoki. Vsi ti otoki imajo subtropsko podnebje. Vodnik je sestavljen iz obširnega ter zelo zanimivega uvodnega dela in zajame vso Madeiro, razdeljeno v šest območij s skupno 57 opisi poti, in otok Porto Santo s tremi potmi. Uvodoma avtor bralcu in obiskovalcu teh čudovitih krajev opiše lokacijo, geološko zgradbo, zgodovino, pokrajino, rastlinje z drevesi in cvetjem, raznovrstne ptiče in živali, naravni park Parque Natural da Madeira, največje naselje Funchal in pove, na kakšne

načine lahko pridemo do Madeire (najvišji vrh Pico Ruivo, 1862 m). Sledijo informacije o najemu avtomobila, avtobusnih prevozi, taksijih in nastanitvah. Nato je zapis o majhnem otoku Porto Santo (najvišji vrh Pico do Facho, 516 m), ki se na prvi pogled zdi pust, a spomladi deluje zelo sveže, zlasti z vsemi raznimi, obiska vrednimi skritimi kraji in dolgo, zlato peščeno plažo, na kateri lahko vedno zaključimo svoje poti. Avtor ne pozabi niti na posebnosti glede denarja – bankovce za 200 in 500 EUR je bolje že prej zamenjati v manjše vrednosti, na značilnosti jezika in bogastvo raznovrstne hrane. Koristni so tudi podatki o vremenskih značilnostih, turističnih informacijah in na kaj moramo paziti glede zdravja in varovanja, kako postopamo v nujnih primerih in katerim nevarnostim se moramo izogibati. Da bi bilo raziskovanje otokov še prijetnejše, predlaga, katere zemljevide naj kupimo. Čeprav so predstavljeni pohodi enodnevni, jih lahko združujemo, kot predlaga vodnik pri opisih, a v slednjem primeru ne smemo pozabiti na oskrbo s hrano in pijačo.

Paddy Dillon pri vsakem opisu posamezne poti najprej kratko in pregledno poda osnovne informacije: od kod do kod poteka, dolžino, višinsko razliko vzpona in sestopa, povprečni čas (brez počitkov), priporočeni zemljevid, kakšen je teren, ali so ob poti kočice, gostilne ali trgovine, kjer se lahko osvežimo in kupimo približke, in kako je s prevozom. Pri vsakem opisu je skica oz. osnovni zemljevid z vrisom poti, puščično označbo, v kateri smeri poteka pot, višine in imena hribov, vsebuje tudi oznake cest, posebnosti in potoke. Opis, ki sledi začetnemu pregledu, je zanimiv in natančen, popestren s slikami.

Na koncu vodnika je več priložnih informacij. V prvi tabeli je seznam vseh izletov z začetno in končno točko posamezne poti, razdalja v kilometrih in miljah, vsota višinskih metrov vzpona in sestopa, predvideni čas hoje in številka strani v knjigi, kjer je pot opisana. Druga tabela je dvojezični slovar z izrazi v portugalsščini in angleščini, in sicer za dneve v tednu, različne vrste hrane in pijače, izraze, povezane s prevozi, in topografske izraze.

Zadnji seznam vsebuje koristne informacije o letih in letališčih, avtobusih in vozniških redih, o tamkajšnjem turistično-informacijskem centru in zavarovanih območjih na Madeiri.

Zdenka Mihelič

Naše poti št. 17. Glasilo Mladinskega odseka Planinskega društva Idrija. PD Idrija, 2018. 40 str.

Idrijski planinci mladinci so leta 1977 prvič izdali svoje glasilo *Naše poti*. Izhajalo je občasno, do lani je izšlo sedemnajst števil. Očitno so se morale zvezde postaviti v ravno pravo konstelacijo, ki je ugodno vplivala na ustvarjalno pisanje otrok, od prvošolčkov do srednješolcev, da se je rodila nova številka. Morda bo kdo omalovažujoče zamahnil z roko in pripomnil, češ, *ta mladim* se ne dá prav dosti. Vendar jih je treba vzeti v bran in izpostaviti, da je v času vzdrževanja profilov na Facebooku, Instagramu, Twitterju ipd. ter mučenja tipkovnice z anonimnim sproščanjem frustracij na raznih forumih treba pohvaliti vsakogar, ki se potruji s prispevkom za tiskano besedo, ki jo je omogočila Gutenbergova iznajdba tiska s premičnimi črkami.

V lanski decembrski številki najdemo seznam dosedanjih taborov od prvega v letu 1977 dalje, skupno jih je bilo devetindvajset. Na naslednji strani so besedila pesmi, ki jih prepevajo ob tabornih ognjih – kadar jih je dovoljeno zakuriti. Nato sledijo kratki spomini učencev osnovne šole na dogodke z lanskega tabora z bazo v Koči na Gozdu pod Vršičem, opremljeni s fotografijami piscev. "Ajdovska deklica nas je gledala, jaz pri koči sem posedala. /.../ Malica se je prilegla, vročina hitro se polegla, ko sem na travo se ulegla. Sonce je lepo sijalo, misli na utrujenost pobralo," je zapisala lačna in utrujena planinka Neža. Obiskali so Planinski muzej v Mojstrani

in spotoma še Rusko kapelico, se za ogrevanje povzpeli na Vitranc in Ciprnik, nato pa še na Dovško Babo. Na jeklenice jih je zvabila ferata v Gozdu Martuljku; ko so opravili z njo, so zaplavali v jezeru Jasna. Naslednji dan so odkolesarili do Belopeških jezer. Slemenovo špico so prihranili za zadnji dan, preden so se odpeljali domov, v mesto, ki je zacvetelo zaradi rudnika živega srebra.

Na programu so bile tudi resne teme, med drugim, kaj naj bo v nahrbtniku, delavnice o alpinistični opreми in delanju vozlov, prvi pomoči in zapisovanju vtisov za *Naše poti*, tudi igranje kart in sladoled, pa predavanje o metuljih, zabavni večer in pospravljanje sob. O izkušnji na ferati pripoveduje Jure: "Skrbela pa so me kolena boleča. Bo tokrat naklonjena mi sreča? A kolena moja so zdržala, zato plezarija bila je skoraj šala." O tem, kako so bili otroci zadovoljni s taborom, je razvidno iz Barbarinih vrstic "/.../ vsakokrat, ko se zadovoljni in zdravi vrnemo z gora, pomislimo na to, da ni samoumevno, da se je vse dobro izšlo, in vsaj v mislih rečemo: hvala vsem, ki so nam to omogočili!"

Mire Steinbuch

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Predsednik PZS Jože Rovani je sklical 6. sejo Upravnega odbora (UO) PZS, ki je bila 6. junija v prostorih PZS. Več o njej bomo poročali v naslednji številki *Vestnika*.

Odbor Planinstvo za invalide/OPP je med 17. in 19. majem v Koči na Planini nad Vrhniko izvedel usposabljanje, na katerem so predstavili različne kategorije invalidnosti, invalida kot bio-psiho-socialno strukturo, prilagoditev programa in vodenja pohodov. V isti koči se je konec tedna pred tem začela letošnja akcija Gluhi strežejo v planinskih kočah, katere glavni moto je: Bodimo inkluzivni. Akcija bo potekala na petnajstih kočah po Sloveniji sedem koncev tedna od maja do septembra.

24. teden vseživljenjskega učenja je letos potekal v Kranju, PZS je tam predstavila akcijo Planinstvo kot način življenja – za vključujočo družbo, ki bo sicer tekla v sklopu Dneva slovenskih planinskih doživetij 15. junija na Lisci.

PZS je 22. maja v prostorih PZS pripravila delavnico o informacijskem sistemu Naveza.

Mladinska komisija (MK). Na Slovenskem planinskem orientacijskem tekmovanju (SPOT), ki so ga pod okriljem MK organizirala planinska društva lige Smrekovec, se je pomerilo 53 najboljših ekip iz vse Slovenije. Po posameznih kategorijah so državni prvaki postali tekmovalci iz OŠ Petrovče (A), planinskih društev Poljčane (B, C in E) in Polzela (Č in F). Najuspešnejši dijaki, študentje in odrasli člani so se uvrstili na mednarodno tekmovanje v planinski orientaciji, ki bo jeseni v Bosni in Hercegovini.

Vodniška komisija je razpisala tečaj za vodnike PZS kategorije A za vodenje po lahkih kotnih turah. Prvi konec tedna v juniju je na Zelenici in Begunjsčici potekal sprejemni izpit s preizkusno turo, od 24. junija do 4. julija bo vodniški tečaj v Planinskem učnem središču Bavšica, 27. julija pa bodo tečajniki pokazali svoje znanje na izpitni turi na Martinj stezi.

Gospodarska komisija je objavila več razpisov planinskih društev za prosta delovna mesta v planinskih kočah, in sicer v Domu pod Storžičem (PD Tržič), v dveh kočah PD Nova Gorica (Dom dr. Klementa Juga v Lepeni, Planinski dom pri Krnskih jezerih), v dveh kočah PD Jesenice (Tičarjev dom na Vršiču, Zavetišče pod Špičkom), v Domu Čemšenik (PD Iskra Kranj), v dveh kočah PD Ljubljana - Matica (Koča pri Savici, Dom v Kamniški Bistrici), v najem pa društva oddajo Planinski dom v Gorah (PD Dol pri Hrastniku) in Kočo na Žavcarjevem vrhu (PD Maribor Matica).

PZS je aprila v okviru mednarodnega sejma zelenega turizma in bivanja predstavila projekt Alpe Adria Karavanke/Karawanken – Regija doživetij.

Komisija za planinske poti je objavila razpis za sofinanciranje postavitve usmerjevalnih tabel na izhodiščih in križiščih planinskih poti. Konec maja je bil zaradi obnovitvenih del zaprt del

planinske poti na odseku Stahovica-Velika planina.

Ferata oz. zavarovana plezalna pot na Češko kočjo je zaradi večjega skalnega podora do nadaljnega zaprta. PD Vipava je v sodelovanju s partnerji poskrbelo za novo zelo zahtevno planinsko pot, ki se vije v stenah Gradiške Ture. Poimenovana je po očetu vipavskih planincev Otmarju Črnilogarju, gonilni sili za postavitev obstoječe Furlanove poti na Gradiško Turo, ki letos praznuje petdeset let.

V letošnjem letu mineva petdeset let od ustanovitve Evropske popotniške zveze, ki se je leta 1969 rodila pod motom: Narava in pokrajina za pohodnike in popotnike ne poznata meja med državami, zato tudi mi želimo zagovarjati stališče, da so vsi ljudje enaki, ne glede na narodnost, raso, barvo kože, versko ali politično prepričanje.

Drugo soboto v maju je devetindeset markacistov društev MDO PD Dolenjske in Bele krajine urejalo planinske poti dolenske prestolnice.

Pod okriljem pobude Centra za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij Slovenije *Ta dobra večerja* je ljubljanska Restavracija Angel v Mercator centru Šiška združila moči s PZS in je polovico zneska od vsakega prodanega menija 29. maja namenila za obnovo planinskih poti.

Komisija za varstvo gorske narave. Na Zelenici je 2. junija potekalo usposabljanje o rastlinstvu na območju Karavank v okviru projekta Alpe Adria – regija doživetij.

Konec aprila so se zbrali gorski stražarji in varuhi gorske narave Savinjskega MDO PD na naravovarstvenem pohodu na Kamnik in Hom. Sredi aprila so svoje srečanje imeli tudi odseki varstva gorske narave MDO PD Koroške, MDO PD Gorenjske pa je začel s tečajem za gorske stražarje.

Komisija za športno plezanje (KŠP). V Škofji Loki so se 2. junija pomerili športni plezalci vseh kategorij na 1. tekmi državnega prvenstva.

Janja Garnbret, ki si je nedavno pravič pripelzala skupno zmagavo svetovnega pokala v balvanskem plezanju, in odlični Jernej Kruder sta po pričakovanih zmagala na tretjem

spektakularnem tekmovanju Triglav *The Rock* v Ljubljani.

Vojnik je 13. aprila gostil osnovnošolsko prvenstvo v športnem plezanju. Na njem je tekmovalo 142 učencev in učenek iz cele Slovenije. Na tekmovanje so se uvrstili najboljši tekmovalci v kategorijah mlajših (6. in 7. razred) in starejših (8. in 9. razred) deklic in dečkov brez licence s področnih tekmovanj v Slovenski Bistrici, Šenčurju in Ljubljani ter seveda vsi tekmovalci z licenco za nastopanje na tekmah Državnega prvenstva v sezoni 2018. Učenci in učenke so tekmovali v dveh starostnih kategorijah ter ločeno v konkurenci licenciranih in nelicenciranih tekmovalcev.

KŠP je predstavila spremembe glede usposabljanja na področju športnega plezanja z ozirom na novi Zakon o športu.

Komisija za turno kolesarstvo (KTK). Tri leta po tem, ko je KoKTK junija 2016 uradno odprla krožno Slovensko turnokolesarsko pot (STKP), je 1. junija pripravila poseben Migimigi izziv Prekolesarimo STKP v 1 dnevu. Skupno vrtenje pedalov na 41 trasah 1850-kilometrski krožni poti pod vodstvom turnokolesarskih vodnikov PZS je simbolno povežalo

planince na kolesu, predstavilo edinstveno pot širšemu krogu rekreativcev in izrazilo močno željo po prijaznejši zakonodaji.

KTK je začela z usposabljanjem za turnokolesarskega vodnika I, in sicer 8. in 9. junija v Kočevju, nadaljevali pa bodo med 27. in 30. junijem na Valvasorjevem domu pod Stolom.

KTK je turnokolesarske navdušence povabila k sodelovanju v foto natečaju #SloveniaOnBike, ki ga organizira Zavod za spodbujanje gorskega kolesarstva Trans Julius.

PZS je na svoji spletni strani povabila na ogled dokumentarno-izobraževalne oddaje *Naveza: Alpinistični vzpon*, na ogled premiere filmske projekcije *Ženske v Himalaji*, na fotografsko razstavo Irene Mrak *Živeti gore*, k ogledu projekta *Neverjetne gore* s številnimi razstavami in k sodelovanju v *Gorenjski muzejsko-planinski transversali*.

Lani uvedeni t. i. *Shuttle bus* je bil izjemno uspešen. Posvojili so ga tuji in domači obiskovalci Bleda ter tudi domačini, ki se bodo letos lahko za en evro vozili na kar dveh linijah – modri (Pokljuka) in zeleni (Bled s širšo okolico). Regionalna razvojna agencija za Koroško regijo (RRA Koroška) je

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE
ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

DOBRODOŠLI V DOBRI DRUŽBI!

(P)ostani član planinske organizacije

Novo vodstvo Zdrženja planinskih organizacij Balkana s predsednikom Martinom Šolarjem na čelu

Foto: Bojan Rotovnik

nadgradila povezovanje kolesarskih turističnih proizvodov ter javnega potniškega prometa v čezmejni regiji na obeh straneh državne meje. 1. maja je tako med Velenjem in Laibotom začel voziti *Štrekna bus*, ki nadgrajuje poletni kolesarski vlak med Mariborom in Pliberkom.

PZS je pozvala društva in klube, naj se pridružijo Evropskemu tednu športa (23.–30. september 2019) s sloganom *Bodi aktiven, bodi zdrav*.

Planinska založba PZS je s stojnico in dogodki sodelovala na 24. festivalu Slovenski dnevi knjige, ki je potekal od 15. do 18. maja pred Moderno galerijo v Ljubljani. Ponatisnili so *Pravljčarije pod Triglavom*, *Tista lepa leta* ter izdali *Pravljico o gamsku Viliju in gorskih rožicah* in dopolnjen planinski zamljevid *Bohinj 1: 25.000*.

Zdenka Mihelič

Martin Šolar novi predsednik BMU

Med 24. in 26. majem je v albanskem mestu Korça potekala volilna skupščina Zdrženja planinskih organizacij Balkana (BMU), na kateri so predstavniki planinskih zvez, članic BMU, za novega predsednika izvolili podpredsednika Planinske zveze Slovenije (PZS) Martina Šolarja.

Zdrženje je planinske zveze Balkana v neformalni obliki povezovalo že od leta 2006. V letu 2021 pa bo združenje praznovalo deset let, odkar je bilo tudi uradno ustanovljeno. Gre za preprosto organizacijsko strukturo, ki nima svojega proračuna in katere glavni namen je bil povezati planinske zveze s podobno zgodovino, torej

od Slovenije do Turčije, in si med seboj pomagati z izmenjavo izkušenj in prenosom znanj. Sedež BMU je v makedonskem Skopju, njegove polnopravne članice pa so planinske zveze Albanije, Bosne in Hercegovine, Bolgarije, Črne gore, Grčije, Hrvaške, Makedonije, Slovenije, Srbije in Turčije.

Novi predsednik BMU Martin Šolar je na tem položaju nasledil Makedonca Jovico Ugrinovskega. Dosedanjim članom izvršnega odbora, tudi nekdanjemu predsedniku PZS Bojanu Rotovniku, zdaj članu vodstva Evropskega združenja planinskih organizacij (EUMA), se je prejšnje vodstvo zahvalilo s posebnimi plaketami. S strani PZS se je skupščine BMU poleg Šolarja in Rotovnika udeležil tudi predsednik PZS Jože Rovani.

Na skupščini so obravnavali skupne aktivnosti in začrtali vizijo programa dela združenja za naprej. Predsednik BMU Šolar želi v času svojega

Pomurski planinci so se srečali ob reki Muri.

Foto: Drago Lipič

predsedovanja dvigniti tradicionalne dejavnosti BMU na višjo kakovostno raven, predvsem pa izboljšati ozaveščenost in komunikacijo skozi dobro spletno stran, ki trenutno obstaja, ni pa dovolj živa. "Med tradicionalne dejavnosti sodijo vsakoletno orientacijsko tekmovanje, vsakoletni tabor za mlade in odprava BMU v različna gorstva, letos v Gruzijo. Pripravili bomo tudi nagradni foto natečaj, s katerim bomo planince vseh sodelujočih dežel povabili k sodelovanju in na ta način pokazali lepote gora tega območja. Pri prenosu znanja in izmenjavi izkušenj bomo pregledali, kakšni so trenutni standardi pri urejanju poti in vodništvu oz. če sploh obstajajo, ter nato v naslednjem koraku poskusili dvigniti standarde na višjo raven," je razložil predsednik BMU in dodal: "Nova zgodba, ki jo bomo pisali, pa bo dan Dinaridov, saj nas Dinaridi vse skupaj povezujejo. Želim, da BMU postane organizacija, ki bo prevzela skrb za Via Dinarico in da bi prek nacionalnih zvez postala partner za pogovore in promocijo."

Zdenka Mihelič

Srečanje pomurskih planincev 2019

Pomurski meddruštveni odbor je po številu članov najmanjši med dvanajstimi meddruštvenimi odbori planinskih društev (MDO PD) v Planinski zvezi Slovenije (PZS). V osmih planinskih društvih je bilo v letu 2018 včlanjenih 1612 članov vseh starostnih kategorij. Ugotavljamo, da se tudi pri nas starostna meja članstva počasi, a vztrajno viša. Ponosno pa lahko zapišemo, da je v naših vrstah dobra četrtina članov, ki so mlajši od dvajset let. Ob tem moramo upoštevati dejstvo, da je bližnja gorska veriga planinskih

osamelcev Boča, Donačke gore ter masiva Pohorje kratka, tako da nam, pomurskim planincem, ostanejo le nižji griči z obrobja Slovenskih goric ter Goričkega.

Motivacija po aktivnostih vsa ta leta izhaja iz preostalih treh četrtin planincev, ki se redno udeležujemo tradicionalnih srečanjih vseh planinskih društev v MDO PD Pomurja. Tako smo se ponovno zbrali 18. maja na bregu reke Mure pri Tinekovem brodu na Gornji Bistrici. Organizacijske naloge letošnjega srečanja so prevzeli člani PD Lendava. Kljub slabi vremenski napovedi in istočasnemu maratonu v Radenci smo z udeležbo zadovoljni. Ob prijetnem druženju z zanimivim kulturnim programom, ki ga je pripravila Občina Črenšovci, so pohodniki uživali še v okusnem golažu. Brodar pa je imel ta čas nekoliko več strank, saj so si številni pohodniki privoščili prevoz na drugi breg reke Mure, ki je bila zaradi nedavnih obilnejših padavin skoraj do roba polna. Preostali so se pomerili v vleki vrvi in hiteli dokazovati, katero društvo je močnejše.

Drago Lipič

Srečanje mladih MDO PD Pomurja

Pred nekaj leti ustanovljeni mladinski odbor pri meddruštvenem odboru planinskih društev (MDO PD) Pomurja je tudi to pomlad organiziral vsakoletno srečanje mladih planincev osnovnih šol, ki so prek planinskih društev vključeni v MDO PD. Več kot dvesto mladih planincev se je 6. aprila v spremstvu vodnikov PZS iz

PD Matica Murska Sobota, ki je dogodek organiziralo, v jutranjih urah odpravilo na pohod med Bogojino in Bukovniškim jezerom. Lepo vreme, prebujajoča narava in dolga kolona planincev, vse to je del pomurske planinske poti za kratek čas spremenilo v rekreacijski poligon, na katerem so mladi planinci pozabili na vsakodnevne šolske obveznosti. Skupaj z njimi je uživalo tudi nekaj staršev otrok, ki so se odločili, da ta dan namenijo druženju. Mladinski odbor pri MDO PD Pomurja, ki ga uspešno vodi Tadej Tornar, je ponovno dokazal, da se delo z osnovnošolci s takšnimi aktivnostmi in množično udeležbo obrestuje, saj vedno več mladih ugotavlja, da se svet ne vrti le okoli računalnikov in pametnih telefonov ter da je hoja, gibanje v naravi eden izmed pomembnih dejavnosti, ki zdravi in ohranja zdravje v mladem telesu. Zato so v odboru razpisali tridnevni planinski tabor, ki bo potekal na Arehu v Čandrovi koči pri Ruški koči na Pohorju in so že skoraj povsem napolnili razpoložljiva mesta v taboru.

Drago Lipič

Kamnik in Tržiški muzej), so osnovali edinstven projekt, imenovan Neverjetne gore. Poleg tega je vsak muzej ob mednarodnem dnevu muzejev pripravil tudi svojo tematsko razstavo (vse bodo odprte do konca maja 2020), in sicer: Gorenjski muzej v gradu Khislstein razstavo Everest 1979–2019, 40 let prvega slovenskega vzpona na vrh sveta; Slovenski planinski muzej razstavo Planinski raj; Loški muzej Škofja Loka razstavo Lubnik – gora velikanov; Čebelarški muzej razstavo Kranjska sivka je naša kulturna dediščina; Medobčinski muzej Kamnik v gradu Zaprice razstavo Na planincih lušno biti in Tržiški muzej razstavo Smuk

V okviru projekta Neverjetne gore je nastala Gorenjska muzejsko-planinska transverzala, ki poteka po delih Slovenske planinske poti. Povezuje 23 vrhov in koč, ki so ob poti, ter vseh šest muzejev. Začnemo v Slovenskem planinskem muzeju in se

Mladi planinci iz osnovnih šol so se srečanja udeležili v velikem številu.

Foto: Jože Ružič

NOVICE

Razstave v muzejih in projekt Neverjetne gore

Muzeji, ki delujejo na Gorenjskem (Gorenjski muzej, Slovenski planinski muzej, Loški muzej Škofja Loka, Čebelarški muzej, Medobčinski muzej

PERNATON®

**Za masažo
pred in po športu.**

Dare Alič
alpinist in gorski reševalec

»Imam odlične izkušnje s PERNATONOM. Uporabljam gel in kapsule ter jih priporočam tudi vam.«

povzpne na Dovško babo, nadaljujemo proti vzhodu, čez kranjski Jošt preko Lubnika in zaključimo v Loškem muzeju. Pot si je zamislila Jelena Justin. O tej poti je izšel edinstven vodniček, ki nas vodi s hriba na hrib, od muzeja do muzeja. Ob obisku si bomo v muzejih in v hribih kot dokaz in za nadaljnjo motivacijo pritisnili žig. V knjižici so tudi nagradne igre. V sodelovanju s Planinsko zvezo Slovenije bodo nagrajeni tisti, ki bodo v enem letu prehodili Gorenjsko muzejsko-planinsko transverzalo, in tudi tisti, ki bodo obiskali vseh šest muzejev. Pojdimo skupaj na #neverjetnegore.

Dodana vrednost projekta, ki bo v muzeje privabila nove obiskovalce, so naloge Geo lova (GeoCaching), ki jih bodo iskalci morali rešiti v muzeju in na njegovi hišni gori. Vodniček, ki stane 5 evrov, je na prodaj v muzejih. Pri nakupu enotne vstopnice za vse muzeje (odrasli 8 evrov, otroci in upokojenci 6 evrov, je vodniček brezplačen, pri nakupu družinske vstopnice (17 evrov) dobi družina dva vodnička.

*Po sporočilu za medije priredil
Mire Steinbuch.*

TRIGLAUSKI NARODNI PARK

Dan umirjanja prometa v Bohinju in na Mangartski cesti

Občina Bohinj, Turizem Bohinj, KS Stara Fužina - Studor, občina Bovec, Turizem Dolina Soče, Mangrt razvojna zadruga in Javni zavod Triglavski narodni park v soboto, 6. julija 2019, v primeru dežja 13. julija 2019, v dveh izmed najlepših delov Triglavskega narodnega parka – v Ukancu v Bohinju in na Mangartski cesti – organiziramo Promocijski dan umirjanja prometa in spodbujanja trajnostne mobilnosti. Za en dan bomo zaprli prometni dostop v Ukancu in na Mangartsko cesto z osebnimi vozili, namesto tega pa omogočili obisk Ukancu, slapa Savice ter visokogorja z Mangartskim sedlom in Mangartom z organiziranimi prevozi ter pohodniškimi in kolesarskimi izleti. Prometna obremenjenost alpskih dolin in prelazov ni pereča samo v Julijskih Alpah, temveč v širšem alpskem prostoru. Hrup, prah, onesnaženost z delci in presežena nosilna zmogljivost okolja negativno vplivajo na naravo. Interes domačinov, naravovarstvenikov, turističnih delavcev in drugih deležnikov je, da se v Julijskih Alpah pritisk motornega prometa omili. Določeni predeli v Alpah so z izboljšano politiko obiskovanja narave primer odlične prakse, ki je običajno kljub začetnemu nasprotovanju in izzivom izredno dobro sprejeta, predvsem pa nujna. 6. julija bosta hkrati potekali dve akciji, na gorenjski in na primorski strani TNP. V letu 2018 je bil organiziran Promocijski dan umirjanja prometa v izjemno obiskani dolini Vrta. Cilj tovrstnih akcij je spodbuditi obiskovalce k prepoznavanju prednosti takega prometnega režima in hkrati upravljavcem podati izredno pomembno izkušnjo pri vzpostavljanju trajnega okolju prijaznega režima na izredno obremenjenih območjih Triglavskega narodnega parka. Za ta dan bomo pripravili natančen program in navodila za vse, ki se boste namenili obiskati omenjeni lokaciji. Na voljo vam bo v posebni publikaciji, dosegljivi domačinom in obiskovalcem ter objavljeni na spletu. Potrudili se bomo, da zapora za obiskovalce ne bo ovira, ampak bo namesto stresa ob prometnih konicah ponudila prijazno zamenjavo za pristno doživetje teh tako posebnih predelov znotraj varovanega območja.

**POČITNIŠKA
PLEZALNA
ŠOLA**

AKTIVNE IN ZABAVNE POČITNICE | ZA ZAČETNIKE IN IZKUŠENE MLADE PLEZALCE
10 TERMINOV PREKO CELEGA POLETJA | WWW.PLEZALNICENTER.SI

PLEZALNI
CENTER
LJUBLJANA

**U prihodnjih številkah Planinskega
vestnika boste lahko prebrali ...**

TEMA MESECA

**Gore in energetika, gorske ptice,
spletne strani o gorah**

INTERJUJ

Ludovic Ravanel, Jože Bavcon, Hervé Barmasse

Z NAMI NA POT

Po Slovenski planinski poti

GTV

gorenjska televizija
www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,

99,5 MHz, 103,7 MHz,

105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

*Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.*

POLETNA DOŽIVETJA NARAVE

vsak petek ob 17.05 h

na Radiu Ognjišče

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

**99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz**

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

**RADIO
KRANJ 97.3**

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gore – ljudje.net

www.pzs.si

DROBEN PRISPEVEK, MARKANTEN VTIS

Pošljite SMS na 1919
s ključno besedo POT5

in prispevajte 5€
za obnovo poti.

Kaj lahko postoriš v 1 dnevu?
Se povzpneš na vrh.
Odkriješ novo smer.
Obnoviš staro prijateljstvo.
Zaželiš srečno pot.

Pošljite SMS s ključno besedo **POT5**
na 1919 in prispevajte 5 € za obnovo planinskih poti.

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE skupaj s 285 društvi skrbi, da lahko vsako leto okoli 1,4 milijona obiskovalcev slovenskih gora na 10 TISOČ KILOMETRIH MARKIRANIH PLANINSKIH POTI nemoteno uživa naravne lepote in gorski mir ter se z razglednih vrhov vrača z novimi močmi in vtisi. V letu 2018 smo z vašo pomočjo obnovili planinske poti na Ponca, Oljševo, čez Psico na Storžič, z Logarske doline na Okrešelj, Turski žleb, v Kotu do Pekla in čez Rudno polje do Jezerca ter vsem planincem omogočili nešteto vrhunskih vtisov.

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE
ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

POŠLJITE SMS* NA 1919 S KLJUČNO BESEDO POT5 IN Z VAŠIM DROBNIM PRISPEVKOM SOUSTVARJATE MARKANTNE VTISE!

*SMS donacija lahko prispeva uporabniki storitev Telekom, A1 Slovenija in Telemach, pri čemer se telekomunikacijska podjetja v celoti odgovarjajo vsem prihodkom iz naslova donatorskih SMS sporočil, tako dohodnih kot odhodnih. Pogoji in navodila za sodelovanje pri slottih SMS donacija so objavljeni na spletni strani www.pzs.si.